

Forslag

til

Lov om vandforsyning.

Fremsat den 28. februar 1968 af *indenrigsministeren*.

Kap. I.

Definitioner.

§ 1. Ved et grundvandsområde forstås i denne lov et af naturforholdene betinget, samlet, underjordisk afstrømningsområde for grundvandet.

Stk. 2. Ved oplandet for et vandindvindingsanlæg, der indvinder grundvand, forstås den del af et grundvandsområde, hvorfra grundvandet må antages at strømme til vandindvindingsanlægget under dets drift.

Stk. 3. Ved vandløb forstås i denne lov alle former for vandløb, herunder grøfter, kanaler og rørledninger, søer og damme samt vandings- og udpumpningsanlæg.

Kap. II.

Myndighederne i vandforsyningssager.

Kommunalbestyrelserne.

§ 2. Kommunalbestyrelserne har pligt til at iværksætte undersøgelser over de vandmængder, der vil være til rådighed for kommunens vandforsyning, samt til i øvrigt at udarbejde planer for den fremtidige vandforsyning under hensyntagen til den igangværende eller forventede udvikling. Hvor forholdene taler derfor, særlig hvor en undersøgelse af vandforekomster og eventuel vandforsyning bør omfatte flere kommuner, er amtsrådet berettiget til i forbindelse med vedkommende byråd at iværksætte de i 1. pkt. nævnte undersøgelser og at udarbejde de der nævnte planer.

Indenrigsmin. j. nr. 4. k. 3049-300-1967.

65 Fremsatte lovforslag (undt. finans- og tillægsbev.lovforslag).

Sundhedskommissionerne.

§ 3. Det påhviler sundhedskommissionerne at føre tilsyn med vandforsyningen inden for deres områder og efter reglerne i denne lov at drage omsorg for, at vandforsyningen er sundhedsmæssigt tilfredsstillende, herunder at vandet ikke udsættes for forurening.

Stk. 2. Sundhedskommissionernes afgørelser kan indbringes for indenrigsministeren efter de herom gældende, almindelige regler.

Almindelige landvæsenskommissioner.

§ 4. Sager, som ved denne lov er henlagt til landvæsensret, behandles af landvæsenskommissionen som første instans i overensstemmelse med reglerne i lov om landvæsensretter.

Stk. 2. Landbrugsministeren udnævner efter indstilling fra Københavns borgerrepræsentation et antal landvæsenskommissærer, der skal kunne fungere i vandforsyningssager. Kommissærernes antal fastsættes af landbrugsministeren efter indstilling fra borgerrepræsentationen. § 9, stk. 3 og 4, i lov om landvæsensretter finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Når København, en købstad eller en kommune, som ifølge lov om landvæsensretter henregnes til købstadkommuner, efter foreliggende oplysninger er interesseret i en sag, skal den ene af landvæsenskommissærerne udmeldes blandt de kommissærer, der er indstillet af kommunal-

bestyrelserne i de ovennævnte kommuner. Viser det sig først under sagens behandling, at en af de nævnte kommuner er interesseret i sagen, ændres kommissionens sammensætning i overensstemmelse med 1. pkt.

Stk. 4. Landvæsenskommissionen skal tilkalde en særlig sagkyndig i vandforsyningsforhold. Denne vælges blandt et antal sagkyndige, som for 6 år ad gangen er udpeget af indenrigsministeren efter forud indhentet udtalelse fra Danmarks tekniske Højskole. I spørgsmål af sundhedsmæssig art skal kommissionen anmode vedkommende embedslæge om at medvirke ved sagens behandling. Kommissionen kan også i øvrigt tilkalde sagkyndige efter reglerne i § 31 i lov om landvæsensretter. Sagkyndige i geologi og sundhedsvæsen skal være udpeget af henholdsvis Danmarks geologiske Undersøgelse og sundhedsstyrelsen.

Særlige landvæsenskommissioner.

§ 5. Til behandling af sager angående hovedstadsområdets forsyning med vand nedsættes en eller flere særlige landvæsenskommissioner, der hver består af en formand og 4 medlemmer, som beskikkes af indenrigsministeren. Formanden skal ved beskikkelsen være dommer, 2 af medlemmerne skal være landvæsenskommissærer, hvoraf den ene skal beskikkes efter reglerne i § 4, stk. 3, og de 2 andre medlemmer skal være kyndige i henholdsvis tekniske forhold og landbrugsforhold. Ministeren beskikker endvidere en stedfortræder for formanden og for hvert medlem.

Stk. 2. Kommissionerne påkender dels alle sager vedrørende hovedstadsområdets forsyning med vand, dels andre vandforsyningssager, som fremkommer inden for de grundvandsområder, hvorfra der indvindes vand til hovedstadsområdet. Indenrigsministeren kan endvidere bemyndige kommissionerne til at påkende sager, som vedrører tilstødende grundvandsområder. Sagens fordeling mellem kommissionerne fastsættes af ministeren.

Stk. 3. Hvor forholdene særligt taler for det, kan indenrigsministeren nedsætte særlige landvæsenskommissioner med den i stk. 1 nævnte sammensætning også for andre områder. Indenrigsministeren fastsætter, hvilke sager kommissionerne skal behandle.

Stk. 4. Formanden for og medlemmerne af de i stk. 1 og 3 nævnte kommissioner beskikkes for indtil 8 år ad gangen. Ministeren kan efter ansøgning tilbagekalde en beskikkelse i løbet af perioden. Ministeren fastsætter honorar til kommissionernes formænd og sekretærer og bestemmer, hvorledes udgifterne hertil skal fordeles mellem vedkommende kommuner.

Stk. 5. De i stk. 1 og 3 nævnte landvæsenskommissioner behandler de sager, der er henlagt til dem, som første instans i overensstemmelse med reglerne i lov om landvæsensretter. § 4, stk. 4, finder tilsvarende anvendelse.

Overlandvæsenskommissioner.

§ 6. Landvæsenskommissionernes kendelser kan indankes for en overlandvæsenskommission efter reglerne i lov om landvæsensretter.

Stk. 2. Ved anke af landvæsenskommissionenkendelser efter denne lov består overlandvæsenskommissionen af vedkommende formand, to landvæsenskommissærer, der udmeldes af landbrugsministeren, og to andre medlemmer, der beskikkes af indenrigsministeren. § 4, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse.

Indenrigsministeren.

§ 7. Indenrigsministeren har den øverste administrative myndighed i vandforsyningsspørgsmål. Han overvåger med bistand af Danmarks geologiske Undersøgelse og sundhedsstyrelsen vandforsyningen i hele landet og overvejer, hvilke foranstaltninger der bør træffes, for at der til stadighed kan være en efter forholdene god og tilstrækkelig vandforsyning i landets forskellige dele.

Stk. 2. Ministeren kan bestemme, at en kommune eller en gruppe af kommuner i fællesskab, eventuelt omfattende flere amter, skal iværksætte undersøgelser af de mulige vandforekomster og udarbejde planer til dækning af områdets fremtidige vandforsyning, og kan træffe bestemmelse om, hvorledes udgifterne herved skal fordeles mellem kommunerne, herunder amtskommunerne. Ministeren kan bestemme, at undersøgelser og projektering skal iværksættes gennem et særligt udvalg for vandforsyningsplanlægning, hvis sammensætning fastsættes af

ministeren efter forhandling med de interesserede myndigheder.

Vandforsyningsrådet.

§ 8. Der nedsættes et vandforsyningsråd, som skal have til opgave over for indenrigsministeren og andre offentlige myndigheder at afgive udtalelser om vandforsyningsforhold af principiel eller større betydning. Rådet kan dog afvise at udtale sig om spørgsmål, der efter rådets opfattelse mere hensigtsmæssigt kan besvares på anden måde, eller som rådet ikke finder uden særlige undersøgelser at have praktisk mulighed for at udtale sig om. Rådet kan endvidere af egen drift afgive udtalelser over for indenrigsministeren og andre offentlige myndigheder.

Stk. 2. Rådet består af 8 medlemmer, der beskikkes af indenrigsministeren for 6 år ad gangen. 3 af medlemmerne, hvoraf 2 skal være kyndige i vandforsyningsforhold, beskikkes af ministeren uden forudgående indstilling. 1 medlem, der skal være byplansagkyndig, beskikkes, efter indstilling fra boligministeren og 1 medlem, der skal være kyndig i vandløbsforhold, beskikkes efter indstilling fra landbrugsministeren. 3 medlemmer beskikkes efter indstilling fra henholdsvis Danmarks geologiske Undersøgelse, Danmarks tekniske Højskole og sundhedsstyrelsen. Indenrigsministeren beskikker et af medlemmerne til formand for rådet.

Stk. 3. Indenrigsministeren kan efter tilsvarende regler beskikke stedfortrædere for rådets medlemmer for enkelte sager eller for længere tid, dog længst indtil udgangen af vedkommende 6-års periode.

Stk. 4. Rådet kan indkalde særligt interesserede og er berettiget til at søge bistand hos særligt sagkyndige ved behandlingen af enkelte sager. I sager angående indvinding af vand fra vandløb indkalder vandforsyningsrådet en repræsentant for ministeren for kulturelle anliggender.

Stk. 5. Når et spørgsmål, der ikke er forelagt af en landvæsensret, modtages i rådet, giver rådet formanden for vedkommende landvæsenskommissionsområde meddelelse herom. Indenrigsministeren skal altid gøres bekendt med rådets udtalelser.

Stk. 6. Indenrigsministeren fastsætter i øvrigt rådets forretningsorden.

Kap. III.

Retten til at indvinde vand.

A. Grundvand.

1. Forskrifter for boring efter vand.

§ 9. Indenrigsministeren kan bestemme, at kun de, der er autoriseret dertil af ministeren, må drive selvstændig virksomhed med boring efter vand.

Stk. 2. Inden 3 måneder efter udførelsen af en boring efter vand skal den, der forestår udførelsen, til Danmarks geologiske Undersøgelse indsende meddelelse om borinogens beliggenhed og dens indretning i hovedtræk, de forefundne jordlag, vandstanden og resultatet af afholdte prøvepumpninger samt prøver af de gennemborede jordlag.

2. Vandindvinding, som kan foretages uden særlig tilladelse.

Prøveboringer og prøvepumpninger.

§ 10. Enhver grundejer har ret til i vandforsyningsøjemed at udføre prøveboringer og prøvepumpninger på sin egen grund.

Begrænset vandindvinding på egen grund.

§ 11. Enhver grundejer er, medmindre andet er bestemt, berettiget til at indvinde grundvand på egen grund til brug i husholdning og almindeligt landbrug samt i ringe omfang til anden almindelig anvendelse.

Stk. 2. Planerne for et vandforsyningsanlæg som nævnt i stk. 1 skal være godkendt af sundhedskommissionen, forinden anlægget udføres. Sundhedskommissionen kan stille vilkår med hensyn til anlæggets placering på vedkommende ejendom og skal påse, at anlægget indrettes i overensstemmelse med de regler, der er givet i medfør af § 38. Sundhedskommissionen kan helt forbyde anlægget, hvis der efter sundhedskommissionens skøn er nærliggende fare for, at det vil blive sundhedsfarligt.

3. Vandindvindingsstilladelser meddelt af kommunalbestyrelserne.

§ 12. En kommunalbestyrelse kan give tilladelse til vandindvinding

1) til et interessentskab dannet af forbrugere i en fritliggende bebyggelse på lan-

det, for så vidt angår indvinding på indtil 6.000 m³ årligt gennem et fælles anlæg,

- 2) til sygehuse, sanatorier, skoler, alderdomshjem, opdragelseshjem og lignende institutioner, til nødvandværker og til ejere af gartnerier, frugtplantager, planteskoler, herunder førstplanteskoler, hoteller, pensionater, campingpladser og andre erhvervsvirksomheder, for så vidt angår indvinding på indtil 3.000 m³ årligt,
- 3) til ejere af landbrugsejendomme, der ikke foretager indvinding efter nr. 2 eller § 13, for så vidt angår vanding af landbrugsafgrøder med indtil 2.000 m³ årligt som gennemsnit af den indvundne vandmængde i 3 på hinanden følgende år, dog kun, når indvindingsanlægget ligger uden for oplande, der er beregnet i forbindelse med kendelser om tilladelse til vandindvinding i medfør af lov nr. 54 af 31. marts 1926 om vandforsyningsanlæg,
- 4) til ejere af skovbrug med hensyn til vanding af skovkulturer efter reglerne i nr. 3.

Stk. 2. Medmindre andet er bestemt, kan indvinding af vand på fremmed grund kun tillades efter stk. 1, hvis vedkommende grundejers samtykke foreligger og tinglyses på hans ejendom med prioritet forud for alle panthavere i ejendommen.

Stk. 3. Ved fastlæggelsen af anlæggenes beliggenhed skal kommunalbestyrelsen påse, at sundhedsmæssige hensyn varetages, og at anlægget anbringes i passende afstand fra andre vandforsyningsanlæg. I de i stk. 1, nr. 1 og 2, nævnte tilfælde kan kommunalbestyrelsen kun give tilladelse, hvis det tilfrædes af embedslægen.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal føre tortegnelse over givne tilladelser og kan kræve meddelelse fra anlæggenes ejere om den hvert år oppumpede vandmængde, i hvilket tilfælde reglerne i § 15, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse. Indenrigsministeren kan pålægge kommunerne at indkræve sådanne meddelelser.

Stk. 5. Tilladelse til vandindvinding i det omfang, der nævnes i stk. 1, kan også meddeles efter reglerne i afsnit 4. § 19 finder dog ikke anvendelse.

4. Vandindvindingsstilladelser meddelt af landvæsensretterne.

Almindelige bestemmelser.

§ 13. Til enhver indvinding af grundvand til andet formål eller i større mængde end hjemlet i §§ 10-12 skal der søges tilladelse hos en landvæsensret i overensstemmelse med de efterfølgende regler.

Stk. 2. Forinden en boring eller brønd til brug for et vandindvindingsanlæg af den i stk. 1 nævnte art påbegyndes, skal stedet for boringen eller brønden være godkendt af embedslægen.

Stk. 3. Påbegyndes opførelsen af et nyt vandforsyningsanlæg, hvortil der skulle indhentes tilladelse efter stk. 1, uden at tilladelse er søgt, kan kommunalbestyrelsen, indenrigsministeren og enhver interesseret rejse sag for en landvæsensret til afgørelse af, i hvilket omfang den pågældende indvinding kan tillades.

Offentlige anlæg.

§ 14. Foruden til staten og en kommune kan tilladelse til vandindvinding meddeles til et fællesskab af kommuner, hvis stiftelse er godkendt af indenrigsministeren, og for hvilket der er oprettet en af ministeren godkendt vedtægt om dets konstitution, formål, virksomhed og beføjelser.

Stk. 2. De i stk. 1 nævnte anlæg kan ved ekspropriation erhverve ret til på fremmed grund at udføre prøveboringer og prøvepumpninger og i forbindelse med en tilladelse til vandindvinding endvidere erhverve adkomst til fast ejendom og opnå servitutter med henblik på anlæggets udførelse og drift. §§ 2 og 16 i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. Ethvert offentligt anlæg skal føre bog over de oppumpede vandmængder efter regler, der fastsættes af indenrigsministeren.

Private anlæg.

§ 15. Private kan, når hensynet til befolkningens almindelige forsyning med vand ikke er til hinder for det, opnå tilladelse til vandindvinding efter forud indhentet erklæring fra vedkommende kommunalbestyrelse. Skal indvindingen ikke ske på egen grund, skal vedkommende grundejers samtykke foreligge og tinglyses på hans ejendom med

prioritet forud for alle panthavere i ejendommen. Drejer det sig om et anlæg til almen vandforsyning, skal planerne for værket og ledningsnettet forelægges kommunalbestyrelsen til godkendelse. En kommunalbestyrelse kan optræde som rekvirent på flere private ansøgers vegne og kan helt eller delvis afholde udgifterne herved.

Stk. 2. Med kommunalbestyrelsens tilslutning kan der ved ekspropriation pålægges servitutter med henblik på ledningsføring til fordel for et privat vandforsyningsanlæg, der tjener til befolkningens almindelige forsyning med vand.

Stk. 3. Ethvert privat anlæg som nævnt i stk. 1 skal kontrollere indvindingen gennem en af landvæsensretten eller kommunalbestyrelsen godkendt måleanordning og skal inden en af kommunalbestyrelsen — i København magistraten — fastsat frist give meddelelse om den oppumpede vandmængde. Kommunalbestyrelsen — magistraten — skal føre bog over de givne oplysninger, og har ret til at kontrollere oplysningerne. Nærmere regler om de i 1. og 2. pkt. nævnte forhold fastsættes af indenrigsministeren.

Sagsbehandling.

§ 16. Ansøgning om tilladelse til vandindvinding eller om udvidelse eller ændring af tidligere givne tilladelser skal indgives til formanden for vedkommende landvæsenskommission og skal så vidt muligt være ledsaget af følgende:

1. Angivelse af formålet med de planlagte foranstaltninger med begrundelse for størrelsen af den ansøgte vandmængde og af muligheden for at fremskaffe de vandmængder, der påtænkes indvundet, tilligemed beskrivelse af det påtænkte anlæg, bilagt planer og beregninger for anlægget, oplysning om matrikelbetegnelse samt målebordsblad med angivelse af beliggenheden.
2. Angivelse af de jordlag og vandstande, der er fundet ved eventuel boring eller brøndgravning, og oplysninger om resultatet af udførte prøvepumpninger og disses indvirkninger på grundvandstanden og på vandstanden i nærliggende borer og brønde.
3. Oplysning om, hvorvidt stedet for anbringelsen af boringen eller brønden er

godkendt af embedslægen, jfr. § 13, stk. 2.

4. Angivelse af arealer, brugsrettigheder m. v., der ønskes eksproprieret, af disses ejer- og brugerforhold og deres matrikelbetegnelse samt fornødent kortmateriale.
5. Kemisk og bakteriologisk analyse af eventuelt indvundet vand, udført efter regler fastsat af indenrigsministeren.
6. Oplysning om, hvorledes eventuel skade, der måtte opstå som følge af anlægget, antages at kunne afhjælpes.
7. Fortegnelse over de grundejere og brugere, som ønskes indkaldt til møder under sagens behandling.
8. Vedtægter for et selskab eller et fællesskab, hvis et sådant er ansøger.

Stk. 2. Bortset fra tilfælde, hvor sagen kun angår en mindre væsentlig ændring af en allerede given tilladelse og kun kan antages at have interesse for sagens parter, skal landvæsensretten gøre vedkommende kommunalbestyrelser og sundhedskommissioner, embedslægen inden for det vandindvindingsopland, som skønnes at blive berørt af anlægget, samt vedkommende amtmand bekendt med, at sag er indbragt for landvæsenskommissionen. Underretning skal tillige gives byudviklingsudvalg og fredningsplanudvalg, der måtte være nedsat for det område, hvori vandindvindingsstilladelse søges. Underretning skal endvidere gives til kommuner, der efter formandens skøn som følge af deres beliggenhed i forhold til vandindvindingsstedet må antages at kunne være interesseret i anlægget, og til kommuner, som får leveret vand fra den, der har indsendt ansøgningen om vandindvindingsstilladelse. Underretning skal endelig gives til Danmarks geologiske Undersøgelse. De nævnte myndigheder skal endvidere indvarsles til møder under sagens behandling, Danmarks geologiske Undersøgelse dog kun, når den anmoder om det.

Stk. 3. Et byudviklingsudvalg og et fredningsplanudvalg kan forlange, at en sag udsættes i indtil 6 måneder med henblik på overvejelse af, om den ønskede vandindvindingsstilladelse vil komme i strid med igangværende planlægning.

Sager af almen betydning.

§ 17. Finder landvæsensretten, at det vil være af betydning for dens behandling af

en vandforsyningssag, at der tilvejebringes en udtalelse fra vandforsyningsrådet, kan den forelægges sagen for rådet. Dette vil således kunne ske i de i §§ 20-22 nævnte tilfælde og endvidere, når der foreligger spørgsmål, som efter kommissionens skøn er af videregående betydning for sundhedsforholdene, udviklingen af bebyggelser, herunder sommerhusbebyggelser, udviklingen af egnens erhvervsliv, egnspanlægningen, naturfredningsforholdene og befolkningens adgang til rekreative områder eller andre spørgsmål af tilsvarende samfundsmæssig betydning.

Stk. 2. Oplyses det for landvæsensretten, at andre end retten har forelagt vandforsyningsrådet et spørgsmål, der efter rettens skøn er af betydning for den sag, som behandles af retten, udsættes sagens behandling for retten, indtil rådets udtalelse foreligger.

Stk. 3. Skønner landvæsensretten, efter at der er afgivet en udtalelse fra vandforsyningsrådet, at en afgørelse, der ville være nærliggende som teknisk hensigtsmæssig og økonomisk rimelig, vil komme i strid med andre, særdeles betydelige samfundsmæssige hensyn, udsætter retten sagens behandling og underretter indenrigsministeren herom. Ministeren bestemmer herefter, om han vil søge interessekonflikten løst ved lov og fremsætter i givet fald inden 6 måneder lovforslag for folketinget. Når en eventuel lov er trådt i kraft, eller lovforslaget er forkastet eller er bortfaldet med folketingsårets udløb, såvel som når ministeren tilkendegiver, at han ikke vil søge spørgsmålet afgjort ved lov, eller fristen er udløbet, uden at lovforslag er fremsat, fortsætter retten sin behandling af sagen.

Kendelse.

§ 13. Landvæsensretten afgør ved kendelse:

1. Om tilladelse bør gives, og i bekræftende fald, om der bør træffes bestemmelse om ændringer af anlægget, herunder bl. a. i teknisk og hygiejnisk henseende, og om der bør stilles særlige vilkår.
2. Hvilke årlige vandmængder det kan tillades anlægget at indvinde under de givne forudsætninger. Der skal fastsættes en tilladelig vandspejlssænkning eller,

hvis forholdene måtte tale derfor, en tilladelig vandmængde pr. time. Hvis der inden for et afgrænset grundvandsområde findes flere indvindingsanlæg, der tilhører samme ejer, er ejeren berettiget til under iagttagelse af de grænser for indvinding og for vandspejlssænkning eller timeydelse, der er fastsat for de enkelte anlæg, frit at fordele indvindingen på de enkelte anlæg.

3. Til hvilket formål indvindingen tillades.
4. På hvilket tidspunkt anlægget skal være fuldført og taget i brug. Landvæsensretten kan udskyde dette tidspunkt.
5. Hvilke ejendomsafståelser, endelige eller midlertidige, og hvilke servitutpålæg der skal ske, jfr. §§ 14, stk. 2, 15, stk. 2, og 42. Med hensyn til arealer, der hører under offentlige veje eller jernbaner, finder vandløbslovens § 94, stk. 1, 1. pkt., tilsvarende anvendelse.
6. Hvilke beløb der i mangel af forlig skal udredes som erstatning for de ved anlægget forårsagede, midlertidige eller endelige afståelser eller servitutter. § 22 i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom finder tilsvarende anvendelse.
7. Hvilke beløb der i mangel af forlig skal udredes som erstatning for skader ved forandring af grundvandstanden, jfr. § 19. Landvæsensretten kan pålægge anlægget inden for et tidsrum af 10 år efter det tidspunkt, der er fastsat i medfør af nr. 4, at foretage de undersøgelser og målinger, som retten skønner nødvendige for, at det fornødne grundlag for bedømmelsen af eventuelle skader kan komme til at foreligge.
8. Hvilken sikkerhed ansøgeren, inden anlægget påbegyndes, bør stille for erstatninger, omkostninger m. v. Retten træffer bestemmelse om tidspunktet for frigivelsen af den stillede sikkerhed.

Stk. 2. I påtrængende tilfælde kan landvæsensretten tillade gennemførelsen af et vandforsyningsanlæg, uanset at kendelse ikke er afsagt, eller ankefristen ikke er udløbet, eller sagen er påanket, når ansøgeren over for retten, eventuelt ved sikkerhedsstillelse, indestår for at udrede alle erstatninger, der følger af gennemførelsen, her-

under for udgifterne ved genoprettelse af de bestående forhold.

Erstatning for forandring af grundvandstanden.

§ 19. Ejeren af et vandindvindingsanlæg, hvortil der efter § 13 kræves tilladelse fra en landvæsensret, er erstatningspligtig for skade, som voldes i bestående forhold ved forandring af grundvandstanden under prøveboringer og prøvepumpninger og under anlæggets udførelse og drift. Erstatningen kan nedsættes eller bortfalde, for så vidt skaden kan tilregnes den skadelidende selv eller er en følge af særlige forhold på skadelidendes ejendom, som han findes at burde bære risikoen for. Erstatningsspørgsmålet afgøres af landvæsensretten.

Stk. 2. Hvis retten skønner, at driften af et vandindvindingsanlæg helt eller delvis vil gribe ind i grundvandsforholdene for en samlet bebyggelse, således at tekniske, økonomiske eller hygiejniske hensyn gør det ønskeligt at afhjælpe forholdet ved udførelsen af et fælles vandforsyningsanlæg for hele bebyggelsen, kan retten træffe foreløbig bestemmelse herom. Det påhviler i så fald kommunalbestyrelsen at lade udarbejde planer for og overslag over udgifterne ved udførelsen af et sådant vandforsyningsanlæg. Retten afgør herefter, om et sådant anlæg skal gennemføres, i hvilket omfang bestående og fremtidig vandforsyning inden for området skal ske fra vandforsyningsanlægget, og om anlægget skal gennemføres som et kommunalt anlæg eller som et privat interessentskab. Anlægget kan dog kun gennemføres som privat interessentskab, hvis alle grundejere, hvis bestående vandforsyning tænkes afløst af forsyning fra anlægget, giver deres tilslutning til anlæggets oprettelse som privat anlæg og til de nærmere vilkår for interessentskabet.

Stk. 3. Erstatningsspørgsmål efter stk. 1 afgøres indtil 3 år efter det i § 18, nr. 4, fastsatte tidspunkt af den i anledning af vandindvindingsagen nedsatte landvæsenskommission, således at anlægget anses som rekvirent. Hvis landvæsenskommissionen afgør en sag midlertidigt, kan den fastsætte en frist for den endelige afgørelse. Skadelidende, der ikke på disse måder har fået deres erstatningskrav afgjort, kan til enhver tid som rekvirenter rejse sag derom for en landvæsensret.

Stk. 4. Overlandvæsenskommissionen kan optage et endeligt afgjort erstatningsspørgsmål til fornyet bedømmelse, når der af ansøgeren er tilvejebragt en meget stor sandsynlighed for, at den tidligere sag uden ansøgerens fejl har foreligget urigtigt oplyst, og for, at der nu haves oplysninger, som vil medføre et væsentlig forskelligt resultat.

Flere konkurrerende ansøgninger.

§ 20. Hvis flere indsender ansøgning om tilladelse til vandindvinding inden for et grundvandsområde, hvor der efter landvæsensrettens skøn ikke er tilstrækkeligt grundvand til, at alle ansøgninger fuldt ud kan imødekommes, bestemmer retten, hvilke af ansøgerne der bør have fortrinet. Det samme gælder, hvis retten finder, at der et sted inden for grundvandsområdet ikke kan opnås et tilstrækkeligt stort, fælles indvindingsopland til fuldt ud at imødekomme ansøgningerne med den ansøgte beliggenhed af anlæggene.

Stk. 2. Retten kan, for så vidt forsyningsmæssige, tekniske og økonomiske grunde taler for det, gøre fortrinsretten betinget af, at det anlæg, der har fået fortrin, leverer vand til andre af ansøgerne, dog kun til sådanne, der søger om tilladelse til et offentligt vandforsyningsanlæg. Retten træffer i så fald bestemmelse om størrelsen af leveringen og om vilkårene for denne, herunder om en betaling, der dækker udgifterne ved leveringen.

Kommunale fællesskaber.

§ 21. Hvis en kommune eller et kommunalt fællesskab over for en landvæsensret ansøger om tilladelse til vandindvinding for et nyt anlæg og anmoder om, at sagen gennemføres i fællesskab med andre kommuner, kan retten indhente erklæringer fra de pågældende kommuner om, hvorvidt og i bekræftende fald efter hvilke retningslinjer et fællesskab bør gennemføres, herunder om fornødent, hvorledes planlægning, udførelse, finansiering, drift og bestyrelse af nyanlægget skal ske. Kan der ikke herved tilvejebringes enighed om gennemførelsen af fællesskabet, kan landvæsensretten efter indhentet udtalelse fra vandforsyningsrådet påbyde, at fællesskabet gennemføres, og kan

herved træffe bestemmelse om de nævnte forhold.

Stk. 2. Et amtsråd, et byudviklingsudvalg eller et fredningsplanudvalg kan på egen foranledning indbringe et spørgsmål som nævnt i stk. 1 for en landvæsensret.

Stk. 3. Endvidere kan en landvæsensret på eget initiativ rejse spørgsmålet, hvis den under behandlingen af en vandforsynings-sag skønner det hensigtsmæssigt, at der til fremme af flere kommuners vandforsyning træffes en fællesordning.

Leveringspligt for bestående, offentlige vandværker.

§ 22. Foreslår en kommunalbestyrelse, at vand til almen vandforsyning gennem vedkommende kommunes vandforsyningsanlæg leveres fra et vandforsyningsanlæg tilhørende en anden kommune eller et kommunalt fællesskab, eventuelt ved udbygning af sidstnævnte anlæg, og der ikke for landvæsensretten kan opnås enighed om denne ordning, kan retten efter indhentet udtalelse fra vandforsyningsrådet påbyde en sådan levering.

Stk. 2. Leveringspligten skal begrænses til en fast årlig vandmængde med en tilladelig højeste timeydelse, og den kan ikke uden enighed mellem parterne omfatte vand til erhvervsvirksomheder, der forbruger større vandmængder. §§ 30, stk. 1, og 53, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse på leveringspligten. Leveringspligten er desuden betinget af, at vedkommende offentlige vandforsyningssystem kan få vandindvindings-tilladelse andetsteds til dækning af det vandforbrug, leveringspligten medfører.

Stk. 3. I økonomisk henseende skal ejeren af vandforsyningssystemet holdes skadesløs i alle forhold vedrørende leveringspligten, herunder for alle omkostninger ved fremskaffelsen af vandet m. v., og kan forlange, at anlægsudgifter betales kontant af ansøgeren.

Stk. 4. § 21, stk. 2 og 3, finder tilsvarende anvendelse.

Leveringspligt for bestående, private vandværker.

§ 23. Private vandværker, som tjener til befolkningens almindelige forsyning med vand, er forpligtet til på rimelige vilkår

at overtage forsyningen af samtlige ejendomme inden for anlæggets naturlige forsyningsområde.

Stk. 2. Uoverensstemmelser om omfanget af og vilkårene for den i stk. 1 nævnte forsyningspligt kan af hver af parterne indbringes for en landvæsensret til afgørelse.

Tilsyn med arbejdernes udførelse.

§ 24. Indtil afslutningen af de arbejder, som skal bringes til udførelse ifølge kendelse eller forlig, kan den landvæsensret, der har afsagt kendelsen, eller for hvem forliget er indgået, føre kontrol med udførelsen og kan kræve kommunalbestyrelsernes og sundhedsmyndighedernes hjælp dertil.

5. Ændring og bortfald af retten til vandindvinding.

Samling af spredt vandforsyning.

§ 25. Finder sundhedskommissionen eller embedslægen, at det inden for et nærmere angivet område ud fra en samlet hygiejnisk vurdering er ønskeligt, at vandforsyning fremtidigt sker gennem oprettelse af et nyt, fælles vandforsyningsanlæg, kan sundhedskommissionen eller embedslægen henstille til kommunalbestyrelsen, at der oprettes et fælles vandforsyningsanlæg for området. Kommunalbestyrelsen kan lade udarbejde planer for og overslag over udgifterne ved udførelsen af et sådant vandforsyningsanlæg og indbringe spørgsmålet for en landvæsensret. Landvæsensretten afgør herefter, om et sådant anlæg skal gennemføres, i hvilket omfang bestående og fremtidig vandforsyning inden for området skal ske fra vandforsyningsanlægget, og om anlægget skal gennemføres som et kommunalt anlæg eller som et privat interessentskab. Anlægget kan dog kun gennemføres som privat interessentskab, hvis alle grundejere, hvis bestående vandforsyning tænkes afløst af forsyning fra anlægget, giver deres tilslutning til anlæggets oprettelse som privat anlæg og til de nærmere vilkår for interessentskabet. Ønsker kommunalbestyrelsen ikke at fremme sagen, skal den forelægge spørgsmålet for indenrigsministeren, der kan pålægge kommunalbestyrelsen at gå frem efter reglerne i 2. pkt.

F. t. l. om vandforsyning.

Stk. 2. Finder sundhedskommissionen eller embedslægen, at spørgsmålet bør løses ved områdets tilslutning til et bestående vandforsyningsanlæg til almen vandforsyning, kan sundhedskommissionen eller embedslægen afgive indstilling herom til kommunalbestyrelsen. Reglerne i stk. 1 finder i øvrigt tilsvarende anvendelse.

Stk. 3. I mangel af mindelig overenskomst, jfr. stk. 1, 4. pkt., har de grundejere, der som følge af ovenstående bestemmelser må ophøre med benyttelsen af deres bestående vandforsyningsanlæg og i stedet aftage vand fra det fælles anlæg, krav på erstatning for deres udgifter ved ændringen. Erstatningen kan nedsættes eller bortfalde, for så vidt grundejernes hidtidige vandforsynings- og spildevandsforhold ikke var lovlige, anvendelige og sundhedsmæssigt tilfredsstillende. Erstatningsspørgsmålet afgøres af landvæsen retten. For så vidt kommunalbestyrelsen ikke beslutter at lade kommunen udrede erstatningen, bestemmer landvæsen retten, i hvilket omfang kommunen og grundejerne skal betale erstatningsbeløbet.

Overgang fra privat til offentlig vandværksforsyning.

§ 26. Finder en kommunalbestyrelse, at hensynet til befolkningens almindelige forsyning med vand kræver en samordning af vandforsyningsforhold inden for kommunens område, kan den indbringe spørgsmålet om tilbagekaldelse af bestående tilladelser til private vandforsyningsanlæg, der tjener sådant formål, for en landvæsenret. Tilbagekaldelsen forudsætter, at det pålægges kommunen at levere vand til de ejendomme, der er blevet forsynet fra vedkommende private anlæg.

Stk. 2. Landvæsenretten kan fastsætte andre vilkår for tilbagekaldelsen, herunder fastsætte, i hvilket omfang der skal betales erstatning.

Ændring af vandindvindingsens formål.

§ 27. Sker der væsentlig ændring i formålet med en vandindvinding, der er tilladt i medfør af §§ 12 eller 13, skal indehaveren af retten indbringe spørgsmålet om fortsat indvinding for de i §§ 12 eller 13 nævnte myndigheder. Sag herom kan endvidere ved

enhver ændring af formålet rejses af kommunalbestyrelsen, indenrigsministeren og enhver interesseret.

Stk. 2. En tilladelse i medfør af §§ 12 og 13 kan også udnyttes af fremtidige ejere af vedkommende ejendom, når formålet med vandindvindingen ikke ændres som angivet i stk. 1, 1. pkt. Overdragelse af en vandindvindingstilladelse, der tjener til befolkningens almindelige forsyning med vand, kræver dog samtykke fra en landvæsenret, medmindre overdragelsen sker til det offentlige eller til et interessentskab af forbrugere.

Urigtige oplysninger og overtrædelse af vilkår.

§ 28. Hvis en tilladelse efter § 13 er givet på grundlag af urigtige oplysninger af væsentlig betydning, eller hvis vilkårene for tilladelsen tilsidesættes, kan kommunalbestyrelsen, indenrigsministeren og enhver interesseret rejse sag herom for en landvæsenret. Landvæsenretten kan tilbagekalde tilladelsen uden erstatning.

Stk. 2. Under tilsvarende omstændigheder kan sag om tilbagekaldelse af en tilladelse efter § 12 rejses over for kommunalbestyrelsen.

Manglende benyttelse af tilladelser til vandindvinding.

§ 29. En tilladelse efter §§ 12 og 13 bortfalder, når vandindvinding ikke er sket inden for et samlet tidsrum af 5 år. For tilladelser efter § 13 kan den tid, der ligger forud for det i § 18, nr. 4, nævnte tidspunkt, ikke medregnes til 5-års perioden.

Nedsættelse eller bortfald uden erstatning som følge af ny sag om vandindvinding.

§ 30. Finder en landvæsenret under en sag om tilladelse efter § 13, at der er mangel på grundvand i vedkommende grundvandsområde eller indvindingsopland, kan den bestemme, at tidligere tilladelser efter § 13 i området uden erstatning skal begrænses til det omfang, tilladelsen har været udnyttet i de 12 sammenhængende måneder med højeste udnyttelse inden for de sidste 10 år. Sådanne bestemmelser kan ikke træffes i de første 10 år efter det tidspunkt, der er fastsat for den tidligere tilladelse efter § 18, nr. 4.

Stk. 2. Finder en landvæsensret under en sag om tilladelse efter § 13, at der er mangel på grundvand i området, kan den endvidere bestemme, at en tidligere tilladelse efter § 13 til vanding af landbrugsafgrøder eller til dambrug skal bortfalde uden erstatning, når der er forløbet mindst 15 år fra det tidspunkt, der er fastsat for den tidligere tilladelse efter § 18, nr. 4, eller fra det tidspunkt, hvor spørgsmålet om opretholdelsen af tilladelsen senest er blevet afgjort af en landvæsensret.

Nedsættelse eller bortfald mod erstatning som følge af ny sag om vandindvinding.

§ 31. Ansøger en kommune eller et kommunalt fællesskab om tilladelse til vandindvinding inden for et grundvandsområde eller indvindingsopland, hvor landvæsensretten finder, at der er mangel på grundvand, kan retten efter begæring af kommunen helt eller delvis tilbagekalde en tidligere tilladelse efter § 13 til vandindvinding i området mod erstatning til indehaveren af den tidligere tilladelse. Tilbagekaldelsen kan betinges af, at der skaffes den pågældende indehaver tilladelse til vandindvinding andetsteds, eller at kommunen leverer ham vand til hans anlæg i et omfang svarende til dets hidtidige udnyttelse.

Stk. 2. Den, der søger om tilladelse efter § 12, stk. 1, nr. 1 eller 2, eller om tilladelse for et anlæg til den stedlige befolknings almindelige forsyning med vand efter § 13, kan over for en landvæsensret rejse spørgsmål om inddragelse af tidligere meddelte tilladelser efter § 12, stk. 1, nr. 3 og 4. Landvæsensretten kan, hvis den finder, at der er mangel på grundvand i området, tilbagekalde sådanne tidligere tilladelser og kan pålægge ansøgeren at betale en nærmere fastsat erstatning.

Ændring af ret til vandindvinding gennem overløb.

§ 32. Når en vandindvinding gennem overløb medfører vanskeligheder for anden vandindvinding, kan kommunalbestyrelsen, indenrigsministeren og enhver interesseret indbringe spørgsmålet for en landvæsensret, der kan træffe bestemmelse til imødegåelse af vanskelighederne.

Nedsættelse eller bortfald i anledning af ændring af grundvandsmængden.

§ 33. Hvis det må antages, at der i et grundvandsområde eller indvindingsopland ikke er tilstrækkeligt grundvand til den vandindvinding, som kan foretages inden for området i medfør af §§ 11-13, kan kommunalbestyrelsen, indenrigsministeren og enhver interesseret indbringe spørgsmålet for en landvæsensret. Denne træffer bestemmelse om, hvorvidt de enkelte rettigheder helt eller delvis skal bortfalde, og i hvilket omfang der i denne forbindelse skal betales erstatning.

Stk. 2. Bestemmelser i henhold til § 18, nr. 2, om en højst tilladelig sænkning af grundvandsspejlet lades ude af betragtning ved afgørelse efter stk. 1.

Tilkastning af brønde og lukning af borer.

§ 34. Medfører bortfaldet af en ret til vandindvinding, at en vandforsyningsbrønd eller -boring bliver overflødig, eller er der tilvejebragt en ny vandforsyning, som kan erstatte forsyningen fra en tidligere brønd eller boring, kan landvæsensretten eller sundhedskommissionen påbyde, at brønden tilkastes eller boringen lukkes på nærmere foreskrevet måde. Indenrigsministeren kan give nærmere regler om fremgangsmåden ved tilkastningen og lukningen.

6. Ændring af grundvandstanden ved byggearbejder og lignende.

§ 35. Såfremt der ved byggearbejder, gravning af ler, grus, brunkul, kridt m. v. eller ved udgravninger til veje m. v. fremkommer skader som følge af en ændring af grundvandstanden, kan enhver interesseret indbringe spørgsmålet om afhjælpende foranstaltninger og i forbindelse hermed erstatning for en landvæsensret. Den, der agter at lade sådanne arbejder iværksætte, kan forinden indbringe forholdet for landvæsensretten.

B. Vand fra vandløb.

§ 36. Reglerne i §§ 11-29, 30, stk. 1, og 31 finder tilsvarende anvendelse på indvinding af vand fra vandløb, for så vidt indvindingen ikke omfattes af vandløbslovens § 3, stk. 3, og §§ 38-49. Sag om ind-

vinding som nævnt i § 12 skal dog indbringes for en landvæsensret.

C. Anden vandindvinding.

§ 37. Indvinding af vand til drikkevandsforsyning gennem afsaltning af havvand og levering af drikkevand fra udlandet må ikke ske uden indenrigsministerens tilladelse.

Kap. IV.

Vandforsyningsanlæggenes indretning.

§ 38. Indenrigsministeren kan fastsætte regler om indretningen af vandforsyningsanlæg, om vandledningsanlæg, om vandindlæg og om anbringelse af de i § 11 omhandlede vandforsyningsanlæg.

Kap. V.

Beskyttelse mod forurening af vandet.

A. Grundvand.

Giftige stoffer og lignende.

§ 39. Grundvandet må ikke forurenes eller udsættes for forurening med giftige stoffer eller stoffer, som ikke eller kun langsomt nedbrydes i undergrunden.

Stk. 2. Indenrigsministeren kan

- 1) fastsætte regler til sikring af og kontrol med oplag m. v. af de i stk. 1 nævnte stoffer, og
- 2) fastsætte regler, hvorefter visse oplag m. v. af de nævnte stoffer undtages fra bestemmelsen i stk. 1.

Sivebrønde, samlebrønde og lignende.

§ 40. Overfladevand, drænvand, spildevand og andre væsker, der kan forurene grundvandet, må ikke uden indenrigsministerens tilladelse afledes til undergrunden gennem sivebrønde, andre brønde, borer, sivedræn eller andre indretninger. Beholdere med stoffer, der kan forurene grundvandet, bortset fra tætte beholdere, som alene anvendes til ajle, må ikke uden indenrigsministerens tilladelse være nedgravet i jorden.

Stk. 2. Indenrigsministeren kan bestemme, at tilladelser efter stk. 1 kan meddeles af sundhedskommissionerne, og kan fastsætte regler, der gør undtagelse fra bestemmelsen i stk. 1.

Stk. 3. Sundhedskommissionen kan til

enhver tid ændre eller tilbagekalde en tilladelse efter stk. 1 uden erstatning, når dette måtte vise sig ønskeligt af hensyn til fare for forurening af vandforsyningsanlæg, når en kloakering gør en anden afledning mulig, eller når sundhedsmæssige grunde i øvrigt gør det ønskeligt.

Beskyttelsesområder.

§ 41. Når en landvæsensret i medfør af § 13 giver tilladelse til et vandforsyningsanlæg, som tjener befolkningens almindelige forsyning med vand, eller som benyttes af et sygehus, en skole eller en lignende institution, eller som benyttes til vandforsyning af virksomheder for tilvirkning eller tilberedning af levnedsmidler, lægemidler eller lignende, skal kommissionen efter forudgående indkaldelse af de interesserede fastlægge et beskyttelsesområde, inden for hvilket sivebrønde m. v., der modtager tiløb fra wc, og eventuelt andre af de af § 40, stk. 1, omfattede forhold uden erstatning skal være forbudt efter udløbet af en frist, der fastsættes i kendelsen.

Stk. 2. Landvæsensretten skal endvidere i disse tilfælde fastlægge et yderligere beskyttelsesområde. Inden for dette område kan indretninger, der tidligere er tilladt efter § 40, og som ikke omfattes af stk. 1, kun opretholdes, hvis der gives ny tilladelse efter § 40. Bestemmelser efter 1. og 2. pkt. giver ikke krav på erstatning.

Stk. 3. En landvæsensret kan senere foretage ændringer i beskyttelsesområdet, herunder godkende enkelte forhold, som er omfattet af et forbud efter stk. 1, og kan fastsætte beskyttelsesområder også for andre vandforsyningsanlæg.

Andre forurenende forhold.

§ 42. Landvæsensretten kan meddele forbud eller pålæg til undgåelse af fare for forurening af bestående eller fremtidig vandforsyningsanlæg, som tjener befolkningens almindelige forsyning med vand, eller som benyttes af et sygehus, en skole eller lignende institution. Landvæsensretten kan endvidere meddele forbud eller pålæg til beskyttelse af andre anlæg mod fare for forurening med spildevand eller nærliggende fare for forurening af anden art.

Stk. 2. Landvæsensretten træffer bestemmelse om, hvorvidt der skal betales erstat-

ning i anledning af et forbud eller pålæg som nævnt i stk. 1. Forbud eller pålæg vedrørende lovligt bestående forhold, herunder lovlig anvendelse og oplagring af gødningsstoffer i landbrug, gartneri og skovbrug, kan dog kun meddeles mod fuldstændig erstatning, med mindre andet følger af andre retsregler.

Stk. 3. Erstatning efter stk. 2 betales af de brugere af vandet, der har fordel af forbudet eller pålægget. Når vedkommende kommune ikke allerede som følge heraf skal betale erstatningen, kan retten, hvis foranstaltningen skønnes at være af betydning for en større del af kommunens beboere, træffe bestemmelse om, at kommunen helt eller delvis skal betale erstatningen.

Stk. 4. Sag om foranstaltning efter stk. 1 kan indbringes for en landvæsenret af indenrigsministeren, vedkommende kommunalbestyrelse og med sundhedskommissionens tilslutning af ejeren af et privat anlæg og andre interesserede.

Erstatning for skader ved forurening af grundvandet.

§ 43. Spørgsmålet om, hvorvidt der skal svares erstatning for forurening af grundvandet, afgøres af landvæsenretten, såfremt parterne er enige herom.

B. Vandet i vandløb.

Tilledning og anden direkte forurening.

§ 44. Landvæsenretten kan meddele de påbud og forbud, der er nødvendige for at sikre, at vandløb, der udnyttes af offentlige vandforsyningsanlæg i medfør af § 36, ikke forurenes til skade for vandforsyningen gennem tilladning eller udkastning af stoffer eller gennem benyttelse til kreaturvanding, vask eller lignende. § 42, stk. 2, finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 2. Landvæsenretten bestemmer i overensstemmelse med vandløbslovens kap. XI, om bestående spildevandsanlæg, der har betydning for vandforsyningsanlægget, skal ændres, udvides eller gives et nyt afløb. Retten træffer herunder bestemmelse om en frist for udførelsen af foranstaltningerne og om den fremtidige vedligeholdelse og drift af disse og træffer bestemmelse om erstatning til ejeren af spildevandsanlægget.

Erstatningen kan nedsættes eller bortfalde, hvis spildevandsanlægget ikke opfylder vandløbslovens krav.

Stk. 3. Landvæsenretten kan endvidere bestemme, at spildevandsanlæg eller visse arter af sådanne anlæg inden for en i kendselen angivet del af afstrømningsområdet kun må indrettes med tilladelse fra en landvæsenret nedsat i medfør af denne lov. Når der siden opstår spørgsmål om sådanne anlæg, bestemmer den i den anledning nedsatte landvæsenret, hvilke rensningskrav der skal opfyldes, eventuelt hvilket afløb der skal anvendes i stedet for det naturlige afløb. Den pågældende landvæsenret bestemmer endvidere, i hvilket omfang vandforsyningen skal afholdes de merudgifter ved spildevandsanlæggets udførelse og drift, som er en følge af vandforsyningens beskyttelse.

Beskyttelsesområder.

§ 45. Når der i medfør af § 36 gives tilladelse til, at et offentligt vandforsyningsanlæg indvinder vand fra vandløb, fastlægger landvæsenretten samtidig et beskyttelsesområde. Området skal strække sig så langt i afstrømningslængderetning, som retten finder ønskeligt, og skal normalt omfatte de tilgrænsende ejendomme inden for en afstand af 100 m fra bredden.

Stk. 2. Inden for beskyttelsesområdet må der ikke drives erhvervsvirksomheder, institutioner, campingpladser og lignende eller være oplag af latrin, animalsk gødning, dagrenovation, gamle klude og ben, affald fra slagterier, giftige stoffer og lignende, med mindre forholdet er tilladt enten af vandforsyningsanlæggets ejer med samtykke fra embedslægen eller af en landvæsenret. Ejeren af vandforsyningsanlægget skal efter en grundejers begæring rejse sag for en landvæsenret om tilladelse. Hvis det pålægges grundejeren at ændre eller ophøre med et bestående forhold, har han krav på erstatning. Erstatningen kan nedsættes eller bortfalde, for så vidt forholdet ikke var lovligt, anvendeligt og forsvarligt. Erstatningsspørgsmålet afgøres i mangel af enighed af landvæsenretten.

Stk. 3. Landvæsenretten fastlægger inden for beskyttelsesområdet et, eventuelt mindre, område efter reglerne i § 41, stk. 1.

I øvrigt finder § 41, stk. 2, 2. og 3. pkt., anvendelse i beskyttelsesområdet.

Stk. 4. Landvæsensretten drager omsorg for, at ejerne af de ejendomme, der helt eller delvis omfattes af beskyttelsesområdet, ved anbefalet brev underrettes herom og om indholdet af reglerne i stk. 2-3 og de bestemmelser, der fastsættes i medfør heraf. Retten drager endvidere omsorg for, at inddragelsen under beskyttelsesområdet og indholdet af de nævnte bestemmelser tinglyses på vedkommende ejendomme med prioritet forud for alle panthavere i ejendommene.

Stk. 5. En landvæsensret kan senere foretage ændringer i beskyttelsesområdet, herunder godkende enkelte forhold, som omfattes af forbudet efter stk. 3, jfr. § 41, stk. 1.

Fiskeri.

§ 46. En landvæsensret kan bestemme, at der i vandløb, hvorfra vandet i henhold til § 36 indvindes af offentlige vandforsyningsanlæg, ikke må drives fiskeri, eller at dette kun må ske på nærmere fastsatte betingelser, herunder at fiskeri kun må drives af vandforsyningsanlægget eller på betingelser, der fastsættes af dette. Erstatning for tab af fiskeriret fastsættes af landvæsensretten.

Andre forhold.

§ 47. En landvæsensret kan efter reglerne i § 42 bestemme, at der med hensyn til et offentligt anlæg til indvinding af vand fra vandløb som nævnt i § 36 skal træffes beskyttelsesforanstaltninger ud over, hvad der følger af §§ 44-46.

Stk. 2. En landvæsensret kan bestemme, at der med hensyn til et ikke offentligt vandforsyningsanlæg til indvinding af vand fra vandløb som nævnt i § 36 skal træffes beskyttelsesforanstaltninger efter reglerne i § 42.

Stk. 3. § 43 finder tilsvarende anvendelse på skader ved forurening af vandet i vandløb.

Kap. VI.

Sundhedsmæssige forskrifter for driften af vandforsyningsanlæg.

Tilsætning af stoffer til vandet.

§ 48. Indenrigsministeren fastsætter regler om, hvilke stoffer der må tilsættes til

vandet i et vandforsyningssystem, fra hvilket vandet kan tænkes at blive anvendt til drikkevand eller at komme i berøring med levnedsmidler. Ministeren fastsætter endvidere regler om de sundhedsmæssige krav, vandet i et sådant system skal opfylde.

Tilsyn med vandets beskaffenhed.

§ 49. Indenrigsministeren kan fastsætte nærmere regler om det tilsyn, som sundhedskommission i medfør af § 3 fører med vandforsyningsanlæg af den i § 48 nævnte art. Ministeren kan herunder bestemme, at tilsynet skal foregå med nærmere angiven hyppighed, og at det skal foretages gennem andre end sundhedskommissionen. Ministeren kan endvidere bestemme, at de fysiske, kemiske og bakteriologiske undersøgelser, som indgår i tilsynet, kun må udføres af personer, der er autoriseret dertil af ministeren.

Stk. 2. Udgifterne ved et regelmæssigt tilsyn som nævnt i stk. 1 afholdes af vedkommende vandforsyningsanlæg. I tilfælde, hvor det må antages, at en virksomhed, der er beliggende inden for vandforsyningsanlæggets opland, medfører en særlig fare for forurening af vandet, kan en landvæsensret dog pålægge virksomheden at afholde udgifterne ved et udvidet tilsyn.

Sundhedsfarlige forhold.

§ 50. Finder sundhedskommissionen, at et vandforsyningsanlæg er sundhedsfarligt, eller at der er nærliggende fare for, at det kan blive sundhedsfarligt, kan den give påbud om, at anlæggets drift skal ophøre midlertidigt eller for bestandigt, eller om andre forholdsregler, herunder at det vandforbrugende publikum skal træffe nærmere angivne sikkerhedsforanstaltninger.

Kap. VII.

Forholdet mellem et vandværk og dets forbrugere.

A. Kommunale vandværker.

Forsyningsledninger.

§ 51. Kommunalbestyrelsen kan pålægge de grundejere, til hvis ejendomme der

kan leveres vand til almindelig brug fra en kommunal forsyningsledning, at betale udgifterne ved anbringelsen af ledningen.

Vandindlæg i de enkelte ejendomme.

§ 52. Kan en ejendom forsynes med vand til almindelig brug fra en kommunal forsyningsledning, har ejendommens ejer ret til at få vand til sådan brug indlagt i ejendommen efter de regler, som fastsættes i vandværkets regulativ.

Stk. 2. Vandindlæg skal udføres og benyttes på en sådan måde, at der ikke opstår fare for forurening af vandet eller på anden måde voldes uelmp. Grundejeren skal lade foretage de foranstaltninger, som kommunalbestyrelsen i den anledning pålægger ham.

Stk. 3. Grundejeren skal drage omsorg for, at vandindlægget holdes forsvarligt vedlige, og at enhver mangel ved det snarest bliver afhjulpet. Brugeren af et vandindlæg skal snarest anmelde enhver mangel til ejeren.

Stk. 4. Hvis en grundejer forsømmer de forpligtelser, der påhviler ham med hensyn til et vandindlæg, kan kommunalbestyrelsen lade arbejdet udføre på hans bekostning.

Vandforbruget.

§ 53. Kommunalbestyrelsen kan fastsætte afgifter for levering af vand fra kommunens vandværk.

Stk. 2. Vand fra et vandværk må bortset fra brand eller andre nødstilfælde ikke benyttes til andet formål eller i større mængde end tilladt af kommunalbestyrelsen. Spild af vand ved mangelfuld lukning af vandhaner eller ved anden uforsvarlig adfærd skal undgås. Vand, der er forbrugt eller gået til spilde som nævnt i 1. pkt., kan forlanges betalt af grundejeren, således at vandmængden om fornødent fastsættes efter vandværkets skøn.

Stk. 3. Den, der modtager vand fra et vandværk, kan ikke forlange erstatning for ulemper som følge af utilfredsstillende trykforhold i forsyningsledningerne, mangler ved et offentligt vandforsyningsanlæg og disses afhjælpning eller vedligeholdelsesarbejder vedrørende anlægget. Kommunalbestyrelsen kan træffe foranstaltninger til indskrænkning af vandforbruget, for så

vidt den finder, at vandværkets drift gør det nødvendigt.

Vandværkets regulativ.

§ 54. Nærmere regler om grundejernes pligt til at betale for forsyningsledninger, om omfanget af retten til forsyning fra forsyningsledningerne og om grundejernes betalingspligt og andre forpligtelser med hensyn til vandindlæg fastsættes i et regulativ, der vedtages af kommunalbestyrelsen og stadfæstes af indenrigsministeren. I regulativet kan også optages andre bestemmelser af almindelig betydning for vandforsyningen, herunder tekniske forskrifter og principper for beregningen af afgift for forbruget.

Optrækning af betaling vedrørende forsyningsledninger, vandindlæg og vandforbrug.

§ 55. Bidrag til forsyningsledninger, forskudsvis afholdte udgifter vedrørende vandindlæg samt vandafgifter påhviler den, der har tinglyst adkomst på vedkommende ejendom, og har samme fortrinsret i ejendommen som kommunale skatter og afgifter. Beløbene kan inddrives ved udpantning.

B. Private vandværker.

§ 56. For et privat vandværk, der tjener til befolkningens almindelige forsyning med vand, kan kommunalbestyrelsen efter forhandling med vandværkets bestyrelse udfærdige et regulativ om de i §§ 51-54 nævnte forhold med hensyn til værkets levering af vand til beboere i kommunen.

Kap. VIII.

Almindelige bestemmelser.

Oplysningspligt.

§ 57. Ejere af vandforsyningsanlæg skal på begæring give de i kap. II nævnte myndigheder alle tilgængelige oplysninger om forhold vedrørende vandforsyningen, herunder om vandforsyningsanlægget, forsyningsledningers placering og antallet af forsynede ejendomme. Kommunalbestyrelser skal på begæring give de i §§ 4-8 nævnte myndigheder nærmere angivne oplysninger om vandforsyningsanlæg, der forsyner beboere i kommunen, og oplysning om forelig-

gende undersøgelser og planer vedrørende kommunens vandforsyning.

Stk. 2. Enhver ejer eller bruger af en ejendom, hvori der er indlagt eller ønskes indlagt vand fra et vandværk, skal på begæring give vandværket alle oplysninger om vandets anvendelse og om forbrugets størrelse.

Adgang til undersøgelser på fremmed grund.

§ 58. Repræsentanter for de i kap. II omhandlede myndigheder har mod forevisning af legitimation adgang til at indfinde sig på såvel offentlige som private ejendomme og foretage undersøgelser af forhold af betydning for vandforsyningen, herunder vandets beskaffenhed.

Stk. 2. Repræsentanter for bestyrelsen for et offentligt eller privat vandværk har under samme betingelser adgang til at efterse vandindlægget på ejendomme, hvori der er indlagt vand fra vandværket.

Adgang til tekniske undersøgelsesarbejder på fremmed grund.

§ 59. Staten og kommunerne kan på fremmed grund lade foretage alle de opmålinger, nivellementer, pejlinger og andre tekniske forarbejder og undersøgelser, som er nødvendige for udarbejdelsen af planer for et vandforsyningsanlæg eller for beskyttelsen af vandet mod forurening. Bestemmelsen i 1. pkt. omfatter dog ikke boring efter vand.

Stk. 2. Samme ret tilkommer efter fornøden sikkerhedsstillelse og efter bemyndigelse fra indenrigsministeren eller kommunalbestyrelsen private vandforsyningsanlæg, der tjener til befolkningens almindelige forsyning med vand.

Stk. 3. § 3, stk. 2 og 3, i lov om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom finder i øvrigt tilsvarende anvendelse, dog således, at erstatningsspørgsmål skal indbringes for en landvæsensret.

Sager angående vandløbsloven.

§ 60. Fremkommer der under en landvæsensrets behandling af en sag om vandforsyning spørgsmål, der omfattes af reglerne i vandløbsloven, kan de afgøres af retten efter vandløbslovens regler.

Registrering af landvæsensretskendelser.

§ 61. Når en landvæsensret har afsagt en kendelse i medfør af denne lov, skal rettens formand fremsende en genpart af kendelsen til indenrigsministeren og til vedkommende amt. Er der ved kendelsen givet tilladelse til indvinding af grundvand, vedlægges et kort, der udviser det pågældende anlægs beliggenhed og grænserne for det opland, som retten har beregnet for det, og for dets eventuelle beskyttelsesområder. Er der ved kendelsen givet tilladelse til indvinding af vand fra vandløb, vedlægges et kort, der viser anlæggets beliggenhed, dets afstrømningsområde, den del af afstrømningsområdet, som er inddraget under reglen i § 44, stk. 3, og anlæggets eventuelle beskyttelsesområder. Har der været forelagt analyseattester for kommissionen, fremsendes tillige genpart af disse.

Stk. 2. Vedrører kendelsen et vandløb, skal eksemplarer af kendelser og kort endvidere sendes til vedkommende kommunalbestyrelser og amtsvandinspektører.

Stk. 3. Indenrigsministeren kan bestemme, at indberetningerne skal indeholde yderligere oplysninger, og at også andre myndigheder skal have indberetning som nævnt i stk. 1.

Stk. 4. Indenrigsministeren kan bestemme, at amterne eller amtsrådene skal føre et register over de kendelser, hvorved der i medfør af denne lov og lov nr. 54 af 31. marts 1926 om vandforsyningsanlæg er givet tilladelse til vandindvinding.

Adgang til registre m. v.

§ 62. Enhver, der har en retlig interesse deri, har adgang til at gøre sig bekendt med de oplysninger, der er afgivet i henhold til § 9, stk. 2, og med indholdet af de protokoller, fortegnelser, undersøgelses- og målingsresultater og registre, der nævnes i §§ 12, stk. 4, 15, stk. 3, 18, stk. 1, nr. 7, 2. pkt., og 61.

Tinglysning og udbetaling af erstatninger.

§ 63. Forlig, indgået for, og kendelser, afsagt af landvæsensretten om arealafståelser og rådighedsindskrænkninger efter denne lov kan tinglyses på vedkommende ejendom med prioritet forud for alle panthavere i ejendommen.

Stk. 2. Landvæsenstretten bestemmer i overensstemmelse med reglerne i vandløbslovens § 89, stk. 2 og 3, i hvilket omfang erstatning for afståelse, for pålæg af rådighedsindskrænkning og for skade eller ulempe skal tillægges, henholdsvis udbetales til vedkommende ejendoms ejer, bruger og pant-havere.

Stempel- og afgiftsfrihed.

§ 64. Indkaldelser, begæringer, udskrifter og andre udfærdigelser efter denne lov er stempelfri.

Stk. 2. Tingbogsattester til brug ved udbetaling af erstatninger efter denne lov udfærdiges uden stempel og gebyr.

Stk. 3. Samtykkeerklæringer fra pant-havere til udbetaling af erstatning efter denne lov er stempelfri.

Autorisation.

§ 65. Træffer indenrigsministeren i medfør af § 9, stk. 1, bestemmelse om autorisation af brøndborere, meddeles autorisationen efter ansøgning til den, som har bestået en fagprøve, der er godkendt af ministeren, eller som på anden måde har vist sig kvalificeret.

Stk. 2. Træffer indenrigsministeren i medfør af § 49, stk. 1, bestemmelse om autorisation til udførelse af fysiske, kemiske og bakteriologiske undersøgelser, må de nævnte undersøgelser kun foretages i lokaler og under anvendelse af apparatur, der er godkendt af ministeren som egnet til formålet. Forskrifter for laboratoriernes udførelse af analyser samt takster herfor fastsættes af ministeren.

Stk. 3. Indenrigsministeren kan tilbagekalde en meddelt autorisation, hvis den pågældende har gjort sig skyldig i grov eller oftere gentagen forsømmelse i udøvelsen af vedkommende virksomhed, og de udviste forhold giver grund til at antage, at han ikke fremtidig vil udøve virksomheden på forsvarlig måde. Afgørelsen skal indeholde oplysning om adgangen til efter stk. 4 at begære domstolsprøvelse og om fristen herfor.

Stk. 4. En afgørelse efter stk. 3 kan af den, afgørelsen vedrører, forlanges indbragt for domstolene.

Stk. 5. Begæring i henhold til stk. 4 skal fremsættes over for indenrigsministeren in-

den 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Indenrigsministeren anlægger sag mod den pågældende i den borgerlige retsplejes former.

Stk. 6. Begæring om sagsanlæg har opsættende virkning, men retten kan ved kendelse bestemme, at den pågældende under sagens behandling ikke må udøve den omhandlede virksomhed. Såfremt afgørelsen findes lovlig ved dommen, kan det i denne dom bestemmes, at anke ikke har opsættende virkning.

Straffebestemmelser.

§ 66. Den, der

- 1) indvinder vand uden at have indhentet tilladelse, hvor en sådan er fornøden efter reglerne i denne lov, eller overtræder et vilkår, der er meddelt i forbindelse med en sådan tilladelse,
- 2) overtræder et påbud eller forbud, der er meddelt i medfør af loven, eller som omfattes af § 70, stk. 1,
- 3) overtræder §§ 9, stk. 2, 13, stk. 2, 15, stk. 3, 1. pkt., 39, stk. 1, 40, 45, stk. 2, 52, stk. 2 og 3, 53, stk. 2, 57, stk. 1, 1. pkt., og stk. 2, eller 71,
- 4) modvirker adgang til en ejendom i strid med §§ 58 eller 59,
- 5) forsætligt borttager, forvansker eller beskadiger afmærkninger, som foretages i forbindelse med arbejder og undersøgelser efter § 59,

straffes med bøde, medmindre højere straf er forskyldt efter den øvrige lovgivning.

Stk. 2. I forskrifter, der udfærdiges eller stadfæstes af indenrigsministeren i henhold til loven, kan der fastsættes straf af bøde for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne.

Stk. 3. Er en af de i stk. 1 og 2 nævnte lovovertrædelser begået af et aktieselskab, andelsselskab eller lignende, kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar.

Kap. IX.

Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser.

§ 67. Loven træder i kraft den 1. oktober 1968.

Stk. 2. § 55 har dog kun virkning for afgifter og forpligtelser, der forfalder til betaling efter lovens ikrafttræden.

F. t. l. om vandforsyning.

Stk. 3. Fra ikrafttrædelsen ophæves lov af 30. november 1857 angående staden Københavns og dens grunds forsyning med vand fra de nye vandværker, lov af 30. november 1857 om beskyttelse af de til Københavns vandvæsen henhørende værker, anlæg, beholdere m. v., lov nr. 14 af 27. januar 1872 om hegn, hegnsynsmænd og oversynskommissioner for København m.m., lov nr. 14 af 28. januar 1876 angående tilvejebringelse af vedtægter for benyttelsen af vand fra kommunale værker, lov nr. 60 af 24. april 1896 om beskyttelse af vandforsyningsanlæg og lov nr. 54 af 31. marts 1926 om vandforsyningsanlæg.

Stk. 4. Indenrigsministeren kan ophæve sundhedsvedtægtsbestemmelser, der vedrører samme forhold som reglerne i denne lov.

§ 68. Vandindvindingsrettigheder, der er givet eller fastsat af en landvæsensret i medfør af lov nr. 54 af 31. marts 1926 om vandforsyningsanlæg, er fortsat gyldige på de vilkår, der er fastsat i vedkommende kendelse. Anlæggenes erstatningspligt bedømmes dog efter reglerne i nærværende lov, og for fremtidige nedslivningsanlæg inden for vandforsyningsanlæggenes beskyttelsesområder skal der alene søges tilladelse efter nærværende lovs § 40. Bestemmelser i kendelserne om undersøgelse af vandet kan ophæves af indenrigsministeren i forbindelse med fastsættelse af undersøgelsesregler efter nærværende lovs § 49, stk. 1. Rettigheder til indvinding af vand fra vandløb på grundlag af tidligere, særlig adkomst, jfr. vandløbslovens § 50, stk. 1, er fortsat gyldige. De tidligere vandindvindingsrettigheder er underkastet reglerne i nærværende lov om ændring og bortfald af rettighederne, bestemmelserne i §§ 12, stk. 4, 14, stk. 3, og 15, stk. 3, og nærværende lovs kapitler VI-VII. Fristen i § 30, stk. 2, regnes herved fra nærværende lovs ikrafttræden.

Stk. 2. Vandindvinding, der foregår ved lovens ikrafttræden, og hvortil der ikke kræves tilladelse efter loven af 31. marts 1926, er fortsat lovlig, for så vidt vandforsyningsanlægget ikke ændres, og vandindvindingens omfang ikke forøges. De i stk. 1, næstsidste og sidste pkt., nævnte bestemmelser gælder dog også for sådanne anlæg. Endvidere kan indenrigsministeren bestemme, at der for anlæg, som omfattes af § 7 i

loven af 31. marts 1926, og hvor omfanget af den tilladte vandindvinding ikke er fastsat i henhold til den nævnte bestemmelse, inden en vis frist skal indgives ansøgning om tilladelse i henhold til nærværende lov. Det samme gælder for anlæg, som omfattes af § 1, stk. 1, 1. pkt., i loven af 31. marts 1926, men hvortil der kræves tilladelse efter nærværende lovs § 12. Fristen skal mindst udgøre 1 år.

§ 69. Tilladelser til afløb, nedslivning, anvendelse af beholdere og lignende, der er meddelt af en landvæsenskommission eller af sundhedsmyndighederne, bevarer deres gyldighed. Forhold af denne art, som ved lovens ikrafttræden er lovligt bestående uden myndighedsgodkendelse, men som ved oprettelse efter lovens ikrafttræden ville kræve tilladelse, er fortsat lovlige, så længe indretningen og anvendelsen ikke ændres. Alle de i 1. og 2. pkt. nævnte forhold er dog undergivet denne lovs § 39 og denne lovs regler om ændring og bortfald af rettighederne.

§ 70. Påbud, forbud, forlig og andre overenskomster, der er lovligt givet eller indgået efter den tidligere lovgivning, bevarer deres gyldighed.

Stk. 2. Aftaler truffet i henhold til lov af 30. november 1857 angående staden Københavns og dens grunds forsyning med vand fra de nye vandværker, jfr. lov nr. 14 af 28. januar 1876, bevarer deres gyldighed, medmindre andet følger af vandværkets regulativ.

§ 71. Bestemmelserne i § 10, 1. pkt., i lov af 30. november 1857 angående staden Københavns og dens grunds forsyning med vand fra de nye vandværker, §§ 2-4 i lov af 30. november 1857 om beskyttelse af de til Københavns vandvæsen henhørende værker, anlæg og beholdere m. v. og §§ 1-3 i lov nr. 60 af 24. april 1896 om beskyttelse af vandforsyningsanlæg er fortsat gældende for de ved denne lovs ikrafttræden bestående ledninger, værker m. v., som hidtil har været omfattet af disse love.

§ 72. De landvæsensretter, der har vandforsyningsager til behandling ved lovens ikrafttræden, tilendebringer sagerne efter de hidtil gældende processuelle regler. Inden-

rigsministeren kan dog bestemme, at sådanne sager inden en vis frist skal overgå til landvæsensretter, der er nedsat i medfør af denne lov.

Stk. 2. Første udnævnelse af landvæsenskommissærer efter § 4, stk. 2, sker for sådanne tidsrum, at senere udnævnelser kommer til at følge perioder efter § 9, stk. 3, i lov om landvæsensretter.

Stk. 3. De sagkyndige, der er udpeget af

indenrigsministeren som teknisk sagkyndige i vandindvindingsager i medfør af § 2, stk. 5, i lov nr. 54 af 31. marts 1926, betragtes som udpeget efter nærværende lovs § 4, stk. 4, således at 6-årsperioden regnes fra nærværende lovs ikrafttræden, og således at forlængelser kan ske.

§ 73. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget.

Almindelige bemærkninger.

Nærværende lovforslag er identisk med det forslag til lov om vandforsyning, som fremsattes for folketinget i december 1967 i folketingsåret 1967-68, 1. samling.

Den vigtigste lov om dansk vandforsyning er lov nr. 54 af 31. marts 1926 om vandforsyningsanlæg. Om loven, der byggede på en udvalgsbetænkning af 1922, henvises til Rigsdagstidende 1924-25, tillæg A sp. 6087 f., landstingets forhandlinger sp. 646 f. og 735 f. og tillæg B sp. 2645 og til Rigsdagstidende 1925-26, tillæg A sp. 2837 f., landstingets forhandlinger sp. 17, 108, 1439 f. og 1467, folketingets forhandlinger sp. 6282 f., 6359 f. og 6448; tillæg B sp. 615 f. og tillæg C sp. 589 f. og 1781 f. Loven indførte koncessionssystemet i dansk vandforsyningsret; den bestemte i så henseende, at indvinding af vand — bortset fra grundejernes indvinding på egen grund til nærmere begrænset benyttelse — kun måtte ske med tilladelse fra en landvæsenskommission med mulighed for appel til en overlandvæsenskommission. Herudover gav loven landvæsenskommissionen (overlandvæsenskommissionen) hjemmel til at foretage ekspropriation til brug for lovens formål, og der gaves regler om erstatning til grundejere, der led skade ved den sænkning af grundvandstanden, som vandindvindingen medførte. Endelig bestemte loven, at visse forhold, der kunne medføre fare for forurening af grundvandet, krævede tilladelse fra eller kunne forbydes af en landvæsenskommission (overlandvæsenskommission).

Loven omfattede ikke samtlige forhold af betydning for vandforsyningen. Loven giver således ikke regler om forholdet mellem et vandværk og dets forbrugere; i så henseende gælder i vidt omfang stadig lov af 30. november 1857 angående staden Københavns og dens grounds forsyning med vand fra de nye vandværker; endvidere gælder stadig lov nr. 14 af 28. januar 1876 angående tilvejebringelse af vedtægter for benyttelsen af vand fra kommunale

vandværker; denne lov gav mulighed for at udvide visse af reglerne i loven af 1857 til at gælde for kommunale vandværker i købstæder og handelspladser, når det bestemtes i vedtægter stadfæstet af indenrigsministeren. Herudover gælder stadig §§ 2-6 i lov af 30. november 1857 om beskyttelsen af de til Københavns vandvæsen hørende værker, anlæg og beholdere, hvorved Københavns daværende vandforsyningsanlæg, der byggede på overfladevand, fik beskyttelse mod forurenende afløb til overfladevandet. Ved lov nr. 60 af 24. april 1896 om beskyttelse af vandforsyningsanlæg §§ 1-3, der også stadig gælder, ændredes reglerne noget, og regeringen bemyndigedes til at gøre reglerne anvendelige også på vandforsyningsanlæg i kommunerne uden for København.

Også efter 1926 er vandforsyningsloven af 1926 blevet suppleret med yderligere bestemmelser. Af særlig betydning har det været, at sundhedsvedtægterne, der udfærdiges med indenrigsministeriets stadfæstelse i medfør af lov af 12. januar 1858 om tilvejebringelsen af sundhedsvedtægter og lov af 28. marts 1868 om forandringer i denne lov, og som i forvejen indeholdt regler om indretning af brønde, siden midten af 1920'erne i vidt omfang har indeholdt regler til beskyttelse af grundvandet mod forurenende nedsivning. Medens vandforsyningsloven af 1926 § 11, stk. 2, der var en af lovens hovedbestemmelser med hensyn til forureningsbeskyttelse, pålagde grundejeren pligt til at søge tilladelse hos en landvæsenskommission (overlandvæsenskommission) til nedsivningsanlæg, der kunne medføre fare for forurening af grundvandet i områder, hvor grundvandet benyttedes til vandforsyningsanlæg — hvorved det til en vis grad overlodes til grundejeren, om tilladelse skulle søges eller ej — bestemte sundhedsvedtægterne, at der altid skulle søges tilladelse fra sundhedskommissionen til sivebrønde. Reglerne i sundhedsvedtægterne har haft væsentlig betydning under den udvikling, der har været med hensyn til afledning af spildevand

fra we'et til sivebrønde i byggeri på landet i de senere år, og reglerne har til en vis grad overflødiggjort beskyttelsesreglerne i loven af 1926. Ved § 14 i lov nr. 174 af 28. april 1950 om levnedsmidler m. m. fik indenrigsministeren bemyndigelse til at træffe bestemmelse om de fordringer, som af sundhedsmæssige hensyn skal stilles til drikkevand, samt give regler om tilsyn med drikkevandsanlæg; bestemmelsen er hidtil kun blevet benyttet i ringe grad. Efter § 18, stk. 4, i byggelov for købstæderne og landet nr. 246 af 10. juni 1960 skal enhver byggelse have forsvarlig og tilstrækkelig drikkevandsforsyning.

Den 26. maj 1956 nedsatte indenrigsministeren en kommission af repræsentanter for kommunalforvaltningen, erhvervene, videnskabelig og teknisk sagskundskab og forskellige statsinstitutioner med den opgave at overveje en revision af den danske vandforsyningslovgivning. Den 5. september 1961 afgav kommissionen betænkning med et udførligt motiveret, i det væsentlige énstemmigt forslag til en ny dansk vandforsyningslov, (i det følgende citeret som KF). Forslaget omfattede dels de forhold, der er reguleret ved loven af 1926, dels de forhold, der omfattes af lovene af 1857, 1876 og 1896. Med hensyn til beskyttelsen af grundvandet mod forurening videreførte forslaget en del af 1926-lovens regler; reglen i § 11, stk. 2, foresloges dog ophevet, således at dette forhold alene reguleredes gennem sundhedsvedtægterne; også i øvrigt tænkte sundhedsvedtægterne bevaret jævnsides med forslaget, således at de skulle give regler af lokal eller mindre betydning.

Indenrigsministeriet har anmodet om udtalelser om kommissionens forslag fra de institutioner m. v., der var repræsenteret i kommissionen, og fra enkelte andre institutioner m. v. og har modtaget svar fra en del af de forespurgte, der for en stor del har tiltrådt forslaget. Hvor udtalelserne giver særlig anledning til bemærkninger, er der nedenfor gjort nærmere rede herfor.

Den 24. oktober 1961 nedsatte akademirådet for Akademiet for de tekniske Videnskaber et udvalg af videnskabsmænd og teknikere med den opgave at foretage en teknisk-videnskabelig vurdering af problemer i forbindelse med Danmarks vandforsyning. Dette udvalg afgav i 1963 betænkningen „Vand“. I betænkningen redogøres for de faktorer, der er afgørende for mulighederne for vandindvinding i Danmark, og der gøres et forsøg på at anslå behovet for vandindvinding i Danmark i 1970. Betænkningen konkluderer i et forslag om oprettelse af et centralt, sagkyndigt organ, der kan bistå myndighederne med tilvejebringelse og koordinering af

nødvendige data og i øvrigt være rådgivende for myndighederne i vandindvindingssager.

Den 30. juni 1964 nedsatte indenrigsministeriet en kommission vedrørende den offentlige hygiejne m. v. med det formål at arbejde på en reform af sundhedskommissionernes forhold og embedsløgesvæsenet. Kommissionens arbejde vil formentlig være endnu nogen tid, men det synes dog at kunne påregnes, at arbejdet bl. a. vil føre til forslag om, at ordningen med en særlig sundhedsvedtægt for hver enkelt kommune afløses af en ordning, hvorved reglerne for sundhedskommissionernes arbejde i vidt omfang fastsættes ved for hele landet gældende regler. Dette vil svare til den ordning, som nu gælder i Norge og Sverige, og vejen er allerede betrådt i Danmark, hvor en række byggebestemmelser i sundhedsvedtægterne er afløst af det bygningsreglement for hele landet, der er udfærdiget i medfør af landsbyggeloven af 1960 § 6. Det er indenrigsministeriets opfattelse, at de regler om vandforsyning og beskyttelse af vandet mod forurening, som hidtil har stået i sundhedsvedtægterne, i forbindelse med gennemførelsen af en ny vandforsyningslov i det væsentlige bør søges overført til vandforsyningsloven eller til bekendtgørelser udstedt i medfør af vandforsyningsloven.

Det lovforslag, der hermed forelægges folketinget, bygger i meget væsentlig grad på forslaget i betænkningen af 1961. I overensstemmelse med betænkningen af 1961 „Vand“ af 1963 har man dog suppleret forslaget med et forslag om oprettelse af et vandforsyningsråd, og man har også i øvrigt ændret den administrative opbygning noget af hensyn til muligheden for en koordineret planlægning. Endvidere har man i overensstemmelse med, hvad der er anført ovenfor om en reform af sundhedslovgivningen, stillet forslag om, at de regler om vandforsyning og grundvandsforurening, som hidtil har stået i sundhedsvedtægterne, overføres til vandforsyningsloven eller til bekendtgørelser udstedt i medfør af vandforsyningsloven. Også på enkelte andre punkter har man i mindre omfang foretaget ændringer i kommissionsforslaget som følge af udviklingen siden forslaget afgivelse. I forbindelse med, at der således er indføjet forskellige nye bestemmelser i kommissionens forslag, har man ment det rigtigt at foretage nogle ændringer i rækkefølgen af kommissionsforslagets bestemmelser, ligesom der er foretaget ret omfattende redaktionelle ændringer for at bringe affattelsen i overensstemmelse med den lovaffattelse, som nu almindeligt benyttes.

Medens man om enkeltheder i lovforslaget henviser til bemærkningerne til de enkelte paragraffer, skal der indledningsvis gøres følgende bemærkninger

om mere principielle spørgsmål, herunder spørgsmål, hvorom der ikke er enighed i kommissionsbetænkningen.

1. Indgreb i vandforsyningens struktur.

Den engelske vandlov af 1945 og den hollandske vandværkslov af 1957 giver det offentlige vidtgående myndighed til at gribe ind i vandværkernes struktur, herunder ved at påbyde tvangsnedlæggelser eller tvangssammenlægninger af ældre vandværker, jfr. betænkningen af 5. september 1961 s. 87 f. Bestemmelserne står i forbindelse med, at vandforsyningen i England i væsentlig grad bygger på overfladevand og i Holland endvidere på grundvandsforsyning fra enkelte, særligt egnede grundvandsområder, og at det i disse tilfælde er af stor betydning at samle indvindingen om enkelte, tilstrækkeligt store værker, der kan have en tilstrækkeligt uddannet stab.

Danmark indtager vandforsyningsmæssigt en særstilling, idet vandforsyningen i Danmark — bortset fra Færøerne og Grønland — i tiden fra slutningen af forrige århundrede og indtil de seneste år helt overvejende har bygget på indvinding af grundvand, der har været til stede næsten overalt. Denne indvindingsform har ikke rejst samme krav til vandværkernes organisation som overfladevandforsyningen.

Det var opfattelsen i kommissionen, at der i et væsentligt antal vandindvindingsager her i landet heller ikke fremtidig ville være større problemer med hensyn til vandforsyningens organisation. Vandforsyningen i Danmark er fortsat i væsentlig grad en grundvandsforsyning, og på landet vil forsyningen formentlig stadig jævnlige fordele sig på et antal mindre vandforsyningsanlæg. I forskellige grupper af tilfælde kan der dog tænkes at være trang til at gribe ind i vandforsyningens organisation.

a) *Indskrænkninger i den enkelte grundejers ret til at indvinde vand på sin egen ejendom.*

Indskrænkninger i den ret, som 1926-lovens § 1, stk. 1, 1. punktum, i så henseende giver grundejeren, er bl. a. sket gennem sundhedsvedtægterne. Næsten alle sundhedsvedtægter giver sundhedskommissionerne ret til at skride ind over for sundhedsfarlige vandforsyningsanlæg, jfr. normalsundhedsvedtægten af 1960 for landkommuner §§ 8 og 12. Mønstervedtægten for Københavns omegnskommuner indeholder i § 9 en bestemmelse, hvorefter alle nye beboelsesejendomme som hoved-

regel skal have indlagt vand fra vandværk, og sundhedskommissionen kan påbyde kommunal vandforsyning i ældre ejendomme, når der er vandledning i nærheden.

Kommissionen foreslog to yderligere indskrænkninger i grundejerens frie indvindingsret. Den første indskrænkning vedrørte de såkaldte „vandmangelsvandværker“. Når en by opfører et større vandværk ude i landet og dermed fremkalder en grundvandstandssænkning, som skader brønde og borer på en række omkringliggende ejendomme, vil det ofte være den bedste løsning at opføre et sideløbende, lokalt vandværk til forsyning af de ramte ejendomme, men det har undertiden vist sig vanskeligt at opnå tilstrækkelig frivillig samling om et sådant vandværk. I KF § 11, nr. 6 b, foreslås det at give landvæsenskommissionerne myndighed til i sådanne tilfælde at gennemtvinge tilslutning til et vandværk, jfr. nærværende lovforslags § 19, stk. 2. Den anden indskrænkning vedrørte bebyggelser, som havde en hygiejnisk uforsvarlig vandforsyning. I så fald gav KF § 24, stk. 2, landvæsenskommissionen mulighed for at påbyde oprettelse af et vandværk og påbyde grundejerne at slutte sig til værket. Denne bestemmelse er indeholdt i nærværende lovforslags § 25.

I de seneste år har der i praksis været ønsket om indskrænkning af grundejernes frie indvindingsret i endnu en gruppe tilfælde, nemlig i en række sommerhusområder, hvor forholdene taler for at aflede husenes spildevand, herunder spildevand fra wc'er, til sivebrønde, men hvor dette forudsætter, at området forsynes med vand fra et vandværk beliggende i passende afstand, og at der ikke er drikkevandsbrønde eller borer ved de enkelte ejendomme i området. Ved nyoprettelse af sådanne områder bindes grundejerne nu ofte gennem udstykningsvilkår eller salgsvilkår til at skaffe sig deres vand fra vandværk. Drejer det sig om områder med tildels ældre bebyggelse, hvis ejere ikke frivilligt har villet opgive brønde eller borer ved de enkelte huse, har tilsvarende ordninger ikke kunnet gennemføres, idet den gældende lovgivning ikke giver mulighed for at gribe ind over for de enkelte grundejeres indvinding i sådanne tilfælde. Der har i de seneste år nogle gange over for indenrigsministeriet været rejst spørgsmål om en ændring af lovgivningen på dette punkt, således at tilslutning til vandværk kunne påbydes, når grundejernes egen vandindvinding ville forhindre en ellers hensigtsmæssig spildevandsafledning til sivebrønde. En bestemmelse, der tilsigter at anvise en løsning på dette problem, er optaget i nærværende lovforslags § 25.

b) *Tilfælde, hvor der bør skabes et stort vandværk i stedet for flere små.*

Allerede den gældende lov giver efter indenrigsministeriets opfattelse landvæsenskommissionerne mulighed for at bekæmpe uhensigtsmæssige enkeltløsninger for mindre grupper af ejendomme og påbyde en samlet vandforsyning for et større område. Dette følger formentlig af hele tilladelsessystemet og for private vandværkers vedkommende endvidere af den meget betingede retsstilling, de private værker har efter lovens § 1, stk. 2. I praksis sker det også nu og da, at en landvæsenskommission søger at fremkalde frivillig aftale om større vandværksmæssig samling, og i hvert fald i et enkelt tilfælde i den seneste tid har en landvæsenskommission nægtet at tillade et vandværk, hvis anbringelse fandtes i strid med planerne for kommende bebyggelse, jfr. landvæsenskommissionskendelse i Juristen kendelsessamling, hæfte XXII (1967), side 9. Af nærværende lovforslags § 17 fremgår, at landvæsensretterne ved deres behandling af vandindvindingsager bl. a. vil kunne tage hensyn til vandværkernes placering i en kommende bebyggelse, og af § 18, stk. 1, nr. 1, der svarer til KF § 11, nr. 1, fremgår, at landvæsensretterne kan nægte at fremme ansøgte vandindvindingsanlæg.

Det er et spørgsmål, om en yderligere ønskelig samling af vandindvindingen ville kunne opnås ved regler, der i højere grad trak kommunerne frem som dem, der skulle drive vandværkerne. Kommissionen af 1956 så gerne en udvikling i denne retning, jfr. bemærkningerne til kommissionsforslagets § 6, stk. 1, men mente, at udviklingen måtte være frivillig og ikke skulle fremmes ved særlige lovregler. Der har da også i de seneste år været en betydelig udvikling i retning af kommunernes overtagelse af vandforsyningen i sognekommuner, når bebyggelsestætheden efterhånden har gjort en samlet vandforsyning naturlig, eller når sommerhusbyggeri har rejst særlige problemer.

For kommuner med kommunal vandforsyning er der i betænkningen af 1961 foreslået en bestemmelse, der kan føre til yderligere koordinering af vandforsyningen, nemlig KF § 12, stk. 5, som giver kommuner mulighed for med landvæsenskommissionens godkendelse at overtage private vandværker, der leverer til beboere i kommunen. Indenrigsministeriet kan tiltræde forslaget, der er optaget i § 26 i nærværende lovforslag.

c) *Gennemførelse af vandforsyningsmæssigt samarbejde mellem flere kommuner.*

Større byer i Danmark har i øjeblikket ikke mulighed for at skaffe tilstrækkeligt vand til deres ind-

byggere inden for kommunens grænser, men må fremskaffe vand ved at anlægge vandværker i andre kommuner. Efterhånden som sådanne større byers omegnskommuner er vokset og har fået et betydeligt vandbehov, har det undertiden vist sig hensigtsmæssigt for omegnskommunerne at aftage vand fra centralkommunens nærliggende vandværk eller vandledning i stedet for selv at anlægge et større vandværk. Der er på denne måde sket en teknisk hensigtsmæssig fælles opbygning af vandforsyningerne for forskellige store byer og deres omegnskommuner, bl. a. i områderne omkring København, Odense og Århus. I nogle områder omkring København har udviklingen været fremmet af, at der ikke kunne skaffes mere vand i vedkommende omegnskommunes nærhed hverken til omegnskommunen eller til København, således at vand til begge måtte hentes længere ude i landet.

Problemet med hensyn til disse fællesskaber har ikke så meget været at få dem oprettet som at fastlægge vilkårene for deres funktion, navnlig med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt centralkommunen skal levere vand til andre kommuner for en gennemsnitspris eller for en betaling, bestemt af de marginale omkostninger. Hvis man i stedet for at lade centralkommunen blive ved med at stå som vandværksejer vil skabe en ordening, hvorved kommunerne ejer eller driver vandforsyningen i fællesskab, vil dette kun betyde en flytning og ikke en umiddelbar løsning af dette problem, idet prisspørgsmålet i så fald opstår som spørgsmålet om, til hvilken pris centralkommunen skal indskyde sine gamle vandværker i fællesskabet.

Kommissionsforslaget af 1961 bygger med hensyn til kommunalt samarbejde om vandforsyning til en vis grad på § 177 i det flertalsforslag til lov angående de kommunale forhold i hovedstadsområdet, der indeholdtes i Hovedstadskommissionens betænkning af 1948. Vandforsyningskommissionen har således enstemmigt stillet forslag om en bestemmelse (§ 12, stk. 3), hvorefter landvæsenskommissionen under tvingende omstændigheder skal kunne påbyde en kommune at levere vand til en anden. I modsætning til hovedstadskommissionen er det foreslået, at vandforsyningen skal betales med den pris, det koster centralkommunen at skaffe erstatningsvand. Kommissionen har endvidere (§ 12, stk. 2) enstemmigt foreslået, at meddelte vandindvindingsrettigheder under tvingende omstændigheder skal kunne inddrages til fordel for en kommune. Endelig foreslog et flertal i kommissionen i § 12, stk. 4, hvortil intet tilsvarende fandtes i Hovedstadskommissionens forslag, at indenrigsministeren skulle kunne påbyde en ordening, hvorefter vandforsyningen blev drevet

af flere kommuner i fællesskab, således at ministeren frit skulle kunne fastsætte vilkårene for fællesskabet. Et mindretal i kommissionen ville ikke foreslå en sådan bestemmelse. Mindretallet anførte, at sådanne fællesskaber kunne tænkes oprettet frivilligt, at der derimod ikke hidtil havde vist sig trang til tvangsmæssig oprettelse af fællesskaberne, at bestemmelsen om, at en kommune kunne få pligt til at levere vand til en anden, gav tilstrækkelig mulighed for tvangsmæssig opbygning af fællesskommunale vandforsyninger, og at problemerne vedrørende det fællesskommunale samarbejde i det hele ville blive mindre, hvis arbejdet i kommunalovskommissionen af 8. december 1958 førte til et antal kommunesammenlægninger. Hvad særligt angår Københavns Vandforsyning ville vandforsyningens overgang til et kommunalt fællesskab rejse så omfattende økonomiske problemer, at overgangen kun kunne ordnes ved lov.

Det er indenrigsministeriets opfattelse, at vandforsyningsmæssigt samarbejde mellem en stor by og en række kommuner i byens indvindingsopland støttes af så væsentlige praktiske hensyn, at samarbejdet i reglen vil opstå frivilligt. Man mener dog ikke at kunne udelukke, at der, bl. a. under fremtidens mere komplicerede vandforsyningsforhold, kan opstå tilfælde, hvor der kan være trang til at gennemtvinge en ønskelig samordning. Bestemmelser i denne retning vil i øvrigt kunne give yderligere tilskyndelse til at etablere frivillige ordninger.

Indenrigsministeriet kan derfor tiltræde, at der bør være mulighed for at pålægge en kommune pligt til at levere vand til en anden kommune. Man har ment, at landvæsensretten bør kunne træffe bestemmelse herom ikke alene under tvingende omstændigheder, men i alle tilfælde, hvor en fællesordning findes ønskelig. Et forslag herom findes i nærværende forslags § 22.

Indenrigsministeriet er endvidere enig med kommissionens flertal i, at der bør være en adgang til tvangsmæssig stiftelse af kommunale ejendoms- eller driftsfællesskaber om vandforsyning. Under hensyn til, at man, hvis der findes en ældre, dominerende, centralkommunal vandforsyning, antageligt mest naturligt vil udbygge fællesskabet ved at fastslå leveringspligt for centralkommunen, har man dog ment det rigtigst at begrænse reglen om tvangsmæssig oprettelse af fællesskaber til kun at angå oprettelse af nye vandværker. I så fald kan der næppe ventes væsentlig tvivl om vandprisen. Indenrigsministeriet har ment det rettest også i disse tilfælde at henlægge afgørelsesmyndigheden til

landvæsenskommissionen, jfr. dog nedenfor under 2. Bestemmelsen findes i nærværende forslags § 21.

1961-betænkningens forslag om mulighed for en kommune til at få inddraget allerede givne vandindvindingsrettigheder til fordel for kommunen er optaget i nærværende forslags § 31, stk. 1.

2. Myndighederne i vandforsyningsager.

Som det fremgår af 1961-betænkningen side 76 ff., er myndigheden til at tillade vandindvinding og en eventuel myndighed til at gribe ind i vandværkernes organisation mange steder i udlandet henlagt til administrationen, ofte til en ansvarlig minister. I Sverige er myndigheden dog som hovedregel henlagt til særlige domstole, „vattendomstolar“; er der tale om at godkende et anlæg, som vil volde væsentlig lokal skade, men alligevel anses for ønskeligt af hensyn til en egn vandforsyning, til næringslivet eller til almene interesser i øvrigt, skal domstolene dog forelægge sagen for statsrådet; der resolverer i det principielle spørgsmål, hvorefter sagen går tilbage til domstolen til videre behandling. I England har The Minister of Housing and Local Government en meget betydelig myndighed i vandforsyningsager, men i en række tilfælde, hvor han træffer mere vidtgående beslutninger, og der under den foreskrevne forudgående bekendtgørelse af sagen er indkommet protest mod den tilsigtede beslutning, kan beslutningen kun træffes som foreløbig og får først endelig virkning, når den godkendes af Parlamentet — en ordning, som i øvrigt også gælder for andre sagerområder end vandforsyningen.

I den udvalgsbetænkning af 1922, der lå til grund for 1926-loven, var det foreslået, at myndigheden til at meddele vandindvindingsrettigheder i første instans skulle lægges hos landvæsenskommissionerne. Der skulle imidlertid oprettes en for hele landet fælles „vandforsyningskommission“, bestående af en formand, der opfyldte betingelserne for at blive højesteretsdommer, og 4 ansete sagkyndige i henholdsvis geologi, hygiejne, vandværksanlæg og landbrugsforhold, og denne vandforsyningskommission skulle være ankeinstans for landvæsenskommissionerne i sager angående loven; den fik endvidere tillagt forskellige bl. a. administrative opgaver, og det var tanken, at alt materiale vedrørende grundvandsforholdene i Danmark skulle kunne samles og bearbejdes hos vandforsyningskommissionen. Når en landvæsenskommission skulle træffe afgørelse efter loven, skulle den bistås af en teknisk sagkyndig, der skulle vælges blandt en række særlige sagkyndige, der var udpeget af vandforsyningskommissionen.

Under lovens behandling på rigsdagen opgaves tanken om den særlige vandforsyningskommission, idet man ikke mente, at vandforsyningsforholdene nødvendiggjorde en sådan kommission. I stedet blev overlandvæsenskommissionerne ankeinstans over landvæsenskommissionerne også i sager vedrørende vandforsyning, dog med en særlig sammensætning. Det blev indenrigsministeriet, der skulle udpege de teknisk sagkyndige ved landvæsenskommissionerne.

De vandforsyningsspørgsmål, som landvæsens- og overlandvæsenskommissionerne i den første lange årrække efter 1926-loven kom til at beskæftige sig med, var, når bortses fra forholdene omkring de store byer, overvejende lokalt betonedede, og det er indenrigsministeriets indtryk, at 1926-lovens ordning har virket godt. I vandforsyningsområdet omkring Storkøbenhavn udviklede forholdet sig i øvrigt på en særlig måde. Medens en landvæsenskommission normalt nedsættes for en enkelt begrænset sag og bortfalder, når sagen er færdigbehandlet, har det meget store antal indbyrdes sammenhængende vandforsyningssager i vandforsyningsområdet omkring København bevirket, at man i vidt omfang har henvist nye sager til den én gang nedsatte kommission, hvorved man er kommet til at arbejde med „faste“ kommissioner. Der findes nu 3 sådanne landvæsenskommissioner, nedsat henholdsvis den 10. marts 1927, den 23. januar 1932 og den 4. december 1939. De har alle samme formand og tildels samme kommissærer. Disse kommissioner har efter hele deres arbejdsform fået ganske særlig sagkundskab.

I 1956-kommissionen drøftede man, om vandforsyningsforholdene i Danmark fortsat var så enkle, at myndigheden til at give vandindvindingsrettigheder udelukkende skulle henlægges til landvæsens- og overlandvæsenskommissionerne. På den ene side fandt man, at et meget stort antal vandindvindingsager stadig var overvejende lokalt betonedede. På den anden side gjorde man sig klart, at i hvert fald de interesseudsættninger mellem kommunerne, der er nævnt ovenfor under 1 c, kunne have en karakter, som kunne gøre det rigtigere at henlægge sagerne til en mere politisk betonet instans. I det hele mente kommissionen det dog rigtig at bevare sagerne henlæggelse til landvæsens- og overlandvæsenskommissionerne. Det var herved også af betydning for kommissionen, at det selv under ordninger med en centraliseret, politisk afgørelsesmyndighed må antages praktisk, at sagerne forberedes lokalt, idet sagerne vil kræve et så nøje kendskab til vedkommende egn, at personlig gennemgang af stedet vil være nødvendig, ligesom lokale interesserede må have lejlighed til at møde op og fremsætte

deres synspunkter — en sådan lokal forbehandling er foreskrevet i den engelske og hollandske lovgivning, jfr. betænkningen af 1961 side 84 og 89. Det betyder imidlertid en væsentlig styrkelse og samling af sagsbehandlingen, at den myndighed, der således forestår den lokale forbehandling, også har den endelige afgørelse af sagen; den lokale myndighed vil have et indtryk af sagen, som kun ufuldstændigt og med besvær kan videremeddeles til en central myndighed, og vil bedre kunne gøre sin afgørelse forståelig for de interesserede, og spørgsmål om ekspropriationer og erstatning for grundvandstandssænkning ligger i det hele naturligt hos en lokal retsinstans. Sagsbehandlingen har formentlig også været hurtigere i Danmark end forskellige steder i udlandet med et centraliseret tilladelses-system.

1956-kommissionen foreslog imidlertid, at man styrkede landvæsenskommissionerne ved at skabe mulighed for oprettelse af „faste“ kommissioner også for områder omkring større byer uden for København, jfr. KF § 5, stk. 4. Endvidere foresloges det i § 10, stk. 3, at landvæsenskommissionen skulle underrette de interesserede kommuner og Danmarks geologiske Undersøgelse om hver ny vandindvindingsag og indkaldte kommunerne til møder under sagen, således at landvæsenskommissionen kunne få bedre mulighed for at få oplysning om sagens eventuelle perspektiver. Kun i et enkelt tilfælde foresloges det, at afgørelsesmyndigheden ikke skulle ligge hos landvæsenskommissionen. Det drejede sig om det under 1 c nævnte flertalsforslag om tvangsmæssig oprettelse af vandforsyninger i ejendoms- eller driftsfællesskab mellem flere kommuner; her foresloges det at lægge afgørelsesmyndigheden hos indenrigsministeren.

I deres udtalelser om kommissionsforslaget rejste Den danske Købstadforening og Aantsrådsforeningen i Danmark spørgsmål om, hvorvidt der burde oprettes et særligt vandindvindingsnavn med repræsentanter for de kommunale organisationer; navnet skulle bl. a. have til opgave til stadighed at følge udviklingen inden for Danmarks vandforsyning. Kort efter fremsattes i betænkningen „Vand“ forslag om oprettelse af et centralt sagkyndigt organ vedrørende vandindvinding. Det fremhæves i betænkningen „Vand“, at det stadig stigende vandforbrug i voksende grad vil nødvendiggøre en koordinering af vandforsyningsanlæg indbyrdes og af vandforsyningsanlæg i forhold til andre interesser, herunder spildevandsafledning, og at der derfor i stigende grad vil blive brug for en planlægning, som tager større områder og den fremtidige udvikling i betragtning. For at støtte bl. a. de kommuner, der

skal udføre en sådan planlægning, og de landvæsenskommissioner, der skal bedømme planerne, foreslår betænkningen, at der oprettes et organ med repræsentanter for de institutioner, som udfører observationsvirksomhed og forskning over vandforhold; organet skal bistå med tilvejebringelsen af nødvendige oplysninger og være rådgivende for myndighederne i vandindvindingsager.

I de senere år har tanken om en central rådgivning allerede været prøvet i Danmark, for så vidt som forskellige amtskommuner har fået Danmarks geologiske Undersøgelse til i forbindelse med andre teknikere at udarbejde planer for vandforsyningen navnlig i større udviklingsområder i amterne.

Købstadsforeningens og amtsrådsforeningens forslag om et vandindvindingsnævn og forslaget i betænkningen „Vand“ om et centralt, sagkyndigt organ bygger på den administrative ordning, som foresloges i betænkningen af 1961; afgørelsen forudsættes at ligge hos de stedlige myndigheder, d. v. s. kommunerne, der udarbejder eller udtaler sig om planerne for vandforsyningsanlæggene, og landvæsenskommissionerne, der bedømmer planerne, og der stilles ikke forslag om at begrænse den myndighed, som efter 1961-betænkningen skulle ligge hos landvæsenskommissionerne; de stedlige myndigheder skulle imidlertid kunne hente støtte hos en central instans. I den seneste tid har der imidlertid fra forskellig side været rejst tvivl om den centrale stilling, som landvæsenskommissionerne indtager i 1961-betænkningens forslag, idet der har været rejst spørgsmål om, hvorvidt det fortsat vil være naturligt at lade landvæsenskommissionerne afgøre, hvorledes vandforsyningen skal indpasses i en almindelig planlægning.

Indenrigsministeriet skal herom udtale:

I de senere år og i særlig grad i årene efter betænkningen af 1961 har der i adskillige sager rejst sig spørgsmål om vandforsyningens indpasning i den almindelige planlægning, som bl. a. foretages på grundlag af lov om byplaner, jfr. lovbekendtgørelse nr. 160 af 9. maj 1962 som ændret ved § 101 i lov nr. 213 af 4. juni 1965, lov om regulering af bymæssige bebyggelser, jfr. lovbekendtgørelse nr. 279 af 1. juli 1965, bygge lov for købstæderne og landet nr. 246 af 10. juni 1960 som ændret ved lov nr. 42 af 15. februar 1963, og kapitel V i lov om naturfredning, jfr. lovbekendtgørelse nr. 194 af 16. juni 1961 som ændret ved lov nr. 111 af 30. marts 1966. Planlægningen efter disse love suppleres af planlægningen gennem egnsplanudvalg (jfr. cirkulære nr. 186 af 21. oktober 1939) og regionsplanudvalg, der er oprettet af stedlige myndigheder med støtte af staten, uden at deres opret-

telse eller virke bygger på nogen lovbestemmelse; endvidere af planlægning gennem landsplanudvalget, hvis virke heller ikke bygger på nogen lov. Der har i forbindelse med indpasningen af vandforsyningen i en sådan planlægning været spørgsmål om dels at finde frem til en hensigtsmæssig struktur for vandforsyningen som nævnt oven for under 1, dels at gøre sig klart, om vandforsyningens struktur vil passe ind også i den fremtidige udvikling.

Ønskeligheden af en planlægning af vandforsyningen har bl. a. vist sig i områderne omkring de større bysamfund. Det er her nødvendigt at beregne på langt sigt, hvor der er tilstrækkeligt vand til rådighed til indvinding i større stil, og hvor det på sådanne steder vil være muligt at holde vandindvindingen fri for forurening; begge dele må holdes sammen med planerne for fremtidige bebyggelser og for rekreative områder m. v.

I sager om almen vandforsyning på landet er tilsvarende planlægningsspørgsmål kommet frem. Der vil, bl. a. i opvoksende sommerhusområder, kunne være en tendens til at ordne vandforsyningen etapevis ved et antal mindre vandværker, der af økonomiske grunde lægges tæt ved bebyggelsen, uanset at et enkelt vandværk, hensigtsmæssigt anbragt i forhold til den i alt planlagte bebyggelse, muligt på lidt længere sigt ville være en bedre løsning. Landvæsenskommissionen kan imidlertid i sådanne tilfælde tilgodese almindelige planlægningshensyn, jfr. den foran under 1 b citerede kendelse i Juristens kendelsessamling, hæfte XXII (1967), side 9.

Også hvor der ikke er tale om indpasning af vandforsyningen i en samlet planlægning, kan der antagelig i fremtidige vandforsyningssager i særlige tilfælde opstå spørgsmål af mere politisk natur, fordi det stadig stigende vandforbrug og den dermed stigende konkurrence om vandet kan føre til større interessemodsatninger end tidligere, f. eks. mellem kommune grupper indbyrdes eller mellem kommuner og erhvervsgrupper.

Hvis man vil rejse spørgsmål om, hvorvidt det vil være rigtigt at ændre den administrative opbygning i vandforsyningssager således, at afgørelser, der er et led i en almindelig planlægning eller i øvrigt er af udpræget politisk karakter, overlades til en mere politisk instans end landvæsenskommissionen, må det imidlertid for det første anføres, at landvæsenskommissionerne efter indenrigsministeriets opfattelse hidtil har løst foreliggende planlægnings- og konfliktspørgsmål på udmærket måde. Indenrigsministeriet mener, at landvæsenskommissionerne også fremtidig vil kunne gøre god fyldest i de fleste af den slags spørgsmål.

En styrke ved landvæsenskommissionerne er, at de med deres sammensætning — bestående af en dommer og af to kommissærer, der i reglen vil være trænede kommunalfolk, og udstyret med en teknisk sagkyndig — er i stand til at samle og afgøre vidt forskellige spørgsmål, både tekniske, sundhedsmæssige og juridiske og spørgsmål af almindelig, kommunal interesse.

Endvidere må det anføres, at det næppe vil være muligt at finde frem til en myndighed, som eventuelt fremtidig vil kunne overtage afgørelsen af planlægnings- og politiske spørgsmål i vandforsyningsager — der rejser problemer af en helt anden karakter end f. eks. vej- og byplansager —, forinden den forestående kommunalreform er gennemført.

I det foreliggende lovforslag foreslås det derfor, at afgørelsesmyndigheden i vandindvindingsager i det væsentlige forbliver hos landvæsenskommissionerne.

Man foreslår imidlertid, til en vis grad i overensstemmelse med KF, at ordningen udbygges på forskellig måde.

Man foreslår således i § 2, at der gives en udtrykkelig bestemmelse om kommunernes opgaver med hensyn til at udarbejde planer for den fremtidige vandforsyning. Det foreslås i denne forbindelse i § 7, stk. 2, at indenrigsministeren skal kunne pålægge kommunerne at foretage vandundersøgelser.

Med hensyn til landvæsenskommissionernes virksomhed foreslår man i § 5 i overensstemmelse med KF § 5, stk. 4, at ordningen med faste landvæsenskommissioner kan udvides til at gælde også for andre områder end det storkøbenhavnske indvindingsområde. Man foreslår endvidere i § 16, stk. 2, i overensstemmelse med KF § 10, stk. 3, at interesserede kommuner og Danmarks geologiske Undersøgelse skal underrettes om og eventuelt indkaldes til landvæsensretternes møder. Man har herudover i § 16, stk. 2, foreslået, at vedkommende amtmand og eventuelle byudviklingsudvalg og fredningsplanudvalg skal underrettes og indkaldes, så spørgsmålet om vandforsyningens indpasning i planer om fremtidig bebyggelse, spildevandsafledning og rekreative områder kan blive belyst. Efter § 16, stk. 3, skal de nævnte planlægningsudvalg kunne forlange en sag for landvæsensretten udsat for at overveje den foreliggende sags overensstemmelse med igangværende planlægning.

I § 8 har man i overensstemmelse med betænkningen „Vand“ foreslået, at der oprettes et sagkyndigt vandforsyningsråd med den opgave at afgive vejledende udtalelser til myndighederne om vandforsyningsforhold af principiel eller større betydning. Vandforsyningsrådet vil formentlig kunne få betydning som støtte for kommunerne under deres

planlægning af vandforsyningen. Endvidere skal landvæsensretterne under deres sagsbehandling være opmærksomme på muligheden for at indhente udtalelser fra rådet, jfr. § 17, stk. 1, og der skal altid indhentes en udtalelse fra rådet, forinden der gives påbud om oprettelse af et kommunalt vandforsyningsfællesskab, og forinden der pålægges en kommunal vandforsyning leveringspligt til en anden kommune, jfr. §§ 21 og 22. Det må i øvrigt påregnes, at landvæsensretterne i det hele i deres afgørelser vil følge udtalelser fra vandforsyningsrådet. Indenrigsministeren skal altid gøres bekendt med rådets udtalelser.

Når den administrative opbygning ændres på denne måde, vil landvæsensretterne efter indenrigsministeriets mening også fremtidig have gode muligheder for at fungere som den bestemmende myndighed i de fleste spørgsmål om vandindvindingsstilladelser. Man mener dog, at der i lighed med den svenske ordning bør være mulighed for, at visse spørgsmål, navnlig af større samfundsmæssig betydning, undtages fra landvæsenskommissionernes myndighed og i stedet afgøres af en mere politisk instans. Man har overvejet i nogen lighed med ordningen i Sverige at foreslå, at sådanne spørgsmål afgøres af indenrigsministeren, men man er endt med at foreslå, at spørgsmålene skal kunne forelægges for folketinget til afgørelse ved lov. En sådan lov vil formodentlig ofte kunne være meget kortfattet og alene træffe afgørelsen af enkelte, vigtige tvivlsspørgsmål, således at sagen, når loven foreligger, i øvrigt fortsætter for landvæsenskommissionen efter reglerne i den almindelige vandforsyningslov. Selvfølgelig vil en sådan sag dog også kunne føre til ændringer i selve vandforsyningsloven. I lovforslagets § 17, stk. 3, er det i overensstemmelse med ovenstående foreslået, at landvæsensretten under de i bestemmelsen angivne omstændigheder skal udsætte sagen og forelægge den for indenrigsministeren, der så må afgøre, om han vil søge spørgsmålet afgjort ved lov.

3. Erstatninger for skader ved sænkning af grundvandstanden.

Indtil 1926 var det vistnok den almindelige opfattelse, at en grundejer, der indvandt en stor mængde grundvand på sin ejendom, ikke blev erstatningspligtig for skader ved sænkning af grundvandstanden på omkringliggende ejendomme. Dette fandtes dog ikke tilfredsstillende, og Københavns kommune kom ind på kulancemæssigt at yde halv erstatning for sådanne skader. Ved en Østre Landsrets dom af 29. december 1927 (U.f.R. 1928, side 378), der vedrørte en sådan skade forvoldt af

Københavns vandforsyning før loven af 1926, blev Københavns kommune anset erstatningspligtig for sin fulde andel i skaden efter almindelige retsgrund-sætninger. På det tidspunkt havde 1926-loven i § 6, stk. 1, nr. 5, givet en udtrykkelig regel om erstatningsspørgsmålet.

1926-lovens erstatningsregel var ret forsigtigt formuleret, idet det med hensyn til betingelserne for erstatning navnlig udtaltes, at landvæsenskommissionen skulle bestemme, hvilke erstatninger der burde udredes for den skade, som forvoldtes ved forandring af grundvandstanden under udførelsen af anlægget eller ved dets drift, „for så vidt billighed udkræver, at sådan erstatning ydes“. Den nærmere fastlæggelse af erstatningspraksis blev herved overladt til retsanvendelsen. I den udvalgsbetænkning af 1922, der lå til grund for loven, gjordes der imidlertid udførligt rede for, hvorledes erstatningsbestemmelsen tænktes anvendt. Hovedsynspunktet var utvivlsomt, at der skulle ydes erstatninger i ret betydeligt omfang. Det måtte dog for det første være en forudsætning, at grundvandstandssænkningen overhovedet hidrørte fra vedkommende vandværks pumpninger. Dette ville formentlig stille sig klart tæt ved vandværket, hvor sænkningen ville være betydelig; længere fra vandværket, hvor sænkningen var ringere, kunne det derimod være tvivlsomt, om sænkningen skyldtes vandværket eller andre forhold, f. eks. tørke eller dræning. Da årsagsforholdene i så henseende kunne være vanskelige at klarlægge eller kun kunne klarlægges ved urimeligt bekostelige undersøgelser, anbefalede udvalget, at man, hvilket måtte findes foreneligt med almindelige bevisbedømmelsesregler, ikke pålagde den erstatningssøgende at føre fuldt bevis for årsagsforbindelsen, men nøjedes med en vis sandsynliggørelse. Udover årsagsforbindelse måtte det være en forudsætning for at yde erstatning eller dog fuld erstatning, at skaden ikke kunne tilregnes den skadelidende selv eller var en følge af forhold, som han fandtes at burde bære risikoen for — f. eks. skulle der ikke ydes nogen større erstatning for uddybning af en brønd, der var så dårligt anlagt, at den alligevel om kort tid måtte søndres. Endelig burde det efter udvalgets mening være en forudsætning for erstatning eller dog fuld erstatning, at der var tale om en væsentlig grundvandstandssænkning, idet mindre sænkninger kunne indtræffe af mange årsager, og grundejerne altid burde være forberedt herpå. Som begrundelse for sådanne begrænsninger i erstatningsreglen fremhævede udvalget, at vandværkerne var af betydning for almenvellet og ikke burde hindres af omfattende erstatningskræv.

Om landvæsenskommissionernes praksis vedrørende disse erstatninger henvises til den udførlige redegørelse i 1961-betænkningen side 42-45. Hovedreglen har i overensstemmelse med 1922-betænkningens anvisninger været, at der er givet fuld erstatning for skader ved grundvandstandssænkningerne. I overensstemmelse med udvalget har praksis ikke stillet meget strenge krav til beviset for årsagsforbindelse mellem vandindvinding og sænkning, men har nøjedes med en vis sandsynliggørelse, jfr. land- og overlandvæsenskommissionskendelser i U.f.R. 1934, side 329 (1961-betænkningen side 108, nr. 12) og Juristens kendelessamling, hæfte VI (1955), side 10 (betænkningen side 115, nr. 53), hæfte XV (1960), side 15 (betænkningen side 119, nr. 65), hæfte XVI (1961), side 5 (betænkningen side 119, nr. 67), hæfte XVII (1962), side 11, og hæfte XXI (1966), side 37; se på den anden side hæfte XVII, side 19, og hæfte XXI, side 40 og 43. Med hensyn til erstatningsnedsættelse i anledning af erstatningssøgendes dårlige anlæg henvises til højesteretsdommen i U.f.R. 1936, side 1078 (betænkningen side 109, nr. 20). Med hensyn til undladelse af at yde erstatninger for mindre sænkninger har praksis i det hele næppe fulgt udvalget; i hvert fald inden for Københavns vandforsynings område har det været almindeligt at yde erstatning i sådanne tilfælde, når sænkningen måtte antages at skyldes vandværket.

De skader, der er blevet erstattet, har i vidt omfang bestået i, at omkringliggende brønde er blevet udtørret, og at vandstanden i omkringliggende borer er blevet sænket, så den eksisterende pumpe ikke har kunnet oppumpe vandet. Endvidere er der givet erstatninger for skade på landbrugsdrift, når grundvandssænkningen har medført udtørring og revnedannelser i tørveenge.

På et væsentligt punkt har der dog formentlig i erstatningspraksis været en vis begrænsning, som ikke er nævnt i udvalgets redegørelse, idet erstatningerne i hvert fald i det store og hele kun har vedrørt skader på bestående indretninger, medens der næppe i videre omfang er ydet erstatninger alene for tabet af muligheden for fremtidig at lave en indretning. En grundejer, hvis brønd løber tør, kan således få erstatning herfor, men den grundejer, der senere skal lave et nybyggeri, får ikke erstatning for, at han må lave brønden ved byggeriet dybere, end han ellers havde behøvet. En grundejer, hvis dyrkning forstyrres, får erstatning, men ikke den grundejer, der fremtidig kunne tænke sig at lave en lignende dyrkning. Begrænsningen har en parallel i reglerne i 1926-lovens §§ 11 og 12 om vandværkernes erstatningspligt over for

sivebrønds anlæg i deres omegn. Vandværkerne skal betale erstatning til grundejere, der må nedlægge deres bestående, lovlige sivebrønde, men skal ikke betale erstatning for de vanskeligheder, grundejerne får ved ikke at kunne lave sivebrønde til fremtidigt byggeri.

I kommissionen var der enighed om, at praksis vedrørende erstatning for skaderne ved grundvandstandssænkning nu lå så fast, at det var muligt at kodificere den og give en klar ret til erstatning i disse tilfælde, jfr. KF § 11, nr. 6, og bemærkningerne i betænkningen side 44, spalte 1. Det udtaltes i § 11, nr. 6, i kommissionens lovforslag, at landvæsenskommissionen skulle fastsætte, hvilke beløb „der skal udredes som erstatning for skade, som voldes i bestående forhold ved forandring af grundvandstanden under anlæggets udførelse eller dets drift, for så vidt skaden ikke kan tilregnes den skadelidende selv eller er en følge af særlige forhold på skadelidendes ejendom, som han findes at burde bære risikoen for“.

Et mindretal i kommissionen, bestående af repræsentanterne for landbrugets og gartneriets organisationer og for De samvirkende Sognerådsforeninger i Danmark, foreslog en udvidelse af vandværkernes erstatningsforpligtelse, således at det skulle slås fast, at der skulle ydes *fuldstændig* erstatning for skaderne, at vandværkerne skulle betale erstatning, medmindre det kunne påvises, at der ikke forelå den fornødne årsagsforbindelse — mindretallet henviste herved til, at det måtte findes urimeligt, at der ikke var ydet erstatning for revnedannelser i den i Juristens kendelsessamling hæfte XVII (1962), side 19, anførte sag — og at landvæsenskommissionen ikke skulle stå frit med hensyn til at pålægge den erstatningssøgende *risikoen* for et forhold og dermed lade erstatningen nedsætte eller bortfalde, men alene skulle kunne lade erstatningerne nedsætte eller bortfalde på grund af forhold, som den erstatningssøgende bær *skylden* for (side 14, 47-51).

Kommissionens flertal kunne ikke tiltræde disse udvidelser. Flertallet fremhævede, at grundejernes ret til noget så vigende og usikkert som en bestemt grundvandstand ikke kunne betragtes som en ejendomsret, og at det derfor var urimeligt at indføre ekspropriationsretlige grundsætninger om fuldstændig erstatning. Man mente det endvidere urimeligt at give vandværkerne bevisbyrden for manglende årsagsforbindelse mellem pumpning og grundvandstandssænkning, (hvilket ville medføre, at vandværkerne kunne komme til at betale erstatning for et stort antal småsænkninger, der meget sandsynligt kunne skyldes andre forhold som tørke, dræning,

anden vandindvinding eller tilstoppede borerør). Flertallet kunne endelig ikke tiltræde, at alene *skyld* hos skadelidte skulle kunne nedsætte erstatningen, hvilket bl. a. ville medføre, at der måtte ydes fuld erstatning til ejeren af en dårligt udført brønd, hvis brønden var udført af en tidligere ejer.

Indenrigsministeriet skal fremhæve, at spørgsmålet om erstatning for grundvandstandssænkning efter ministeriets mening nu ligger noget anderledes end i 1926. Omkring 1926 synes det at have været opfattelsen, at indvinding af grundvand i større omfang på en ejendom med påfølgende sænkning af grundvandstanden var en ekstraordinær benyttelse, der kunne medføre erstatningspligt efter naboerlige grundsætninger. Under det betydelige pres på vandressourcerne, som har været karakteristisk for den senere årrække, er en rationel udnyttelse af grundvandet — hvilket indbefatter en sænkning af grundvandstanden til en sådan dybde, at udsvivning af grundvand til havet reduceres — dels blevet noget mere almindeligt, dels blevet noget samfundsmæssigt ønskeligt, som det kan være urigtigt at besværliggøre gennem afgifter til ældre indvindingsanlæg, som lige så godt som de nye anlæg burde af finde sig med en fremtidig dybere grundvandstand.

Det må dog heroverfor anføres, at ikke alle steder egner sig til indvinding af grundvand i stort omfang, og at det derfor er noget tilfældigt, hvilke egne der rammes af store grundvandstandssænkninger. Ministeriet er derfor enig med 1961-betænkningen i, at det vil være rigtigt at fastholde den erstatningspraksis, som har udviklet sig i de forløbne ca. 40 år. Dette vil svare til, hvad der gælder i forskellig udenlandsk ret, jfr. 1961-betænkningen side 76 ff. Man er på den anden side af de af kommissionsflertallet nævnte grunde enig med flertallet i, at erstatningspligten ikke bør skærpes yderligere.

En regel i overensstemmelse hermed er optaget i nærværende forslags § 19.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser. Til § 1.

Bestemmelsen er ny.

Stk. 1 og 2, der definerer begreberne „grundvandsområde“ og „indvindingsopland“, svarer til KF § 2, stk. 4, 1. og 2. punktum. Om begreberne henvises til 1961-betænkningen side 33. Ved et grundvandområde forstås herefter et underjordisk område, skrånende nedad mod et sted, hvor grundvandet løber ud i et overfladevand (en å, en sø eller havet), og således afgrænset af underjor-

diske vandskel, at grundvandet i området ikke har forbindelse med grundvandet i andre områder. Ved afgørelsen af, hvorledes grundvandsforekomsterne i en egn skal fordeles mellem forskellige interesser, vil udgangspunktet være den samlede grundvandsdannelse i området, og begrebet har derfor bl. a. betydning ved sådanne fordelingsproblemer, jfr. lovforslagets §§ 5, stk. 2, 20, 30, 31 og 33. Ved oplandet for et vandindvindingsanlæg, der indvinder grundvand, forstås den del af et grundvandsområde, hvorfra grundvandet må antages at strømme til indvindingsanlægget under dets drift. Oplandet vil herefter begynde ved et underjordisk vandskel nærmest oven over vandindvindingsanlægget og derfra forløbe nedad forbi indvindingsanlægget. Indvindingsanlægget vil ofte fremkalde en „sænkningstragt“ i oplandet med den dybeste del af tragten ved vedkommende boring; nedenfor anlægget vil tragten afsluttes med et kunstigt vandskel, der danner den nedre afslutning på oplandet. Ligger der flere indvindingsanlæg i nærheden af hinanden, kan de have et fælles opland. Eventuelt kan et helt grundvandsområde være udnyttet som indvindingsopland, og begreberne falder da samme. Der er grænser for, hvor store vandindvindingsanlæg der kan rummes inden for et fælles indvindingsopland, og indvindingsoplandet kan derfor også have betydning ved fordeling af vandforekomsterne mellem flere interesser, jfr. §§ 20, 30, 31 og 33. Den grundvandstandssænkning, som kan medføre erstatningskrav efter § 19, vil tildels ligge inden for indvindingsoplandet; der kan dog forekomme sekundære sænkninger neden for indvindingsoplandet på grund af formindsket vandstrøm. Ved bedømmelsen af, i hvilke områder man navnlig skal sikre grundvandet mod forurening, jfr. kap. VA, er vandforsyningsanlæggenes indvindingsoplande af væsentlig betydning. I praksis vil man ofte ikke kunne fastlægge grundvandsområder og indvindingsoplande med større sikkerhed og må så klare sig med anslåede områder.

Efter KF § 1, sidste pkt., skal ordet „vandløb“ i vandforsyningsloven forstås i overensstemmelse med § 1 i vandløbsloven — lov nr. 214 af 11. april 1949 som ændret ved lovene nr. 171 af 3. maj 1963 og nr. 213 af 4. juni 1965 — med de begrænsninger, der følger af forholdets natur. Ved dette forbehold tænkes på, at vandløbslovens begreb ikke omfatter overfladevande, der kun berører en enkelt ejendom, f. eks. visse damme. I stk. 3 foreslår man, at begrebet defineres selvstændigt i stedet for ved en henvisning til vandløbsloven; ordet „vandløb“ skal herefter forstås som angivet i vandløbsloven, dog således, at begrebet i vandforsyningsloven også

omfatter vandløb, der kun berører en enkelt ejendom.

Til § 2.

Bestemmelsen, der omfatter planlægning af kommende vandforsyning i kommunerne, er ny. Om nødvendigheden af planlægning henvises til de almindelige bemærkninger afsnit 2.

Allerede nu foretager en række kommuner nøje planlægning af deres vandforsyning for en lang årrække frem i tiden. Forslagets § 2, 1. pkt., giver kommunalbestyrelserne en egentlig pligt til — i det omfang, det må anses for nødvendigt — at iværksætte undersøgelser og lade udarbejde planer vedrørende vandforsyningen i kommunen. For indersonområder er pligten til at have planer for vandforsyningen for de kommende 5 år i overensstemmelse med § 6, stk. 2, i bekendtgørelse nr. 279 af 1. juli 1965 om regulering af bymæssige bebyggelser. Vandforsyningen er traditionelt „primærkommunernes“ sagområde, medens amtskommunerne normalt ikke udfører og bekoster vandforsyningsanlæg, og i overensstemmelse hermed er det tanken, at pligten efter 1. pkt. kun skal påhvile primærkommunernes bestyrelser. Hvis et amtsråd anser det for ønskeligt at iværksætte undersøgelser og planer, således som det på en række steder er sket i praksis, jfr. de almindelige bemærkninger afsnit 2, skal amtsrådet dog være berettiget til at foretage sådanne undersøgelser og planlægningsarbejder inden for amtskommunens område. Hvis arbejdet tillige skal omfatte købsteder, må disse være enige i, at arbejdet udføres. En bestemmelse i overensstemmelse hermed er optaget i 2. pkt. Efter forslaget § 57, stk. 1, skal kommunalbestyrelserne på begæring give landvæsenskommissionerne, indenrigsministeren og vandforsyningsrådet oplysning om foreliggende undersøgelser og planer. Efter § 7, stk. 2, skal indenrigsministeren kunne pålægge kommunerne, herunder amtskommunerne, at foretage undersøgelser og udarbejde planer i nærmere angivet omfang.

Såfremt der, f. eks. i forbindelse med gennemførelsen af en ændret kommunestruktur, måtte blive oprettet særlige planlægningsorganer med en mere generel planlægningskompetence, eventuelt på regionalt plan, bør pligter og beføjelser til at iværksætte undersøgelser og udarbejde planer formentlig overføres til sådanne planlægningsorganer.

Som omtalt i de almindelige bemærkninger afsnit 1 b omfatter kommunernes undersøgelses- og planlægningspligt ikke en pligt til at oprette kommunal vandforsyning, medmindre særlige bestemmelser — §§ 19, stk. 2, 21 og 25 — gør undtagelse herfra. Udover at give kommunalbestyrelserne pligt til

at foretage de almindelige undersøgelser og planlægninger, der er nødvendige af hensyn til kommunernes kommende vandforsyning, giver lovforslaget kommunalbestyrelsen mulighed for at gribe ind i de enkelte vandindvindingsager, nemlig ved anke af landvæsenskommissionskendelser, jfr. § 6, stk. 1, sammenholdt med § 33 i lov om landvæsensretter — lov nr. 213 af 31. marts 1949 som ændret ved lov nr. 181 af 20. maj 1952 — og ved de beføjelser, som er tillagt kommunalbestyrelsen ved lovforslagets §§ 13, stk. 3, 15, 16, stk. 2, 21, stk. 2, 25, 27, stk. 1, 28, 32, 33, 36, 42, stk. 4, og 47. Endvidere giver lovforslaget kommunalbestyrelserne en række særlige opgaver. Efter § 12, stk. 1-3, er det kommunalbestyrelserne, der giver tilladelse til visse mindre vandindvindinger. Efter § 15, stk. 1, 3. pkt., skal kommunalbestyrelsen godkende planerne for private anlæg til almen vandforsyning. Efter § 12, stk. 4, og § 15, stk. 3, skal kommunalbestyrelserne føre bog over og kontrollere indvindingsmængden for visse private vandforsyningsanlæg. Efter § 24 skal kommunalbestyrelserne bistå landvæsenskommissionerne med at kontrollere udførelsen af vandforsyningsanlæg. Kapitel VII A giver kommunalbestyrelserne en række beføjelser og pligter som vandværksejere, og efter § 56 kan kommunalbestyrelserne udfærdige regulativer for private vandværker. Efter § 59 kan kommunalbestyrelsen bemyndige visse private vandforsyningsanlæg til at foretage prøveboringer på fremmed grund. Af en række af disse bestemmelser fremgår, at kommunalbestyrelsernes afgørelse kan omgøres af anden myndighed. Med hensyn til beføjelserne efter kap. VII A vil der dog næppe i større omfang blive tale om omgørelsesadgang, men en sådan adgang vil kunne fastsættes ved regulativ i medfør af forslaget § 54. Med hensyn til beføjelsen efter § 56 er der ingen omgørelsesadgang.

Til § 3.

Stk. 1 stemmer med de gældende sundhedsvedtægtsbestemmelser, jfr. normalsundhedsvedtægten af 1960 for landkommuner §§ 5, 8-12 og 15. Regler om sundhedskommissionernes virksomhed findes i lovforslagets §§ 11, stk. 2, 16, stk. 2, 24, 25, 34, 36, 40, stk. 2 og 3, 41, stk. 2, 42, stk. 4, 45, stk. 3, 47, 49 og 50.

Om stk. 2 bemærkes, at reglene om anke af sundhedskommissionernes afgørelser til indenrigsministeriet for tiden findes i sundhedsvedtægterne, jfr. § 65 i normalsundhedsvedtægten for landkommuner. Vedtægterne indeholder som helhed ingen formforskrifter for sundhedskommissionernes afgørelse, heller ikke om, at der skal gives underretning om

ankereglerne. Ankefristen er 14 dage, men det antages i praksis, at indenrigsministeriet kan ændre sundhedskommissioners afgørelser, også når anke indgives senere. En eventuel, ny lov om sundhedskommissionernes forhold må antages at komme til at indeholde mere udførlige ankeregler.

Til § 4.

Bestemmelser om de landvæsenskommissioner, der behandler vandindvindingsager, findes i 1926-lovens § 2, stk. 1 og 3-5. Bestemmelserne er optaget i KF § 5 med forskellige ændringer, som den senere udvikling, herunder landvæsensretsloven af 1949, har givet anledning til. Ved KF § 5, stk. 1, 2. og 3. punktum, opretholder man muligheden for nedsættelse af landvæsenskommissioner for vandindvindingsanlæg i Københavns kommune — d. v. s. forskellige industriindvindinger, idet Københavns Vandforsyning henter sit vand uden for Københavns kommune.

Hvad særligt angår den teknisk sagkyndige, som landvæsenskommissionen efter 1926-lovens § 2, stk. 5, altid skal antage i en vandindvindingsag, jfr. de indledende bemærkninger afsnit 2, bestemmer 1926-loven, at de sagkyndige skal vælges blandt en række af indenrigsministeriet efter indstilling respektive fra Danmarks tekniske Højskole, Danmarks geologiske Undersøgelse og sundhedsstyrelsen udpegede særlige sagkyndige. I praksis hørte man forholdsvis hurtigt op med at benytte hygiejnisk sagkyndige. De fleste sagkyndige har været vandværksteknikere, nemlig civilingeniører, udpeget efter indstilling fra Danmarks tekniske Højskole, men der har dog også været adskillige geologisk sagkyndige. I KF § 5, stk. 5, foreslås, at indenrigsministeren fremtidig skal udpege alle sagkyndige efter indhentet udtalelse fra Danmarks tekniske Højskole, idet det anses for nødvendigt i alle sager at have vandværksteknisk bistand. Ønskes der herudover i en sag sundhedsmæssig eller geologisk bistand, kan der antages yderligere sagkyndige efter landvæsensretslovens §§ 31 og 46.

Amtsrådsforeningen i Danmark har i sin erklæring over KF udtalt betænkelighed ved at anbefale, at Danmarks tekniske Højskole skal udtale sig om de teknisk sagkyndige, da dette kan befrygtes at medføre, at de sagkyndige udelukkende udpeges blandt civilingeniører, eventuelt akademiingeniører, og der herved kan blive mangel på sagkyndige til vandindvindingsagerne.

Indenrigsministeriet skal om dette spørgsmål udtale, at den teknisk sagkyndige i praksis vil have hovedansvaret for landvæsenskommissionens

bedømmelse af et vandværksprojekt, og at den teknisk sagkyndige derfor efter indenrigsministeriets opfattelse i alle sager om udførelse af vandværksanlæg må være en vandværkstekniker. Dette vil formentlig ofte være en civilingeniør eller akademiingeniør, men der vil også være mulighed for at antage en anden tekniker med tilstrækkeligt kendskab til vandværker. Er den foreslåede sagkyndige ansat under en offentlig vandforsyning, vil sagen om hans udpegning formentlig altid indeholde en erklæring fra vedkommende vandforsyning; herudover vil der imidlertid kunne være tale om at udpege f. eks. stadsingeniører og vandværksdirektører, og man har ment det rigtigt at fastholde, at der altid skal indhentes en udtalelse fra Danmarks tekniske Højskole. I sager, der ikke drejer sig om selve vandværksanlægget, men f. eks. alene om, hvorvidt grundvandet er tilstrækkeligt beskyttet, eller om der er vand nok i området til at forhøje indvindingsretten for et eksisterende anlæg, kunne der være spørgsmål om at anvende hygiejnisk eller geologisk sagkyndige i stedet for vandværksteknikere. Da vandværksteknikere imidlertid vil have en betydelig erfaring også i sådanne spørgsmål, og da det vanskeligt på forhånd kan ses, om sagen ikke også vil komme til at indeholde egentlig vandværkstekniske spørgsmål, finder man det rigtigt, at den teknisk sagkyndige altid skal være vandværkstekniker. Indenrigsministeriet finder det imidlertid rimeligt, at de for tiden fungerende, geologisk sagkyndige, der har betydelig erfaring i disse sager, også fremtidig skal kunne fungere som teknisk sagkyndige i vandindvindingsager; dette er foreslået i nærværende lovforslags 72, stk. 3.

Også i øvrigt kan indenrigsministeriet i det væsentlige tiltræde KF § 5. Med hensyn til landvæsenskommissionernes behandling af sagerne „efter reglerne i lov om landvæsensretter“ må det være en følge af landvæsensretsloven, at også andre regler end sagsbehandlingsreglerne kommer til anvendelse, herunder reglerne i § 48 om fritagelse for at betale sagsomkostninger. Hvad særligt angår de teknisk sagkyndiges stilling i kommissionerne, er det indenrigsministeriets indtryk, at det har været en god ordning, at de teknisk sagkyndige alene har været medhjælpere for landvæsenskommissionerne og ikke egentlige medlemmer af kommissionerne, idet de sagkyndiges friere stilling i forhold til kommissionerne kan tænkes at have gjort det lettere for dem at mægle forlig.

§ 4 svarer herefter til KF § 5 med følgende ændringer:

Bestemmelserne i KF § 5, stk. 1, 2. og 3. pkt., om landvæsenskommissioner for vandindvindings-

anlæg i Københavns kommune er udeladt. Reglerne om „faste“ landvæsenskommissioner for det stor-københavnske indvindingsområde, jfr. nærværende forslags § 5, vil nemlig medføre, at også sager om industrivandforsyningerne i Københavns kommune henlægges under den „faste“ kommission, og der vil derfor ikke blive indvindingsager tilbage til en særlig kommission for indvindingsanlæg i København. Betydningen af særlige landvæsensretsregler for København vil derfor kun blive, at der også i København skal udnævnes landvæsenskommissærer, som vil kunne indtræde i forskellige landvæsens- og overlandvæsenskommissioner til behandling af vandforsyningssager. En regel herom er optaget i nærværende forslags § 4, stk. 2. De pågældende landvæsenskommissærer skal i overensstemmelse med landvæsensretslovens § 9, stk. 3, udnævnes for 8-årige perioder, jfr. dog overgangsreglen i lovforslaget § 72, stk. 2, og skal i overensstemmelse med landvæsensretslovens § 9, stk. 4, træde tilbage ved 70-års alderen.

KF § 5, stk. 1, sidste pkt., hvorefter der, når lovforslaget taler om landvæsenskommissioner, sigtes til kommissioner nedsat efter reglerne i vandforsyningsloven, er udeladt, da det efter indenrigsministeriets mening i reglen vil følge allerede af sammenhængen. Når der i nærværende lovforslag tales om landvæsenskommissioner, overlandvæsenskommissioner eller landvæsensretter, sigtes der overalt til landvæsenskommissioner og overlandvæsenskommissioner nedsat efter reglerne i forslaget, alene med undtagelse af §§ 68, stk. 1, 69 og 72, stk. 1, hvor det af sammenhængen fremgår, at der sigtes til landvæsenskommissioner, som virker efter 1926-loven eller (med hensyn til § 69) eventuelt efter vandløbsloven. Man har brugt betegnelsen „landvæsensret“, når bestemmelsen kan finde anvendelse både på en landvæsenskommission og en overlandvæsenskommission. I nogle tilfælde er betegnelsen „landvæsensret“ herefter benyttet, hvor spørgsmålet kan afgøres af landvæsenskommissionen, hvis det rejses i 1. instans, og af overlandvæsenskommissionen, hvis det rejses i 2. instans; i sidstnævnte tilfælde også, hvis spørgsmålet ikke har været fremme i 1. instans, jfr. forslagets §§ 15, stk. 3, 16, stk. 2 og 3, 17, 18, stk. 1, nr. 7, og stk. 2, 24, 43, 61 og 63, stk. 2. I andre tilfælde er betegnelsen „landvæsensret“ brugt, hvor spørgsmålet altid først må behandles af en landvæsenskommission og derfor, hvis det først dukker op for overlandvæsenskommissionen, må medføre hjemvisning til fornyet behandling for landvæsenskommissionen, men hvor overlandvæsenskommissionen dog kan afgøre spørgsmålet som ankemyndighed, jfr. forslagets

§§ 13, 18, 19, stk. 1-2, 20-23, 25-28, 30-36, 41, 42, 44-47, 49, stk. 2 og 59, stk. 3. Når spørgsmålet kun kan forekomme henholdsvis for en landvæsenskommission og for en overlødvæsenskommission, har man brugt betegnelsen „landvæsenskommission“ og „overlødvæsenskommission“, jfr. §§ 4-6, 16, stk. 1, og 19, stk. 4. Endvidere har man brugt ordet „landvæsenskommission“ i § 19, stk. 3, 1. og 2. pkt., for at angive, at det er landvæsensretten i 1. instans, der er værneting i disse sager; landvæsenskommissionens afgørelser efter disse bestemmelser vil dog kunne ankes efter de almindelige regler.

KF § 5, stk. 3, 1. pkt., om ændring af en landvæsenskommission, når sagen i løbet af kommissionsbehandlingen viser sig at vedrøre flere landvæsenskommissionsområder, er udeladt, da § 11, stk. 2, i lov om landvæsensretter må komme til anvendelse også i denne situation. § 5, stk. 3, 2. pkt., er optaget som 2. pkt. i nærværende forslags § 4, stk. 3; man har i denne bestemmelse tydeliggjort, at der, når byinteresser viser sig under sagen behandling, altid skal ske ændring i kommissionens sammensætning, — medens det ikke er ubetinget nødvendigt at ændre kommissionen, hvis det under sagens behandling viser sig, at den vedrører flere landvæsenskommissionsområder.

KF § 5, stk. 4, om „faste“ landvæsenskommissioner for det storkøbenhavnske indvindingsområde og andre områder med større vandindvinding er udskudt til en særlig paragraf, jfr. nærværende forslags § 5.

KF § 5, stk. 5, er med nogle ændringer optaget i nærværende forslags § 4, stk. 4. Man er enig med KF i, at der ved udpegelsen af teknisk sagkyndige må lægge vægt på praktisk erfaring og teoretisk indsigt, men har ikke fundet grund til at optage det i lovteksten. Det foreslås, at udpegelsen skal ske for 6 år ad gangen. Det foreslås endvidere, at sagkyndige i geologi og sundhedsvæsen skal være udpeget af henholdsvis Danmarks geologiske Undersøgelse og sundhedsstyrelsen. Ønsker en part bistand af en ekspert i geologi eller sundhedsvæsen udover den, der er udpeget af Danmarks geologiske Undersøgelse eller sundhedsstyrelsen, kan landvæsenskommissionen tilkalde den pågældende, hvis han godkendes af Danmarks geologiske Undersøgelse eller sundhedsstyrelsen. Vil disse myndigheder ikke godkende eksperten, må han nøjes med at optræde som bistand for parten. Bestemmelserne i KF om landinspektørers medvirken og honorering er udeladt, da bestemmelserne må anses for omfattet af §§ 31 og 46 i lov om landvæsensretter og § 4 i lov nr. 220 af 31. maj 1963 om landinspektør-

virksomhed. Det bemærkes i øvrigt, at når § 4, stk. 4, i overensstemmelse med KF indeholder en særlig regel om embedslægens medvirken, skyldes det, at embedslægen efter gældende ordning medvirker i sagerne som en del af sin tjenesteopgave og ikke som særlig betalt sagkyndig.

Til § 5.

Bestemmelsen er ny, men lovfæster og udbygger de „faste“ landvæsenskommissioner, som har udviklet sig i praksis i det storkøbenhavnske indvindingsområde, jfr. de almindelige bemærkninger, afsnit 2.

Stk. 1 og 2 om særlige landvæsenskommissioner for hovedstandsområdet svarer i det væsentlige til KF § 5, stk. 4, 1.-3. pkt. Det stemmer med tankerne bag KF, at arbejdet eventuelt skal kunne deles mellem flere særlige kommissioner, jfr. 1961-betænkningen side 37, spalte 1. Reglen om, at formanden kun ved beskikkelsen skal være dommer, stemmer med landvæsensretslovens § 8, stk. 1. Der vil herved være mulighed for, således som det også er praksis efter landvæsensretsloven, at strække formandens beskikkelse ud over hans 70. år i en afviklingsperiode, der vil kunne fastsættes efter reglen i forslaget § 5, stk. 4, 1. pkt. De to landvæsenskommissærer skal derimod være landvæsenskommissærer for at kunne fungere og må derfor gå af, hvis de fylder 70 eller i øvrigt ophører med at være landvæsenskommissærer, jfr. landvæsensretslovens § 9. For de to sagkyndige medlemmer er ikke fastsat nogen aldersgrænse, men deres funktionstid vil kunne reguleres efter forslaget § 5, stk. 4, 1. pkt. Stk. 2 afviger fra KF ved at præcisere kommissionernes område lidt udførligere og ved at gøre kommissionernes myndighed i grundvandsområder, der støder op til de storkøbenhavnske indvindingsområder, afhængig af en bemyndigelse fra indenrigsministeren.

Stk. 3 om særlige kommissioner uden for Storkøbenhavn svarer til KF § 5, stk. 4, sidste pkt., idet det dog foreslås, at sådanne kommissioner skal kunne oprettes ikke alene for andre større byområder, men også andetsteds — f. eks. for en kommende industriegn. Det foreslås endvidere, at indenrigsministeren skal være frit stillet med hensyn til det arbejdsområde der tillægges de særlige kommissioner uden for Storkøbenhavn.

Efter stk. 4, 1. pkt., beskikkes formand og medlemmer af de særlige kommissioner for indtil 8 år ad gangen. Det er tanken, at de storkøbenhavnske kommissioner skal udnævnes for 8 år ad gangen, dog at der kan være tale om afgang eller kortere forlængelser efter det fyldte 70. år, jfr. stk. 1 og

bemærkningerne hertil, og at der endvidere kan være tale om første gang at udnævne for kortere tid for at bringe perioden i overensstemmelse med 8-års perioden efter landvæsenretslovens § 9, stk. 3. Også kommissioner efter stk. 3 må formentlig ofte tænkes udnævnt for 8 år ad gangen, men der kan være spørgsmål om at begrænse kommissionens virksomhed til en kortere periode, f. eks. hvis kommissionens formål er arbejde i anledning af en særlig byudvikling, der en overgang giver særligt store arbejdsopgaver. Stk. 4, 2. pkt., svarer til landvæsenretslovens § 9, stk. 4, 2. pkt. Stk. 4, sidste pkt., svarer til KF § 5, stk. 4, næstsidste pkt.

Stk. 5 er et sidestykke til forslaget § 4, stk. 1. Det må følge af kommissionernes karakter af landvæsenretter, at landvæsenretslovens regler i det hele må finde anvendelse, hvor intet andet er bestemt. Søges der efter landvæsenretslovens § 48 om fritagelse for sagsomkostninger i en sag angående indvinding inden for Københavns kommunes område, må fritagelse efter forholdets natur søges hos overpræsidenten i stedet for hos amtmanden.

Til § 6.

Efter 1926-lovens § 2, sidste stk., kan landvæsenkommissionens kendelse af parterne, landbrugministeriet eller indenrigsministeriet ankes til en overlandvæsenkommission. Efter lovens § 6, stk. 1, nr. 4, gælder dette dog ikke landvæsenkommissionernes afgørelser om erstatning for ekspropriationer, idet disse erstatningsspørgsmål skal ankes til særlige taksationskommissioner, der nedsættes efter reglerne i en ældre lov.

Ved vandløbsloven af 1949 blev det fastsat som almindelig regel, at både ekspropriationer og ekspropriationserstatninger i 1. instans afgjordes af landvæsenkommissionen og i 2. instans af overlandvæsenkommissionen. Under henvisning hertil og til, at overlandvæsenkommissionerne måtte antages at have tilstrækkelig sagkundskab i erstatningssager og i øvrigt kunne søge sagkyndig medhjælp efter landvæsenretslovens § 31, foreslog KF, at man i vandforsyningsloven skulle gå over til en ordning, hvorefter også ekspropriationserstatninger ankedes til overlandvæsenkommissionen, jfr. bemærkningerne til KF § 6.

Efter kommissionsforslagets fremkomst er der ved lov nr. 186 af 4. juni 1964 om fremgangsmåden ved ekspropriationer vedrørende fast ejendom givet regler om fremgangsmåden ved ekspropriationer til fordel for staten og koncessionerede selskaber. Loven har valgt en ordning, hvorefter ekspropriationskommissionerne træffer endelig bestemmelse om ekspropriationen og endvidere som 1. instans om eks-

propriationserstatningen. Spørgsmålet om ekspropriationserstatningens størrelse kan derefter særskilt ankes til en særlig taksationskommission. Efter 1. betænkning af 1963 fra den kommission, der har forberedt loven, var det kommissionens tanke, at lovens regler skulle give udtryk for den principielt rigtige opbygning af ekspropriationsmyndighederne og skulle kunne anvendes ved affattelsen af fremtidige bestemmelser om ekspropriationer uden for lovens område (betænkningens side 12, spalte 2).

Indenrigsministeriet har dog fundet det rettest at slutte sig til KF's forslag. Man har imidlertid fundet det rigtigt i denne forbindelse at opgive reglen i 1926-lovens § 3, stk. 1, om, at de to sagkyndige medlemmer af overlandvæsenkommissionen (jfr. landvæsenretslovens § 15, stk. 2), som indenrigsministeren skal udnævne, skal være sagkyndige i henholdsvis vandløbsforhold og vandværksanlæg. De pågældende bør antagelig ofte — som efter landvæsenretslovens § 15, stk. 2, — være fagligt sagkyndige under hensyn til de hovedinteresser, der er sagens genstand, herunder eventuelt vurderingsforhold. Da begrebet „fagligt sagkyndig“ imidlertid forekommer ret snævert, har man anset det for rigtigt at stille indenrigsministeren helt frit med hensyn til, hvilke medlemmer han vil udnævne.

Om lovforslagets § 6 bemærkes i øvrigt, at 1926-lovens § 2, sidste stk., som nævnt indeholder en særlig ankeregel. I landvæsenretslovens § 38 er det nu bestemt, at anke foruden af parterne kan iværksættes af de offentlige myndigheder, hvis forretningsområde den afsagte kendelse berører. Det foreslås i stk. 1, at denne regel finder anvendelse også i vandforsyningssager. Forslagets § 6, stk. 2, svarer — med ovennævnte ændring vedrørende de sagkyndige medlemmer — til KF § 6, stk. 2, der i det væsentlige stemmer med 1926-lovens § 3. Det bemærkes, at medens den teknisk sagkyndige i 1. instans er bistand for og ikke medlem af landvæsenkommissionen, er de sagkyndige i overinstansen egentlige medlemmer af overlandvæsenkommissionen. Dette synes velbegrundet; spørgsmålet om forlig er mindre fremtrædende i overinstansen, og der er næppe grund til at forøge den i forvejen store personkreds i overinstansen; hverken KF eller nærværende lovforslag foreslår ændring på dette punkt.

Til § 7.

Bestemmelsen er ny.

Stk. 1, der har et vist forbillede i den engelske Water Act (1961-betænkningen side 87, spalte 2), fastslår, at indenrigsministeren har den øverste administrative myndighed i vandforsyningssager og med bistand af Danmarks geologiske Undersø-

F. t. 1. om vandforsyning.

gelse og sundhedsstyrelsen skal overvåge vandforsyningsforholdene i Danmark. Med hensyn til indenrigsministerens administrative myndighed giver lovforslaget indenrigsministeren en række særlige beføjelser, jfr. § 3, stk. 2, § 6, stk. 1, sammenholdt med landvæsensretslovens § 38, og §§ 8, 9, stk. 1, 12, stk. 4, 13, stk. 3, 14, stk. 1 og 3, 15, stk. 3, 16, stk. 1, nr. 5, 17, stk. 3, 25, stk. 1 og 2, 27, 28, 32-34, 36, 37, 38, 39, stk. 2, 40, stk. 1 og 2, 41, stk. 2, 42, stk. 4, 47, 48, 49, stk. 1, 54, 59, stk. 2, 61 og 65. Henvielsen til Danmarks geologiske Undersøgelse og sundhedsstyrelsen som bistand for indenrigsministeren er ikke tænkt som udtømmende. Han skal således også, som hidtil, kunne få bistand fra kommunalbestyrelser, sundhedskommissioner, embedslæger, politi og amter.

Med hensyn til stk. 2 bemærkes, at forslaget § 2 giver kommunalbestyrelserne, herunder dog ikke amtsrådene, pligt til at foretage undersøgelser og udarbejde planer for kommunernes fremtidige vandforsyning og giver amtsrådene en ret til at lave sådanne undersøgelser og planer. Da det kan tænkes at blive ønskeligt at fremskynde og supplere undersøgelserne og planlægningen, foreslås det at give indenrigsministeren myndighed til at pålægge kommuner, herunder amtskommuner, at foretage undersøgelses- og planlægningsarbejder. Ministeren skal herunder kunne pålægge flere kommuner at udføre undersøgelses- og planlægningsarbejder i forening og skal også kunne bestemme, hvilken kommende periode arbejdet skal dække.

Til § 8.

Om bestemmelsen, der er ny, henvises til de almindelige bemærkninger afsnit 2.

Det er tanken, at vandforsyningsrådet skal være rådgiver for alle offentlige myndigheder; derimod mener man ikke, at rådet vil kunne overkomme i almindelighed at være rådgiver for private, f. eks. en større industri, der ønsker at vælge en vandforsyningsmæssigt rigtig beliggenhed. Rådet skal kunne afgive udtalelser om vandforsyningsforhold af principiel eller større betydning, herunder f. eks. beskyttelsesforanstaltninger ved overfladevandforsyninger eller spørgsmål, hvor større erhvervs- eller offentlige interesser går mod hinanden. Rådet skal dog kunne afvise at besvare spørgsmål, der efter rådets opfattelse mere hensigtsmæssigt kan besvares på anden måde — f. eks. ved tekniske undersøgelser på stedet, foretaget af en lokal tekniker — eller som rådet ikke finder uden særlige undersøgelser at have praktisk mulighed for at udtale sig om — f. eks. spørgsmålet om smitstoffers overlevelsessevne i grund- eller overfladevand, når spørgsmålet kun

kan besvares gennem en større videnskabelig undersøgelse.

Med hensyn til rådets sammensætning er det bl. a. foreslået, at rådet skal omfatte 2 sagkyndige i vandforsyningsforhold. Efter indenrigsministeriets opfattelse bør dette i hvert fald normalt være egentlige vandværksteknikere. Den ene af disse bør normalt have særligt kendskab til vandforsyningen i hovedstadsområdet, der for tiden frembyder de mest omfattende vandforsyningsproblemer, medens den anden bør have særligt kendskab til vandforsyningen i det øvrige land, hvor forholdene ofte vil ligge anderledes; den dobbelte repræsentation af vandforsyningssagkyndige vil også være af betydning, fordi rådets virksomhed i så høj grad vil forudsætte kendskab til vandværksteknik. Rådet skal endvidere bl. a. omfatte en sagkyndig i vandløbsforhold. Dette vil kunne være f. eks. en sagkyndig i teknisk hygiejne, men under hensyn til, at vandløbene ikke spiller så fremtrædende en rolle for vandforsyningen som grundvandet, vil der også kunne være spørgsmål om at udnævne en person med særligt kendskab til vandløbslovgivningen.

Den omstændighed, at en institution har en repræsentant i vandforsyningsrådet, overflødiggør ikke, at selve institutionen om fornødent inddrages i behandlingen af vedkommende sag. Således må sundhedsstyrelsen ofte høres i medfør af § 2 i lov nr. 182 af 23. juni 1932 om sundhedsvæsenets centralstyrelse.

Udgifterne ved vandforsyningsrådets virksomhed anslås til ca. 100.000 kr. årligt. Hertil vil eventuelt komme lejlighedsvisse bevillinger til særlige undersøgelser med planlægningsformål.

Til § 9.

Bestemmelsen er ny.

Om stk. 1 bemærkes, at man i kommissionen drøftede, dels om der — under henvisning til brøndborerarbejdets vanskeligt kontrollerbare karakter — burde indføres en autorisationsordning for brøndborere, dels om der i lighed med vandløbslovens § 92 burde gennemføres en autorisationsordning for virksomheder, der projekterer vandværker, jfr. bemærkningerne til KF § 4, stk. 4. Indenrigsministeriet er enigt med kommissionen i, at der ikke er praktisk trang til sidstnævnte ordning. Med hensyn til en autorisationsordning for brøndborere fandt kommissionen i overensstemmelse med Brøndborerforeningen, at tiden endnu ikke var moden hertil, og at man foreløbig burde bestræbe sig for at udbygge foreningens frivillige kurser for brøndborere; KF § 4, stk. 4, sigtede hertil. Indenrigsministeriet kan tiltræde dette, men

mener dog i overensstemmelse med Brøndborerforeningens bestyrelse, at udviklingen nu er nået så langt med hensyn til fastlæggelse af en brøndboreruddannelse, at indenrigsministeren bør have en bemyndigelse til at gennemføre en egentlig autorisationsordning. Forslagets § 9, stk. 1, er i overensstemmelse hermed. Da den frivillige kursusvirksomhed ikke gør lovbestemmelser nødvendige, foreslås ingen regler herom. Den foreslåede regel omfatter ikke brøndgravning.

Efter 1926-lovens § 1, sidste stk., skal den, der lader en boring udføre, indsende visse meddelelser om jordlag m. v. til Danmarks geologiske Undersøgelse. I praksis varetages indberetningspligten ikke af bygherren, men af brøndboreren, og der er gennemført et snævert samarbejde mellem brøndborerne og Danmarks geologiske Undersøgelse, der herved har kunnet indrette sit meget værdifulde borearkiv. Denne ordning er foreslået lovfæstet ved KF § 4, stk. 3. § 9, stk. 2, svarer hertil med en ændring, der er aftalt mellem Brøndborerforeningen og Danmarks geologiske Undersøgelse.

Til § 10.

Bestemmelsen er enslydende med KF § 4, stk. 1, der svarer til 1926-lovens § 1, stk. 3. Bestemmelsen omfatter alle prøveboringer og prøvepumpninger på egen grund, også når de foretages til brug for et indvindingsanlæg, der kræver tilladelse efter § 13. I sidstnævnte fald kan spørgsmål om erstatning for skade ved sænkning af grundvandstanden dog indbringes for en landvæsensret efter § 19, stk. 1.

Til § 11.

Efter 1926-lovens § 1, stk. 1, 1. punktum, er enhver grundejer berettiget til at gøre brug af det grundvand, der kan indvindes på hans egen grund, til brug i husholdningen, til landbrug, mindre næringsdrift eller anden almindelige anvendelse.

Som det fremgår af de almindelige bemærkninger afsnit 1 a, forstås bestemmelsen i praksis således, at den kun fastslår, hvilken vandindvinding en grundejer har ret til at foretage uden tilladelse fra en landvæsenskommission, men ikke udelukker, at der på andet lovgivningsgrundlag kan gøres indgreb i retten; dette er således sket ved bestemmelser i sundhedsvedtægterne, ved bygningslovgivningen og ved private aftaler. Også i øvrigt har bestemmelsen voldt fortolkningsvanskeligheder i praksis. Det antages, at retten i almindelighed kun omfatter forbrug i grundejerens egen husholdning eller virksomhed, herunder dog også en landejendoms større gæstemodtagelse og folkehold, eventuelt med flere

funktionærboliger, og udlejning af en del af en ejendom på landet til sommergæster; større godser har dog undertiden søgt tilladelse hos en landvæsenskommission, og retten omfatter næppe hotel- og pensionatsdrift, medmindre virksomheden kan betegnes som mindre næringsdrift, ej heller driften af en større institution (militærlejr, børnehjem osv.). I praksis har man anset det for lovligt, at en grundejer, som har indrettet en god brønd eller boring, uden tilladelse har leveret vand til en enkelt naboejendom. Landbrug omfattede i 1926 kreaturvanding, spandevask og anden landbrugsrensning m. v.; kunstig vanding med overrisling eller sprinkleranlæg spillede derimod ikke nogen rolle. I vandløbsloven af 1949 fik man bestemmelser om kunstig vanding med overfladevand; det fastsloges i §§ 38-48, at der altid krævedes tilladelse fra en vandløbsret; bredejerens ret til at bruge overfladevand til landbrugsformål uden tilladelse begrænsedes derfor i § 3, stk. 3, til „almindeligt landbrug“. I overensstemmelse hermed har man været tilbøjelig til at fortolke 1926-loven således, at kunstig landbrugsvanding med grundvand altid kræver tilladelse fra en landvæsenskommission. Ved fortolkningen af begrebet *mindre næringsdrift* har man lagt vægt på vandforbruget; ansøgere, der kun har søgt om 1.000-2.000 m³ vand årligt til næringsdrift, har undertiden af landvæsenskommissionen fået at vide, at tilladelse var unødvendig; på den anden side har man antaget, at en gartnerivanding på 5.000 m³ årligt krævede tilladelse (1961-betænkningen, side 30, spalte 1). *Anden almindelig anvendelse* omfatter bl. a. havevanding og bilvask.

KF § 2, stk. 1, 1. punktum, gentager til en vis grad 1926-lovens bestemmelse; anvendelsen til landbrugsformål er dog begrænset til „almindeligt landbrug“, hvorved det er tanken at udelukke kunstig landbrugsvanding, der er særskilt omtalt i KF § 2, stk. 3; reglen om næringsdrift er overført til KF § 2, stk. 2, der sætter en maksimumsgrænse på 3.000 m³ årlig; brug til almindelig anvendelse kan kun ske „i ringe omfang“. I KF § 2, stk. 1, 2. punktum, tages forbehold med hensyn til sundhedsvedtægter og bygningslovgivning.

Nærværende forslags § 11, stk. 1, stemmer i det hele med KF § 2, stk. 1. Man har således opgivet at fortolke den tidligere bestemmelse nærmere, men har henholdt sig til den ovenfor nævnte forståelse af nuværende praksis, hvilket også skulle fremgå modsætningsvis af, at mindre institutioner, hoteller, pensionater og landbrugsvanding i mindre omfang er omfattet af forslagets § 12; også campingpladser — hvor vandforsyningens hygiejniske standard vil være af stor betydning — er indbefattet under § 12

og tænkes holdt uden for § 11, stk. 1. En grundejers vandlevering til sin nabo vil nu ofte kunne ske i medfør af § 12, stk. 1, nr. 1. Ved forbeholdet „med mindre andet er bestemt“ tænkes for det første på de bestemmelser i lovforslaget, som gør indgreb i grundejerens frie indvindingsret, jfr. §§ 11, stk. 2, 19, stk. 2, 25, 32-34 og 50. Endvidere tænkes på de indgreb, der foretages i medfør af anden lovgivning, herunder de sundhedsvedtægtsbestemmelser, der ikke ophæves ved lovforslagets ikrafttræden. Endelig tænkes på de begrænsninger i indvindingsretten, der følger af private aftaler.

Stk. 2 bygger på de gældende sundhedsvedtægtsbestemmelser, jfr. normalsundhedsvedtægten for landkommuner § 10, stk. 3. Sundhedskommissionen skal kunne stille krav til en rimelig placering af vandforsyningsanlægget og kræve indretningsforskrifterne overholdt, men sundhedskommissionen skal kun kunne forbyde vandindvinding på grunden, når der er nærliggende fare for, at anlægget vil blive sundhedsfarligt. Hvis sundhedskommissionen mener, at vandindvinding på grunden vil være i strid med andre retsregler — f. eks. lovforslagets § 19, stk. 2, eller § 25 — bør den dog ikke godkende anlægget, men bør henvide ansøgeren til først at godtgøre, at anlægget ikke strider mod de nævnte regler.

Til § 12.

Bestemmelsen er ny.

Stk. 1-4 svarer i vidt omfang til KF § 2, stk. 2 og 3, til hvis udførlige bemærkninger der henvises. Et af udgangspunkterne for bestemmelsen var, at kommissionen ikke fandt det rigtigt at henlægge de gennemgående komplicerede vandindvindingssager til de landvæsensnævn, der var oprettet ved landvæsensretsloven af 1949, men til gengæld mente at kunne henlægge en række mindre sager til kommunalbestyrelsen eller til kommunalbestyrelsen og embedslægen i forening, jfr. 1961-betænkningen side 35-36.

Indenrigsministeriet har ændret bestemmelserne ved at udelade reglerne om fortrinsrettigheder for visse vandforsyningsanlæg, jfr. herom tildels nærværende forslags § 31, stk. 2, og § 33. Endvidere har man ændret bestemmelserne som nærmere anført nedenfor.

Stk. 1, nr. 1, angiver hovedbetingelserne for tilladelser til små fællesvandværker på landet i overensstemmelse med KF, § 2, stk. 2, 1. pkt.

Stk. 1, nr. 2, angiver hovedbetingelserne for tilladelser til institutioner og mindre erhvervsvirksomheder, jfr. KF § 2, stk. 2, 4. pkt. Med hensyn til nødvandværker — herunder sygehusvandværker

og vandværker med brandslukningsformål — tænkes bestemmelsen kun at dække den normalt ringe vandmængde, som kræves for med mellemrum at holde værket igang for at holde det i brugbar stand. I nødsituationer kan der blive tale om en betydeligt større indvinding, der antages lovlig efter nødretsgrundsaetningen. Indenrigsministeriet har i opregningen tilføjet hoteller, pensionater og campingpladser, jfr. herom bemærkningerne til § 11. I ordene „andre erhvervsvirksomheder“ skal ikke ligge, at de lige foran opregnede virksomheder nødvendigvis skal være erhvervsvirksomheder; således kan en campingplads være kommunal.

Stk. 1, nr. 3, angiver hovedbetingelserne for tilladelser til mindre landbrugsvanding, jfr. KF § 2, stk. 3. Indenrigsministeriet har formuleret bestemmelsen således, at den kun kan anvendes uden for „oplande, der er beregnet i forbindelse med“ vandindvindingskendelser efter 1926-loven. Herved forstås de „oplande“, som i almindelighed vil være indtegnet på kortene ved kendelserne — de vil i reglen være tilnærmede og ikke identiske med de egentlige indvindingsoplande, jfr. bemærkningerne til § 61 —, hvad enten de er fremhævet i kendelserne, eventuelt som beskyttelsesområder, eller ej. Er der beregnet både et opland og et beskyttelsesområde, vil det være oplandet, der er afgørende. For at kunne administrere bestemmelsen må kommunalbestyrelsen skaffe sig oplysning om de oplande, der er beregnet i kommunen; hertil vil de kunne bruge det register, der nævnes i lovforslagets § 61, stk. 4.

Stk. 1, nr. 4, om skovbrugsvanding svarer til KF § 2, stk. 3, næstsidste punktum.

Stk. 2 angiver betingelserne for indvinding på fremmed grund, jfr. KF § 2, stk. 2, 3. og 4. pkt. I forhold til KF er bestemmelsen udvidet til også at omfatte landbrugs- og skovbrugsvanding efter forslaget § 1, nr. 3 og 4, og indskrænket til kun at gælde, „med mindre andet er bestemt“. Herved tænkes på, at de institutioner, der nævnes i stk. 1, nr. 2, vil kunne opnå en servitut over den fremmede grund ved ekspropriation. Hvis der er panthavere i den fremmede ejendom, kan kommunalbestyrelsen kun give tilladelse, hvis panthaverne går med til, at grundejerens samtykke tinglyses forud for pantegæld; vil panthaverne ikke samtykke, kan sagen imidlertid fremmes efter forslaget § 12, stk. 5, jfr. § 63, stk. 1.

Stk. 3 stemmer med KF § 2, stk. 2, 1. og 4. pkt. deri, at der i de tilfælde, som omhandles i forslaget § 12, stk. 1, nr. 1 og 2, skal foreligge samtykke både fra kommunalbestyrelsen og embedslægen. Man foreslår imidlertid, at ansøgeren i disse tilfælde

alene skal indhente tilladelse fra kommunalbestyrelsen, således at det pålægges kommunalbestyrelsen at indhente embedslægens tilslutning, før den giver tilladelse. Virkningen af, at kommunalbestyrelsen eventuelt i et sådant tilfælde giver tilladelse uden at have fået tilslutning fra embedslægen, må bedømmes efter almindelige forvaltningsretlige regler. Embedslægen bør ikke nægte tilslutning efter nr. 1 og 2, hvis spørgsmålet ikke har sundhedsmæssig betydning — f. eks. hvis det drejer sig om vandindvinding til kølebrug — jfr. 1961-betænkningen side 30, spalte 2. På den anden side bør kommunalbestyrelsen tage sundhedsmæssige hensyn ved tilladelser efter nr. 3, f. eks. hvis der er tale om kunstig vanding af en jordbærmærk. Om kommunalbestyrelsens myndighed til at give tilladelser bemærkes i øvrigt, at kommunalbestyrelsen efter omstændighederne vil kunne give tilladelser efter § 12, selv om der teoretisk og måske også praktisk i forvejen er disponeret over hele grundvandsdannelsen i området. Følgen heraf vil dog kunne være, at der senere forlanges regulering efter forslaget § 33, og ofte bør der ikke gives tilladelse i en sådan situation. Kommunalbestyrelsen bør påse, at placeringen af indvingsanlægget ikke volder unødigt skade på andre indvindingsanlæg. Små vandværker efter stk. 1, nr. 1, institutionsanlæg m. v. efter stk. 1, nr. 2, og vandingsboringer efter stk. 1, nr. 3 og 4, bør derfor ligge mindst henholdsvis ca. 75, ca. 50 og ca. 100 m fra andre anlæg, jfr. 1961-betænkningen side 30, spalte 1, og 32, spalte 1. Hvis indvindingsanlægget ikke er hensynsløst placeret, vil der næppe blive tale om erstatning for eventuel skade på anden ejendom ved sænkning af grundvandstanden, jfr. bemærkningerne til § 19.

Kommunalbestyrelserne må i overensstemmelse med almindelige forvaltningsretlige synspunkter kunne stille vilkår for deres tilladelser. For landvæsenkommissionernes tilladelser, hvor spørgsmålet formentlig har større praktisk betydning, er dette fremhævet i lovforslagets § 18, stk. 1, nr. 1. Et særlig praktisk spørgsmål vil være, om kommunalbestyrelsen kan stille krav med hensyn til brandslukningsforanstaltninger på vandværker efter stk. 1, nr. 1, f. eks. om brandposte, om en rentvandsbeholder, som tillige vil kunne fungere som brandreservoir, om særlige ledningsdimensioner eller om særlige pumpekapaцитet. Efter § 13, stk. 2, i lov nr. 247 af 10. juni 1960 om brandvæsenet i købstæderne og på landet kan kommunalbestyrelsen stille sådanne krav, men kun med distriktsbrandinspektørens godkendelse. I henseende til brandslukningsforanstaltninger må kommunalbestyrel-

sens myndighed efter forslaget § 12 forstås med forbehold af brandloven af 1960, således at kommunalbestyrelsens myndighed ikke går længere end efter brandloven. Efter brandlovens § 15 vil krav om brandslukningsforanstaltninger også kunne rejses af amtsrådet eller justitsministeren. Efter brandlovens § 13, stk. 2, afholdes udgifterne ved brandslukningsforanstaltningerne af kommunen. Er vedkommende indrétning — f. eks. rentvandsbeholder, ledning eller pumpe — også af betydning for vandværket, må udgiften efter forholdets natur deles mellem kommunen og værket; uoverensstemmelser i så henseende må efter brandloven henhøre under de almindelige domstole. I KF § 28, stk. 3, foreslås, at sådanne uoverensstemmelser skal afgøres af en landvæsenkommission; en eventuel ændring i denne retning kan imidlertid formentlig bedst indføres i brandloven.

Stk. 4 svarer til KF § 2, stk. 2, næstsidste og sidste punktum, og stk. 3, sidste punktum.

Stk. 5 vil kunne anvendes, hvor der af andre grunde end vandindvindingens størrelse kræves bistand fra en landvæsenkommission, f. eks. hvis en skoles boring placeres på en idrætsplads uden direkte forbindelse med skolen, og der ønskes eksproprieret til ledningsforbindelse mellem boringen og skolen, hvis der ønskes inddragelse af en tidligere given ret efter § 31, stk. 2, hvis tinglysning af en servitut ønskes foretaget forud for pantegæld, og pantnavereren ikke vil samtykke, jfr. bemærkningerne til § 12, stk. 2, og hvis en boring ønskes beskyttet efter § 42. Hvis en kommune ikke mener at burde give den ansøgte tilladelse, eller hvis en ansøger er utilfreds med kommunens afgørelse, står det ansøgeren frit at indbringe sagen for en landvæsenkommission. Behandling efter stk. 9 medfører ikke, at anlæggets ejer kommer ind under den særlige erstatningspligt i § 19.

Til § 13.

Stk. 1 svarer til KF § 7, 1. punktum, der stemmer med 1926-lovens § 2, stk. 1.

Stk. 2, der er nyt, svarer til KF § 4, stk. 2. Det er af stor betydning, at hensigtsmæssigheden af boringens eller brøndens anbringelsessted kontrolleres af det offentlige, allerede før boringen påbegyndes. Indbringelse af sagen for en landvæsenkommission — hvortil embedslægen også indkaldes, jfr. § 16, stk. 2 — vil ofte først ske, når boringen er færdig og er blevet prøvepumpet. Embedslægen må ved sin afgørelse navnlig tage sundhedsmæssige hensyn, men må også kunne gøre opmærksom på andre planlægningsmæssige hensyn, jfr. § 17, og

eventuelt kunne forlange, at spørgsmålet herom forløds afgøres af en landvæsenkommission. Man har ikke fundet det muligt at udsønde konkrete tilfælde, hvor der hverken kan foreligge sundhedsmæssige eller andre grunde til, at embedslægen nægter sit samtykke; også sådanne sager foreslås derfor forelagt embedslægen, der dog i så fald ikke bør nægte sit samtykke.

Med hensyn til stk. 3 bemærkes, at 1926-loven ikke hjemler straf for vandindvinding uden tilladelse i strid med lovens regler, og at omkringboende kun kan gribe ind efter lovens § 9 over for den utilladte indvinding, hvis indvindingen har voldt dem skade. På landet vil en sådan indvinding i mange tilfælde ikke volde skade, og det klareste retsmiddel for at få et sådant indvindingsanlæg kommissionsbehandlet vil i så fald være det i reglen uforholdsmæssige: at anlægge civil retssag mod anlægget og herunder få det dømt til at standse sin virksomhed, indtil der foreligger tilladelse fra en landvæsenkommission. I virkeligheden fandtes der således i mange tilfælde ingen brugelige sanktioner, og i den første årrække efter 1926-lovens oprettedes der — i fortsættelse af praksis før 1926-loven — et meget stort antal vandværker på landet uden kommissionsbehandling. Ved cirkulære nr. 278 af 10. oktober 1941 anmodede indenrigsministeriet kommunalbestyrelserne om ikke at medvirke til oprettelse af private fællesvandværker (ved lånegarantier, tilladelse til nedlægning af ledninger i veje m. v.), medmindre værket blev kommissionsbehandlet, og en væsentlig del af de private fællesvandværker, der oprettedes efter 1941, er derfor blevet kommissionsbehandlet. I KF foreslås dels en straffehjælp for at undlade at søge kommissionstilladelse (jfr. nærv. forslags § 66), dels i § 14 en udvidelse af 1926-lovens § 9, således at også det offentlige skal kunne indbringe en sag om utilladt indvinding for en landvæsenkommission, og således at dette kan ske, selv om der ikke er sket skade. Nærværende forslags § 13, stk. 3, stemmer med KF § 14. Det foreslås dog, at også en privat skal kunne indbringe en sag, hvor der ikke er lidt skade, og at sagen skal kunne indbringes for landvæsenkommissionen, allerede når opførelse af det utilladte anlæg er påbegyndt. Anlægget kan ikke antages påbegyndt, blot fordi der er foretaget prøveboringer eller prøvepumpninger, eller grunden er købt eller indledende forhandlinger i gang. Bestemmelsen er snævrere end KF § 14 ved ikke at omfatte indvinding af større kvanta end tilladt af en landvæsenret og heller ikke indvinding i medfør af en landvæsenretstilladelse, der er opnået ved ufyldtgørende oplysninger; disse forhold omfattes imidlertid af nærværende forslags § 28.

Til § 14.

Bestemmelsen, der er ny, giver nogle hovedbestemmelser om vandindvindingstilladelser til offentlige vandforsyningsanlæg. Bestemmelsen bygger på KF § 8.

I stk. 1 fastslås forudsætningsvis, at tilladelse kan gives til staten og til kommunerne. Som nævnt i bemærkningerne til § 2 vil det normalt være primærkommunerne, der opretter vandværker til almen vandforsyning. Det vil dog muligt fremtidigt visse steder kunne være praktisk, at samlede vandværker for større områder på landet oprettes af amtskommunerne. Herudover vil tilladelse i overensstemmelse med KF § 8, stk. 2, kunne gives til kommunale fællesskaber, hvad enten det er ejendoms- eller driftsfællesskaber, når deres vedtægter er godkendt af indenrigsministeren. Man har anset det for rimeligt for disse fællesskaber altid at kræve godkendelse fra ministeren, uanset om dette måtte følge af kommunallovgivningens almindelige regler.

Stk. 2 indeholder hovedreglen om ekspropriation af ejendom eller servitutter til fordel for offentlige forsyningsanlæg, jfr. 1926-lovens § 6, stk. 1, nr. 3 og KF § 8, stk. 1. Ordet „jordaftæelser“ i 1926-lovens § 6, stk. 1, nr. 3, forstås i praksis som „ejendomsaftæelser“. Forslagets § 14, stk. 2, omfatter i og for sig alle ekspropriationer til brug for offentlige vandforsyningsanlæg; med hensyn til ekspropriation af beskyttelsesservitutter findes dog særlige regler i forslags § 42. Man har fremhævet, at reglerne i §§ 2 og 16 i lov nr. 186 af 4. juni 1964 om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 3 svarer til KF § 8, stk. 3.

Til § 15.

Bestemmelsen, der er ny, giver nogle hovedbestemmelser om vandindvindingstilladelser til private vandforsyningsanlæg. Bestemmelsen bygger på KF § 9.

Stk. 1, 1. og 2. pkt., svarer til KF § 9, stk. 1, 1. pkt., der — i overensstemmelse med den faktiske udvikling under 1926-loven — giver de private anlæg mulighed for at få tilladelse også uden for de „særlige tilfælde“, der nævnes i 1926-lovens § 1, stk. 2. De private anlæg kan dog kun få tilladelse, hvis indvindingen foretages på — d. v. s. at pumpehus og boreriger ligger på — enten egen grund eller med vedkommende grundejers samtykke på fremmed grund; dette stemmer med foreståelsen i praksis af den noget lignende bestemmelse i

1926-lovens § 1, stk. 2. Der vil altså ikke kunne eksproprieres grund til et privat anlægs pumpehus og boringer.

Stk. 1, 3. pkt., svarer til KF § 28, stk. 2, dog således, at der er givet kommunalbestyrelsen en egentlig godkendelsebeføjelse. Med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt kommunalbestyrelsen i denne forbindelse kan stille krav om ændringer af anlægget i brandslukningsøjemed, henvises til bemærkningerne til § 12.

Stk. 1, 4. pkt., svarer til KF § 9, stk. 1, 2. pkt.

Stk. 2 giver hjemmel til at ekspropriere lednings-servitutter til fordel for private anlæg til almen vandforsyning. En sådan hjemmel antages ikke at foreligge i 1926-loven, men har været savnet i praksis. Bestemmelsen svarer i realiteten til KF § 9, stk. 1, 4.-5. pkt. I KF § 9, stk. 1, 3. pkt., foreslås en tilsvarende hjemmel til at ekspropriere beskyttelsesservitutter til fordel for private vandværker, hvilket også har været savnet i hidtidig praksis; en bestemmelse herom er optaget i forslagsgets § 42. Reglerne i §§ 2 og 16 i ekspropriationsloven af 1964 må i og for sig også komme til anvendelse på de nævnte lednings- og beskyttelsesservitutter, men vil i så henseende næppe have praktisk betydning.

Stk. 3, der er nyt, svarer til KF § 9, stk. 2.

Indenrigsministeriet har ikke i lovforslaget optaget nogen regel svarende til KF § 9, stk. 1, sidste pkt., om statstilskud til landvæsenskommissionsbehandling af visse sager om landbrugs- og gartnerivanding, hvortil der ydes støtte efter grundforbedringslovgivningen, idet man finder, at en eventuel ordning i denne retning må gennemføres i forbindelse med grundforbedringslovgivningen. Bestemmelsen i KF § 9, stk. 3, er optaget i nærværende forslags § 38.

Til § 16.

1926-loven byggede med hensyn til landvæsenskommissionernes sagsbehandling på landvæsenskommissionsloven af 1858, men indeholdt dog en række særlige regler i §§ 2, 4 og 5. Overgangen fra loven af 1858 til landvæsensretsloven af 1949 har ikke voldt vanskelighed i praksis.

1926-lovens bestemmelser er videreført i KF § 10 med en række ændringer og udvidelser, der er fundet ønskelige i praksis.

§ 16, stk. 1 og 2, bygger på KF § 10. Man har dog indskrænket bestemmelsen til kun at angå sager om tilladelse til vandindvinding og om ændring eller udvidelse af tidligere givne tilladelser; andre sager — f. eks. sager om erstatning efter § 19, sager efter § 35 og sager om beskyttelse af fremtidige

vandforsyningsanlæg — må behandles efter landvæsensretslovens almindelige regler. Man har endvidere udeladt KF § 10, stk. 2 og stk. 4-6, da det ikke kan antages nødvendigt at skærpe reglen i landvæsensretslovens § 19 om en „eventuel“ åstedsforetning derhen, at åstedsforetning altid skal afholdes — det vil formentlig følge allerede af de pågældende sagers karakter, at åstedsforetning næsten altid vil være nødvendig —, og da de pågældende regler i øvrigt er i overensstemmelse med, hvad der allerede må gælde efter landvæsensretsloven. Man har på den anden side, som fremhævet i de almindelige bemærkninger afsnit 2, udvidet kredsen af de myndigheder, der skal underrettes om og indvarsles til møder under sagerne, til også at omfatte amtmanden og eventuelle byudviklingsudvalg og fredningsplanudvalg. Man har i denne forbindelse som stk. 3 indføjet en regel om, at et byudviklingsudvalg og et fredningsplanudvalg skal kunne forlange en sag udsat i indtil 6 måneder med henblik på at afstemme sagen med igangværende planlægning.

Det vil kun være nødvendigt at give de i stk. 1 nævnte, ret udførlige oplysninger ved sagens behandling i 1. instans, og stk. 1 gælder derfor kun ved sagens behandling for landvæsenskommissionen. Ansøgning om vandindvindingsret m. v. skal indgives til formanden for „vedkommende landvæsenskommission“. Vedrører sagen et område, for hvilket der er nedsat en særlig landvæsenskommission efter § 5, må ansøgning herefter indgives til denne kommissions formand. Vedrører sagen flere landvæsenskommissionsområder, må ansøgningen efter landvæsensretslovens § 16 indgives til formanden for det område, hvor sagens genstand hovedsagelig ligger; vedkommende formand må efter landvæsensretslovens § 11, stk. 2, indhente landbrugsministerens afgørelse af, hvilken kommission der skal behandle sagen.

Stk. 2 og 3 gælder både for sagsbehandling ved landvæsenskommissionen og ved overlandvæsenskommissionen. Man har indskrænket underretnings- og indvarslingsreglerne i stk. 2 således, at de ikke skal gælde for sager om mindre væsentlige ændringer af allerede givne tilladelser, der kun kan antages at have interesse for parterne, f. eks. en mindre ændring i et vandværks tekniske indretning eller i beskyttelsesservitutter for vandværket eller en ubetydelig forhøjelse af indvindingens omfang. I sager, der ikke omfattes af bestemmelsen, må landvæsensretten efter eget skøn underrette og indvarsele de angivne myndigheder.

Indenrigsministeriet har overvejet, om man for sager, der angår ekspropriation vedrørende fast

ejendom, bør træffe bestemmelse om, at landvæsens- og overlandvæsenskommissionerne skal følge sagsbehandlingsreglerne i §§ 12-15, 17 og 19-21 i lov nr. 186 af 4. juni 1964 om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom. Man har imidlertid ikke fundet det nødvendigt at supplere de almindelige regler i landvæsensretsloven og de yderligere regler i forslaget § 16 med særlige regler for ekspropriationssager, hvorved man har set hen til, at landvæsensretterne er myndigheder med juridisk uddannede formænd, og at de gældende regler for landvæsenskommissionsbehandling hidtil har vist sig tilfredsstillende også for ekspropriationssager. Man vil dog anse det for rigtigt, at landvæsenskommissionerne i vandforsyningssager, hvor ekspropriationsspørgsmål er af væsentlig betydning, tager behandlingsreglerne i loven af 1964 i betragtning. Hvad særligt angår spørgsmålet om mødeindkaldelse i Statstidende bemærkes, at det i 1926-lovens § 4 er bestemt, at kundgørelse om besigtigelsesforretninger i vandforsyningssager skal indrykkes i Statstidende. Landvæsensretslovens § 19 foreskriver ikke indkaldelse i Statstidende, og indkaldelse i Statstidende kræves ikke efter KF, der går ud fra, at denne indkaldelse som helhed er uden praktisk betydning. I § 12, stk. 2, i loven af 1964 kræves imidlertid indkaldelse i Statstidende til besigtigelsesforretninger i ekspropriationssager, og det vil kunne være rimeligt at foretage indkaldelse i Statstidende til besigtigelsesforretninger også i vandforsyningssager, der medfører ekspropriation.

Til § 17.

Bestemmelsen er ny. Der henvises til de almindelige bemærkninger afsnit 2.

Efter stk. 3 skal en sag angående de nævnte, særlige konfliktspørgsmål fortsætte for landvæsensretten, bl. a. når spørgsmålet er afgjort ved lov. Dette kan betyde, at kommissionen herefter fortsætter med behandling af tekniske spørgsmål, erstatningsspørgsmål m. v., men eventuelt også, at overlandvæsenskommissionen må træffe beslutning om at hjemvise sagen til landvæsenskommissionen på grund af opståede, yderligere spørgsmål, eller at sagen helt må afsluttes, således at blot omkostningsspørgsmål afgøres.

Til § 18.

1926-lovens § 6, stk. 1, giver regler om indholdet af vandindvindingskendelser. Af affattelsen fremgår, at bestemmelser om de forhold, der nævnes i stk. 1, altid skal træffes ved kendelse, også hvis der er indgået forlig mellem parterne om spørgsmålet. § 16 giver landvæsenskommissionen mulighed for i

særdeles påtrængende tilfælde at tillade gennemførelsen af et vandforsyningsanlæg, uanset at sagen ikke er færdigbehandlet.

I KF er de tilsvarende regler samlet i § 11. Reglerne bygger på 1926-lovens regler, men er udbygget i overensstemmelse med, hvad man efterhånden i praksis er kommet ind på eller har fundet ønskeligt. Hvad særligt angår afgrænsningen af den indvindingsret, der gives, foreslås det, at landvæsenskommissionerne i stedet for at fastsætte en tilladelig vandspejlsænkning skal kunne bestemme en tilladelig vandmængde pr. time; dette er den eneste praktiske belastningsgrænse ved overfladevandsanlæg med indtagning fra egentlige vandløb og vil også kunne få betydning ved mindre grundvandsanlæg, der ikke har særlige måleboringer og ikke benytter hævertsystem. Det anføres i bemærkningerne (side 42, spalte 1), at der ved vandforsyningsanlæg med pumpe på hver indvindingsboring endvidere bør fastsættes laveste kote for underkanten af pumpens sugerør, og at det samme bør ske for overkanten af borerør, der afgiver vand ved overløb (d. v. s. tilfælde, hvor vandet på grund af artesisk tryk løber ud uden pumpeanordning). For overløb fremhæves, at koteansættelsen kun bør være midlertidig, da denne indvindingsmåde er meget følsom over for naturbetingede eller tilladte sænkninger i grundvandstanden, og at det må anses for uheldigt at give indvindingsrettigheder, der giver indvinderen krav på opretholdelsen af et overløb. 1926-lovens § 16 er gentaget i KF § 11, nr. 8, der dog ikke kræver „særdeles påtrængende“, men kun „påtrængende“ tilfælde. Bestemmelsen går videre end landvæsensretslovens § 35, stk. 3, der kun giver mulighed for en sådan igangsættningstilladelse, når der derved kan undgås betydelige ulemper og bekostninger, og når landvæsenskommissionssagen er kommet så langt, at blot erstatningsbedømmelse og udgiftsfordeling står tilbage.

§ 18 svarer i det væsentlige til KF § 11. Man har dog fundet det praktisk at udskille de nærmere regler i § 11, nr. 6, om erstatning for grundvandstandssænkning — bortset fra § 11, nr. 6 c, næstsidste pkt. — i en særlig paragraf, nærværende forslags § 19. Man har endvidere foreslået, at landvæsenskommissionen, hvis der er sluttet forlig om erstatning for ekspropriation eller skade ved grundvandstandssænkning, ikke skal være bundet til et afsige kendelse om sin godkendelse af forliget. Efter vandløbsloven og efter § 17 i lov nr. 186 af 4. juni 1964 om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom er kendelse ikke nødvendig i sådanne tilfælde.

I § 18, stk. 1, nr. 1, har man fremhævet, at landvæsenstretterne kan stille særlige vilkår for tilladelserne. I praksis har der bl. a. været spørgsmål om tidsbegrænsning af tilladelser. Efter den tyske vandlover koncessioner altid tidsbegrænsede og tilladelser altid genkaldelige, jfr. 1961-betænkningens side 82. Ved cirkulære nr. 248 af 10. december 1959 henstillede indenrigsministeriet til landvæsenkommissionerne altid at tidsbegrænse tilladelser til landbrugsvandning og dambrug; dette har siden været fast praksis og er foreslået lovfæstet i KF § 13, stk. 2, og nærværende forslags § 30, stk. 2. Fælles for disse anlæg er, at det drejer sig om for landet som helhed eller for vedkommende egn store vandmængder og en forholdsvis begrænset investering. I praksis har man tidsbegrænset tilladelserne også i andre tilfælde, hvor lignende hensyn gør sig gældende, f. eks. ved gartnerivanding i visse egne, ved anlæg til skylning af grusgrave og ved meget vandkrævende køleanlæg, se om sidstnævnte Juristens kendelsessamling hæfte XIX (1964), side 34. Hensyn, der taler imod som almindelig regel at tidsbegrænse vandindvindingsstilladelser, er anført i 1961-betænkningen side 57.

I § 18, stk. 1, nr. 2, har man udeladt 1926-lovens og KF's regel om, at hvis der inden for et grundvandsområde finde flere indvindingsanlæg tilhørende samme ejer, skal den samlede indvindingsmængde fastsættes under ét. I praksis ansættes indvindingsmængden ofte for hvert anlæg for sig også hvis anlæggene tilhører samme ejer. Man har derimod opretholdt reglen om, at ejeren i et sådant tilfælde — under iagttagelse af grænserne for indvinding og vandstandssænkning eller timeydelse — frit skal kunne fordele indvindingen på de enkelte anlæg. Denne regel medfører, at ejeren, hvis der bliver tale om nedsættelse af den tilladelige indvinding efter forslagets § 30, stk. 1, selv kan vælge, hvilke anlæg han vil samle den fremtidige, lovlige indvinding om.

I § 18, stk. 1, nr. 3, er anført, at formålet med vandindvindingen særligt skal angives i kendelsen. Angivelsen bør være så rummelig, at der ikke i urimelig grad kan blive tale om bortfald af indvindingsretten som følge af formålsændring, jfr. forslagets § 27.

Om § 18, stk. 1, nr. 4, der svarer til KF § 11, nr. 3, bemærkes, at en vandindvindingsret, der er meddelt af en landvæsenkommission, efter 1926-lovens § 18, stk. 1, fortabes, hvis den ikke udnyttes inden for den fastsatte frist. Det foreslås derfor nu, at en sådan frist skal fastsættes i vandindvindingskendelsen. Da man i forslaget — i overensstemmelse med KF — har valgt denne frist til endvidere

at være begyndelsestidspunktet for de yderligere frister i §§ 18, stk. 1, nr. 7, 2. pkt., 19, stk. 3, 29 og 30, og da fristen efter § 18, stk. 1, nr. 4, derfor kan blive forholdsvis kort, har man ikke opretholdt 1926-lovens regel om, at overskridelse af fristen efter § 18 uden videre skal føre til forfald af retten; om dette skal ske, må afgøres af landvæsenkommissionen efter den almindelige regel i § 28, stk. 1.

Ekspropriationsbestemmelsen i stk. 1, nr. 5, er til dels blot en henvisning til de mere udførlige ekspropriationsbestemmelser i §§ 14, stk. 2, 15, stk. 2, og 42.

Med hensyn til nr. 6 om erstatningsfastsættelsen ved ekspropriationer har man fundet det rigtigt at bestemme, at landvæsenstretterne ved beregning af renter af ekspropriationserstatninger skal anvende § 22 i ekspropriationsloven af 1964. Man har derimod ikke villet binde landvæsenkommissionerne til at anvende erstatningsberegningsreglerne i ekspropriationslovens § 18 og § 23, stk. 1, næstsidste og sidste punktum, og stk. 2, men man går ud fra, at disse regler efter omstændighederne anvendes.

Til § 19.

Reglerne om erstatning for grundvandstands-sænkning findes i 1926-lovens § 6, stk. 1, nr. 5. I KF § 11, nr. 6, foreslås fastere regler herom; disse regler er i det væsentlige optaget i nærværende forslags § 19. Om spørgsmålet i almindelighed henvises til de almindelige bemærkninger afsnit 3.

Stk. 1, der indeholder den almindelige regel om erstatningspligten, svarer i det væsentlige til indledningsafsnittet i KF § 11, nr. 6. Man har dog fremhævet, at erstatningspligten også omfatter skade, der indtræder ved prøveboringer eller prøvepumpninger; dette stemmer med gældende praksis. Man har endvidere udeladt den bestemmelse, som KF i overensstemmelse med 1926-loven indeholder om, at erstatningen skal nedsættes med den værdiforøgelse, som den skadelidende ejendom skønnes at opnå ved vandforsyningsanlægget. Der henvises herved til betragtningerne side 37-47, herunder særligt side 45-47, i 1. betænkning vedrørende gennemgang af ekspropriationslovgivningen, afgivet i maj 1963 af en kommission, som nedsattes af ministeriet for offentlige arbejder den 14. februar 1956. I overensstemmelse med denne kommissions betænkning må det afhænge af forholdene i det enkelte tilfælde, om erstatningen bør nedsættes med værdiforøgelsen eller ej.

Om den almindelige erstatningsregel i stk. 1 skal i øvrigt anføres:

F. t. l. om vandforsyning.

1926-lovens erstatningsregel omfatter kun anlæg, der kræver tilladelse fra en landvæsenskommission; erstatningsspørgsmålet afgøres af landvæsenskommissionen, jfr. § 6, stk. 1, nr. 5, og § 9. Vandindvinding af så begrænset omfang, at den ikke kræver landvæsenskommissionstilladelse, kan efter gældende ret næppe i almindelighed føre til erstatning for grundvandstandssænkning efter naboretsregler; erstatningspligt kan kun antages at opstå, hvis vedkommende brønd eller boring anbringes eller benyttes hensynsløst — culpøst — og spørgsmålet henhører da under de almindelige domstole. KF's regler om erstatningspligt for grundvandstands-sænkning omfatter på tilsvarende måde som hovedregel kun anlæg, der kræver landvæsenskommissionstilladelse; anlæg der ikke kræver tilladelse eller alene kræver tilladelse fra en kommunalbestyrelse, antages som hovedregel ikke at medføre erstatningspligt, jfr. med hensyn til de af nærværende lovforslags § 12 omfattede anlæg 1961-betænkningens side 34, spalte 1. I KF § 2, stk. 5, 2. punktum, gives dog en regel om erstatning i visse tilfælde af hensynsløs anbringelse af anlæg, der omfattes af nærværende forslags § 12. Indenrigsministeriet har fundet det rettest i det hele at undlade at give regler om sådan erstatningspligt for anlæg, der omfattes af §§ 11 og 12; disse erstatningsspørgsmål må herefter i alle tilfælde bedømmes efter almindelige erstatningsregler og behandles af de almindelige domstole.

I overensstemmelse med KF omfatter § 19, stk. 1 kun skade i bestående forhold. Det vil kunne være forskelligt, hvilket tidspunkt der i så henseende bør lægges vægt på. Hvis et større vandforsyningsanlæg tillades ved en kendelse, og der derefter går en række år, før anlægget er fuldført, og dets virkning på grundvandstanden er slået igennem, vil det formentlig ofte være naturligt at lægge vægt på kendelsens tidspunkt. Hvis en grundejer efter kendelsen, men før grundvandstandssænkningen, anskaffer en almindelig centrifugalpumpe med begrænset sugehøjde til sin brønd, og vandstandssænkningen nødvendiggør udskifning med en anden pumpetype, bør han således næppe kunne få erstatning for udgifterne herved. Hvis en grundejer på den anden side lægger drænrør i en tørveeng i denne periode, og rørene siden bliver ødelagt, fordi jordlagene sætter sig som følge af udtørringen, bør han muligt kunne få erstatning for udgifterne ved den nødvendige reetablering af drænsystemet, idet han næppe ved hensigtsmæssige foranstaltninger kunne have garderet sig mod en sådan skade; tilsvarende gælder, hvis en gartner har etableret sig i perioden, og hans jord revner som følge af udtørringen. Hvis et vandforsyningsanlæg ulovligt er anlagt

uden landvæsenskommissionstilladelse, og denne først gives under en senere erstatningssag, kan der formentlig være grund til at lægge vægt på tidspunktet for vandindvindingen, hvis den skadelidende har kendt den eller burde have kendt den, men i øvrigt må kendelsens tidspunkt formentlig være afgørende.

Der har i praksis været spørgsmål om erstatningsforpligtelsen i forbindelse med de i bemærkningerne til § 18 omtalte overløb. Der må formentlig i sådanne tilfælde gives en erstatning til tilvejebringelse af nyt vandapparat i stedet for det tidligere, men spørgsmålet har været, om det er tilstrækkeligt at etablere en simpel brønd, eller om der bør tilvejebringes et automatisk fungerende vandapparat, der gør det muligt for kreaturer fortsat at vande sig selv, men som på den anden side eventuelt kan være så bekosteligt, at det kan stå i misforhold til vedkommende jordstykkets værdi. Spørgsmålet forelå i den i U.f.R. 1952, side 452, nævnte sag (1961-betænkningen, side 114, nr. 48).

Sagen kan rejse spørgsmål om, hvorvidt der kan gives erstatning for skade på et indvindingsanlæg, når der ikke er søgt den fornødne tilladelse til anlægget. I praksis har man undertiden nægtet erstatning til anlæg, der ikke havde den fornødne tilladelse, selv om anlægget i øvrigt var rimeligt og senere fik tilladelse. Lovforslaget binder ikke praksis på dette punkt.

Når skaden består i, at den skadelidende ejendoms vandforsyningsanlæg bliver ubrugeligt, bør erstatningen, således som det er anført i 1926-lovens § 6, stk. 1, nr. 5, sidste afsnit, og i KF § 11, nr. 6 a, sigte mod påny at skaffe ejendommen det fornødne vand. Dette kan ske på forskellig måde. I en række tilfælde vil det være praktisk at udbedre ejendommens vandforsyningsanlæg eller lave et nyt vandforsyningsanlæg alene for den pågældende ejendom. Landvæsenskommissionen pålægger i så fald det skadegørende vandforsyningsanlæg at betale en pengeerstatning svarende til udgifterne herved; i praksis ofte med en afkortning, fordi den skadelidende ejendoms nye vandforsyningsanlæg er blevet bedre end det tidligere. Undertiden kan det være praktisk at lade det skadegørende vandforsyningsanlægs teknikere udføre arbejderne på den skadelidende ejendom; dette kan dog efter den nuværende retstilstand kun gennemføres, når vandforsyningsanlæggets ejer og den skadelidende er enige om det, og også KF forudsætter, at der hertil kræves enighed. I en række andre tilfælde vil det kunne være den rigtige løsning, at den skadelidende ejendom får tilslutning til det skadegørende vandværk, hvis det er beregnet til at forsyne

den lokale befolkning — ellers vil der være tekniske vanskeligheder ved også at trække det ind i lokal forsyning —, eller får tilslutning til et andet, bestående, lokalt vandværk. Efter gældende ret og efter KF kan den skadelidende ejendoms ejer dog næppe tvinges til en sådan tilslutning, og heller ikke nærværende forslag giver hjemmel til at gennemtvinge tilslutningen, med mindre forholdet omfattes af forslaget § 25, stk. 2. Ud over disse afhjælpningsformer kan der blive spørgsmål om at afhjælpe skaden for en række ejendomme ved at oprette et nyt „vandmangelsvandværk“ og lade det forsyne ejendommene. Efter gældende ret kan man heller ikke tvinge den skadelidende grundejer til at slutte sig til et sådant værk, men en regel om tvangsmæssig tilslutning til vandmangelsvandværker foreslås i KF § 11, nr. 6 b, og i nærværende forslags § 19, stk. 2, jfr. de almindelige bemærkninger afsnit 1 a. Bortset fra denne regel har indenrigsministeriet ikke fundet det nødvendigt at optage bestemmelser om udformningen af erstatningsydelsen i lovteksten.

Med hensyn til § 19, stk. 2, om tvangsmæssig tilslutning til vandmangelsvandværker bemærkes, at bestemmelsen, som nævnt, bygger på KF § 11, nr. 6 b. Reglen er begrænset til tilfælde, hvor det skadegørende vandforsyningsanlæg volder skade ved sin *drift*, idet en midlertidig skade ved dets *oprettelse* — f. eks. ved pumpning på en senere opgivet prøveboring — næppe kan føre til oprettelse af et vandmangelsvandværk. Man har endvidere mildnet betingelserne, idet det efter forslaget er tilstrækkeligt, at oprettelsen af vandmangelsvandværket findes teknisk, økonomisk eller hygiejnisk ønskelig, medens det ikke er nødvendigt, at den er „samfundsmæssigt ønskelig“.

Medens der efter KF principielt skal stræbes efter oprettelse af et privat vandværk, stilles kommunalbestyrelsen efter § 19, stk. 2, frit med hensyn til straks at lade værket opføre som offentligt. Ligesom efter KF kan vandværket kun gennemføres som privat, hvis samtlige de grundejere, der agtes inddraget under værket, er enige i oprettelsen og inddragelsen, jfr. herved § 9, stk. 1, i mønstersundhedsvedtægten for Københavns omegnskommuner, hvorefter en allerede bebygget ejendom ikke mod ejerens vilje kan inddrages under et privat vandværk. Udover inddragelse af bestående bebyggelser kan landvæsenskommissionen bestemme, at fremtidige bebyggelser, der vil ligge naturligt for vandværket, skal have pligt til at slutte til det. I så henseende har man i modsætning til KF anset det for rigtigt at give mulighed for tilslutningspligt også til private vandværker, hvilket vil

stemme med ordningen for fremtidige bebyggelser i § 9, stk. 1, i mønstersundhedsvedtægten for Københavns omegnskommuner og med de bånd, der ofte lægges på kommende bebyggelser i sommerhusudstyknings. Skulle landvæsenskommissionen nære betænkelighed ved at påbyde tilslutning til et privat vandværk med overtagelse af solidarisk ansvar, kan den — eventuelt under en særlig sag efter § 23 — bestemme, at grundejeren kun skal tilsluttes som almindelig kunde. Det vil undertiden kunne være tvivlsomt, hvilke ejendomme tilslutningspligten skal omfatte. Det er ikke en betingelse, at ejendommen selv er ramt af grundvandstandssænkningen, men hvis en grundejer, der ikke er ramt af sænkningen, lider tab ved at blive inddraget under vandværket, må den vandforsyning, der er årsag til sænkningen, betale erstatning til grundejeren efter reglerne i stk. 1, jfr. om betingelserne for en sådan erstatning § 25, stk. 3. Indvindingen på vedkommende ejendomme vil formentlig ofte være af den i § 11 nævnte art, men også § 12- og 13-anlæg vil kunne inddrages. Det bør dog påses, at grundejeres f. eks. erhvervs-mæssige interesser i at beholde deres egen indvinding ikke trædes for nær, jfr. 1961-betænkningen side 45, spalte 2.

§ 19, stk. 3 og 4, svarer til KF § 11, nr. 6 c, 1.-4. pkt. Det bemærkes navnlig, at 1926-lovens præklusive frist for fremsættelse af erstatningskrav foreslås ophevet, jfr. i øvrigt bemærkningerne i kommissionsbetænkningen side 46-47. Bestemmelserne i KF § 11, nr. 6 c, 5. og 6. pkt., er optaget henholdsvis i forslaget § 18, stk. 1, nr. 7, og forslaget § 62.

Til § 20.

1926-lovens § 8 giver bl. a. regler for, hvorledes vandforekomsterne skal fordeles, hvis flere ansøgere er interesseret i dem. Disse regler er videreført i KF § 12, stk. 1.

Nærværende forslags § 20, stk. 1, svarer til KF § 12, stk. 1, 1. og 2. pkt., og § 20, stk. 2, til KF § 12, stk. 1, 4. pkt. KF § 12, stk. 1, giver herudover, til dels i overensstemmelse med 1926-loven, en række yderligere regler for fordelingen. Det udtales således, at der først må tages hensyn til lokale anlæg for befolkningens almindelige forsyning med vand og til sådanne anlæg, der forsyner de nærmestliggende kommuner, og derefter til de mere fjerntliggende, dog således, at kommissionen kan give et anlæg, der har større betydning for almenvellet, fortrin, hvis forholdene taler for det. Det udtales endvidere, at der ved fordelingen af vandet mellem lokale interesser og andre interesser må tages hensyn til, om nogen af ansøgerne med rimelig bekostning kan skaffe sig det nødvendige vand andetsteds

eller på anden måde, og at kommissionen i det hele skal stræbe efter at tilvejebringe en ordning, som så vidt muligt fyldestgør alle parters interesser, f. eks. ved at en kommune løser spørgsmålet. Hvis en af ansøgerne skal bruge vand til et stærkt vandforbrugende anlæg, der ikke tjener en befolknings almindelige forsyning med vand, skal kommissionen kunne henvise ham til at søge vandindvindings-tilladelse uden for det pågældende grundvandsområde eller indvindingsopland. Indenrigsministeriet er enig i disse synspunkter, men har ikke ment det nødvendigt at optage dem i lovtæksten.

Til § 21.

Bestemmelsen, der er ny, svarer til dels til KF § 12, stk. 4. Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger afsnit 1 c.

Til § 22.

Bestemmelsen er ny. Stk. 1 svarer — med udvidet anvendelsesområde — i det væsentlige til KF § 12, stk. 3.

Det skal i forbindelse med pålæg af leveringspligt kunne pålægges det kommunale værk at udbygge sit anlæg.

Forbeholdet i stk. 2 om, at vandforsyningssystemet skal kunne få vandindvindingsstilladelse andetsteds, får først betydning, når det tidligere tilladte kvantum er opbrugt.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger afsnit 1 c.

Til § 23.

Bestemmelsen, der er ny, svarer til KF § 28, stk. 1. Den forsyningspligt, som herved pålægges private vandværker, stemmer med de regler om forsyningspligt, som efter fast praksis — med udgangspunkt i indenrigsministeriets cirkulærer nr. 278 og 279 af 10. oktober 1941 — optages i landvæsenskommissionskendelser om vandindvindingsret for private vandværker. Det kan eventuelt pålægges værket at forsyne forbrugere på almindelige kundevilkår uden solidarisk ansvar, jfr. 1961-betænkningen side 70, spalte 1, og ovenstående bemærkninger til § 19, stk. 2.

§ 23 indeholder ikke som § 22 en regel om adgang til at pålægge vandværket at udbygge sit anlæg. På den anden side er ordene så vide, at de må give landvæsensretten mulighed for at give pålæg om udbygning, og er der tale om udbygning af beskedent omfang, f. eks. en ringe forbedring af pumpekapaciteten eller efter omstændighederne etablering af en ekstra boring, er det indenrigsministeriets tanke, at landvæsenskommissionen efter omstændighederne bør benytte denne mulighed;

grænsen mellem reparationer og sådanne mindre udbygninger kan i øvrigt være flydende. Derimod vil det nok frembyde praktiske vanskeligheder at pålægge et privat vandværk en større udvidelse. Vil vandværket ikke udvide, kan der blive spørgsmål om at overtage det som kommunalt efter forslaget § 26. Et pålæg til det private vandværk betyder, at det fremtidig kun vil kunne drive virksomhed under overholdelse af pålægget; derimod forhindrer bestemmelsen ikke vandværksinteressentskabet i efter almindelige regler at træffe beslutning om sin nedlæggelse, jfr. bemærkningerne til § 56.

Til § 24.

Bestemmelsen svarer til 1926-lovens § 18, stk. 3, 1. punktum, og KF § 30.

Til kapitel III, afsnit 5.

Afsnittets regler om ændring og bortfald af retten til vandindvinding er ikke udtømmende. Retten vil bl. a. også kunne ændres eller bortfalde af sundhedsmæssige grunde, jfr. nærværende forslags § 50. Endvidere kan der være tale om ændring eller bortfald på grund af private aftaler eller nabo-retsgrundsætninger.

Til § 25.

Bestemmelsen bygger på KF § 24, stk. 2, der er ny, men bestemmelsen er udvidet i forhold til KF, jfr. de almindelige bemærkninger under 1 a.

Stk. 1, der handler om oprettelse af og tilslutningspligt til et nyt vandværk, er ligesom KF § 24, stk. 2, til en vis grad opbygget efter samme mønster som reglerne om oprettelse af og tilslutningspligt til vandmangelsvandværker, jfr. § 19, stk. 2. Om de forskellige former, hvorunder tilslutningspligten kan gennemføres, henvises til bemærkningerne til § 19, stk. 2. Samtykke til tilslutning til et *privat* vandværk må foreligge fra de grundejere, som straks skal tilsluttes. Derimod er det ikke nødvendigt at have samtykke fra grundejere, hvis ejendomme senere må ventes tilsluttet — f. eks. i tilfælde af udstykning. Ejerne af de udstykkede ejendomme vil herefter til sin tid kunne tvinges ind under et privat vandværk, men det vil eventuelt kunne bestemmes, at de kun skal stå i kundeforhold til vandværket, jfr. bemærkningerne til § 19, stk. 2. Tilslutningspligten bør omfatte alle anlæg, som kan komme i strid med det hensyn, § 25 skal varetage, herunder eventuelt spildevandsafledning til sivabrønde i et sommerhusområde. Tilslutningspligten kan herefter omfatte anlæg af såvel den i § 11 som den i §§ 12

og 13 nævnte art, men det bør undgås at inddrage anlæg, hvor hygiejniske hensyn ikke tilsiger det, f. eks. ofte landbrugsvandingsanlæg.

Stk. 2 handler om tilslutningspligt til et bestående vandværk, hvilket formentlig ofte vil være den praktiske løsning i sommerhusområder. Ligesom efter stk. 1 kan de grundejere, der nu skal tilsluttes, kun med deres egen indforståelse tilsluttes et *privat* vandværk; opnås sådan tilslutning ikke, kan der blive spørgsmål om at overtage vandværket som offentligt efter § 26. Er der imidlertid bestemt tilslutningspligt for et område til et privat vandværk, omfatter pligten som efter stk. 1 også grundejere, som fremtidig skal have vand, selv om de ikke er enige i ordningen.

Grundejere, som i medfør af stk. 1 eller 2 må ophøre med benyttelsen af deres bestående vandforsyningsanlæg, skal have erstatning for deres udgifter ved ændringen. Erstatningen skal dog kunne nedsættes eller bortfalde, hvis grundejerens hidtidige vandforsynings- eller spildevandsforhold ikke var lovlige, anvendelige og sundhedsmæssigt tilfredsstillende. En grundejer, der har en ulovlig sivebrønd ved en lovlig brønd, bør herefter enten ikke have erstatning eller kun en erstatning afpasset efter, at det ville kræve udgifter til f. eks. flytning af sivebrønden at gøre forholdet lovligt. Erstatningerne skal fastsættes af landvæsensretten; det kan formentlig enten tænkes, at der ydes erstatning for udgifterne til det nedlagte vandforsyningsanlæg med passende afskrivning, eller at der ydes grundejeren vand fra vandværket uden tilslutningsafgift og måske — eventuelt over en årrække — til en *favørpris*. Er vandværket privat, må grundejerne som et led i den frivillige tilslutning til det private værk have tiltrådt en erstatningsordning. I øvrigt overlades det, hvis kommunen ikke uden videre betaler erstatningerne, til landvæsenskommissionen at fordele betalingspligten mellem kommunen og de grundejere, der er interesserede i ordningen. Herunder kan også falde ejere af ejendomme, der ikke i øjeblikket tilsluttes, men ventes udstykket i den kommende tid og ventes tilsluttet i forbindelse med udstykningen; deres andel i erstatningen kan eventuelt fastsættes på grundlag af det forventede udstykningsareal eller udstykningernes antal. Grundejere, der først fremtidig skal have vandforsyning, kan ikke få erstatning for tab ved ikke at kunne indvinde vand selv.

Til § 26.

KF § 12, stk. 5, indeholder en ny bestemmelse, hvorefter en kommune, der ønsker at overtage private vandværker med tilhørende vandindvin-

dingstilladelser for at samordne sine vandforsyningsforhold, kan få tilladelse hertil hos landvæsenskommissionen mod erstatning til de private værker. I nærværende forslags § 26 gives en tilsvarende bestemmelse om inddragelse af sådanne værkers vandindvindingsstilladelser. Bestemmelsen indeholder derimod ingen regel om overtagelse af selve værkerne; dette vil imidlertid kunne besluttes efter forslaget § 14, stk. 2. Der henvises til de almindelige bemærkninger afsnit 1 b.

Det er ikke nødvendigt, at kommunen eller fællesskabet allerede ha: en kommunal vandforsyning, men blot, at der fremtidig ønskes oprettet en kommunal vandforsyning. Bestemmelsen vil derfor kunne anvendes i den i § 25, stk. 2, nævnte situation. Herudover kan der blive tale om at bruge bestemmelsen, f. eks. når placeringen af det private værk findes uehdig, og man derfor ønsker at lade et eksisterende, offentligt værk overtage forsyningen, således at kun det private værks ledningsnet benyttes af det offentlige værk. Det er ikke nødvendigt, at det private værk ligger inden for kommunens eller fællesskabets område, men blot, at det tjener til forsyning af dette områdes befolkning, jfr. 1961-betænkningen side 57. Tjener værket samtidig i væsentlig grad til forsyning af beboere uden for kommunens eller fællesskabets område, bør overtagelsen ikke tillades.

Erstatningen til interessenterne i det hidtil private vandværk for overtagelsen skal fastsættes af landvæsenskommissionen, eventuelt i form af ret til vand til en *favørpris* over en årrække.

Til § 27.

Efter 1926-lovens § 18, stk. 4, kan landvæsenskommissionen tilbagekalde en tilladelse uden erstatning, bl. a. hvis indehaveren i væsentlig grad misligholder vilkårene for tilladelsen. Herunder kan også falde, at en vandindvindingsret benyttes til et andet formål end det, som retten efter kendelsen er givet til. Efter KF § 31, stk. 1, fortabes en vandindvindingsret til et privat anlæg bl. a., hvis anlægget ikke udnyttes efter formålet; tvivl i så henseende afgøres af en landvæsenskommission. Indenrigsministeriet mener ikke, at der er tilstrækkelig grund til at bestemme, at enhver ændring af vandindvindingsretens formål, således som dette er anført i kendelsen eller tilladelsen, kræver ny tilladelse fra en landvæsensret eller en kommunalbestyrelse, idet det antageligt ofte på forhånd vil stille sig ret klart, at der ikke vil være noget i vejen for en ønsket formålsændring, f. eks. anvendelse af et bevilget kvantum vand til gartnerivanding i stedet for til markvanding eller anvendelse

af en indvindingsret, der er bevilget til en vis fabrikation, til en anden fabrikation, som kræver omtrent samme vandmængde og ikke stiller yderligere krav til vandets kvalitet. På den anden side kan der forekomme tilfælde, hvor indehaveren af en vandindvindingstilladelse bør søge ny tilladelse. Det foreslås i § 27, stk. 1, 1. punktum, at pålægge indehaveren af en indvindingstilladelse efter § 12 eller § 13 at søge ny tilladelse i tilfælde af væsentlig formålsændring. Ved bedømmelsen af ændringens væsentlighed må henses til, om formålsændringen må rejse spørgsmål om nedsættelse af den tilladte vandmængde eller skærpelse af tekniske eller hygiejniske krav. Medens tilladelsens ejer således kun indenfor visse grænser har pligt til at søge ny tilladelse, foreslås det i 2. punktum, at kommunalbestyrelsen, indenrigsministeren og enhver interesseret altid skal kunne rejse sag om formålsændringen, og landvæsensretten eller kommunalbestyrelsen kan under en sådan sag også foretage mindre væsentlige ændringer i tilladelsen. § 27, stk. 1, betegner en udvidelse i forhold til KF dels ved at omfatte anlæg med tilladelse efter § 12, dels ved også at omfatte offentlige vandindvindingsanlæg (f. eks. et anlæg ved en offentlig institution).

Stk. 2, der er ny, stemmer i det væsentlige med den tyske vandlov (1961-betænkningen side 82, spalte 2), og til dels med KF § 31, stk. 2. Har andre end ejendommens ejer ved servitut fået tilladelse til at indvinde vand på ejendommen, har bestemmelsen selvfølgelig ikke hensyn til afhændelse af ejendommen, men til afhændelse af den nærliggende ejendom, som skal udnytte indvindingen. Bestemmelsen i 2. pkt. skal give landvæsensretterne lejlighed til at fastsætte de kontrolbestemmelser, som de i nuværende praksis ofte træffer for at sikre sig imod, at private personer eller aktieselskaber benytter sig af deres vandværkskoncession til at sikre sig en forretningsmæssig fortjeneste.

Til § 28.

Bestemmelsen, der giver mulighed for at skride ind, når en indvindingstilladelse er givet på grundlag af urigtige oplysninger af væsentlig betydning, og når indehaveren tilsidesætter vilkårene for retten, bygger på 1926-lovens § 18, stk. 4, og KF § 32. Bestemmelsen går dog videre end KF § 32 ved også at omfatte rettigheder efter § 12.

Hvad særligt angår overtrædelser af vilkår for vandindvindingstilladelser bemærkes, at reglen omfatter bestemmelser om f. eks. vandindvindingsens omfang, den tilladelige vandspejlsænkning, særlige rensningsforanstaltninger, pligt til regelmæssige målinger af klorindhold i vandet o. s. v., derimod

ikke formålsbestemmelser i tilladelserne, idet spørgsmålet om virkningen af formålsændringer er afgjort i § 27. Ønsker indehaveren af en ret, at et vilkår ændres, må han altid søge tilladelse hertil hos landvæsensretten eller kommunalbestyrelsen; han kan ikke som til en vis grad efter § 27 selv skønne over, om det vil være forsvarligt uden videre at fortsætte på ændrede vilkår, og han vil kunne straffes efter § 66, stk. 1, nr. 1, hvis han uden tilladelse sætter sig ud over vilkåret. Herudover vil der kunne skrives ind mod ham ved sagsanlæg efter § 28, hvis han tilsidesætter vilkåret. Er tilsidesættelsen ikke af større betydning, kan sagen eventuelt ende med, at vilkårsændringen godkendes, eller at der fastsættes ændrede vilkår. Er tilsidesættelsen væsentlig, kan der blive tale om inddragelse af retten uden erstatning og også om ændring af retten.

Et særligt spørgsmål er, om der under sagen kan fastsættes erstatning for virkninger af vilkårsovertrædelser. Erstatninger for skader, der ikke skyldes forandring i grundvandstanden, men f. eks. ødelæggelse af et vandværks vand på grund af svigtende filtrering, kan, hvis der ikke opnås forlig om spørgsmålet, ikke afgøres under en sag efter § 28, men må afgøres af de almindelige domstole. Skyldes skaden derimod forandring af grundvandstanden, kan en landvæsensret fastsætte erstatning for skaden efter reglerne i § 19. Er sagen anlagt for en kommunalbestyrelse, må erstatningskravet bygges på almindelige erstatningsregler og sag anlægges for de almindelige domstole. Foretages der fra et anlæg, som er tilladt efter § 12, indvinding af en art, der ville kræve tilladelse efter § 13, kan der dog efter § 13, stk. 3, rejses sag for en landvæsensret med henblik også på erstatning.

Til § 29.

Bestemmelsen, der er ny, findes i KF § 31, stk. 1, men er udvidet til også at omfatte rettigheder efter § 12. Man har ikke optaget bestemmelsen i KF § 31, stk. 1, om fortabelse af rettigheder, der ikke er udnyttet inden for den fastsatte frist, jfr. bemærkningerne til § 18, stk. 1, nr. 4.

Til § 30.

Stk. 1 stemmer i realiteten med KF § 13, stk. 1, der bygger på 1926-lovens § 18, stk. 2. Landvæsensretten kan også begrænse tilladelsen i mindre omfang end angivet i stk. 1. Om en særlig indskrænkning i anvendelsen af stk. 1 henvises til bemærkningerne til forslaget § 18, stk. 1, nr. 2.

Stk. 2 stemmer i realiteten med KF § 13, stk. 2, der er ny. Der henvises til bemærkningerne til § 18, stk. 1, nr. 1. Ved ordet „området“ forstås

grundvandsområdet eller indvindingsoplandet, således som det er nævnt i stk. 1.

Til § 31.

Efter 1926-lovens § 8, jfr. § 18, stk. 5, kan en landvæsenskommission tilbagekalde en vandindvindingsret mod fuld erstatning til fordel for en senere andrager i området, hvis der ikke er vand nok til dem begge. Bestemmelsen har kun i meget ringe grad været anvendt i praksis. I Hovedstadskommissionens flertalsforslags § 177 foresloges det bl. a., at en i bestemmelsen omhandlet, særlig landvæsenskommission skulle kunne ekspropriere et vandforsyningsanlæg, tilhørende en hovedstadskommune, til fordel for en anden hovedstadskommune og samtidig overdrage den anden kommune anlæggets vandindvindingsret, alt mod fuld erstatning. I KF § 12, stk. 2, foreslås det, at en landvæsenskommission under tvingende omstændigheder skal kunne inddrage en allerede givne vandindvindingsret — hvad enten dens indehaver er privat eller offentlig — til fordel for en kommune (men ikke for staten eller for en privat), hvis der ikke er nok vand til rådighed i vedkommende grundvandsområde eller indvindingsopland. De nærmere betingelser for inddragelsen stemmer i væsentligt omfang med betingelserne i Hovedstadskommissionens forslag; der gives dog ikke kommunen ret til at ekspropriere det anlæg, hvis indvindingsret inddrages. Der henvises til 1961-betænkningen side 52-54 og til de almindelige bemærkninger afsnit 1 c.

Nærværende forslags § 31, stk. 1, svarer i det væsentlige til KF § 12, stk. 2. Bestemmelsen vil formentlig ikke få stor praktisk betydning, men vil eventuelt kunne finde anvendelse, når kommunale anlæg bør samordnes under en centraliseret, fælleskommunal forsyning — jfr. § 26 om overtagelse af private værker i en sådan situation — eller hvor det af hensyn til offentlig vandforsyning anses for nødvendigt at fjerne eller ændre en meget vandkrævende industri eller — uden for den i § 30, stk. 2, nævnte situation — at inddrage tilladelser til landbrugsvanding og dambrug. Tildeling af vandindvindingsret andetsteds eller kommunal vandlevering skal kun ske, når det efter forholdene findes rimeligt; således må en landmand, der må standse en vis dyrkningsform på grund af bortfald af vandingsret, antagelig ofte nøjes med en pengeerstatning. Om erstatningsfastsættelsen udtales det i KF § 12, stk. 2, sidste punktum, at der bl. a. skal tages hensyn til det omfang, hvori vedkommende vandindvindingsret er opretholdt eller beskyttet, og til den værdiforringelse, som de resterende vandforsyningsanlæg måtte lide i anledning

af, at et anlæg ved tilbagekaldelsen udtages af en gruppe anlæg, der hidtil har været drevet i fællesskab, samt til eventuelle udgifter, som vedkommende anlægs indehaver måtte få til fremskaffelse af vandmængder svarende til dem, som han mister gennem tilbagekaldelsen. Indenrigsministeriet er enig i disse synspunkter, men har ikke fundet det nødvendigt at optage dem i lovteksten. Hvis det samtidig med inddragelsen af tilladelsen findes rimeligt at ekspropriere det pågældende vandforsyningsanlæg, vil dette kunne ske efter § 14, stk. 2, (hvis henvisning til § 16 i ekspropriationsloven af 1964 dækker KF § 12, stk. 2, 4. pkt.).

§ 31, stk. 2, der er ny, stemmer med bestemmelser i KF § 2, stk. 3, og § 2, stk. 5, næstsidste pkt. I modsætning til stk. 1 er der ikke efter stk. 2 noget ubetinget krav på erstatning. Med hensyn til ordet „området“ henvises til bemærkningerne til § 30, stk. 2.

Til § 32.

Bestemmelsen, der er ny, giver mulighed for regulering af de i bemærkningerne til § 18 nævnte overløb, således at overløbsrørrets munding ikke sættes så lavt, at det unødigt tapper vand fra anden vandindvinding. Er overløbet godkendt ved kendelse, vil kendelsen formentlig have truffet forholdsregler herimod, og bestemmelsen får derfor navnlig betydning, hvor der ikke foreligger kendelse. Reguleringer kan i dette tilfælde for tiden ske efter 1926-lovens § 1, stk. 1, 2. punktum, der er videreført i KF § 2, stk. 5, 1. punktum.

Til § 33.

1926-lovens § 1, stk. 1, 2. pkt., bestemmer, at hvis en grundejer ved en benyttelse af grundvandet, som han må foretage uden tilladelse, volder skade på andre ejendomme, være sig ved sænkning af grundvandstanden eller ved opstemning af naturlige kilder, kan den skadelidende få landvæsensretten til at regulere benyttelsen af det pågældende grundvand. Som nævnt i bemærkningerne til § 19 vil en grundejer imidlertid ikke blive erstatningspligtig for normal, lovlig indvinding af den pågældende art, hvis den volder skade på anden ejendom; der kan — bortset fra det i § 32 nævnte overløbstilfælde — næppe heller blive tale om at regulere hans benyttelse, hvis der i øvrigt er vand nok i området, og alle vil kunne opnå tilstrækkeligt vand ved at udbyde brønde eller boringer. 1926-lovens § 1, stk. 1, 2. punktum, får formentlig derfor kun betydning dels i tilfælde, hvor der ikke er mere vand i vedkommende område, dels hvor der er tale om hensynsløs indvinding — f. eks. kan en boring

kræves flyttet, hvis den er anbragt hensynsløst tæt ved naboens brønd —, dels hvor der er tale om overløb.

1926-lovens § 1, stk. 1, 2. pkt., drejer sig kun om foranstaltninger over for vandindvindingsanlæg, der ikke kræver tilladelse. Hvis et anlæg, der kræver tilladelse, indvinder hensynsløst, vil det formentlig overtræde sine indvindingsvilkår, jfr. lovens § 18, stk. 4, og er der ikke vand nok i området, må andre indvindere, der lider skade ved anlæggets indvinding, formentlig kunne gå til en landvæsenskommission og få fastslået forholdene under den nye situation.

Lovens § 1, stk. 1, 2. punktum, vides ikke anvendt i hidtidig praksis.

Bestemmelsen er videreført i KF § 2, stk. 5, 1. punktum, der dog også omfatter regulering over for anlæg, som kræver tilladelse fra en kommunalbestyrelse.

Nærværende forslags § 33, stk. 1, omfatter kun de tilfælde, hvor der — på grund af svind i eller fejl-jugering af grundvandsmængden eller på grund af stigning i antallet af de i § 11 nævnte anlæg — ikke længere er vand nok til de givne rettigheder i området. Det foreslås, at landvæsensretten i så tilfælde skal kunne nedsætte omfanget af de enkelte rettigheder — være sig rettigheder efter § 11, § 12 eller § 13 —. Om muligt bør den endelige løsning formentlig blive, at der skaffes vand til området udefra; indtil dette kan ske, kan der måske blive tale om at beskære industri- eller vandingsrettigheder. Når der kan skaffes vand til en almen vandforsyning udefra, kan der på den anden side blive tale om at inddrage § 11-rettigheder og henvise dem til vandværksforsyning, således at den stedlige vandbeholdning forbeholdes industri m. v. Det foreslås at lette reguleringen ved at give landvæsenskommissionerne mulighed for at fastsætte erstatninger til dem, som reguleringen går ud over; ved hensyn til mindre landbrugsvandingsanlæg er en sådan erstatningsmulighed foreslået i KF § 2, stk. 5, næstsidsste pkt. Den foreslåede bestemmelse har nogen lighed med den tyske vandhusholdningslovs § 18 (1961-betænkningen side 82, spalte 2).

Ved anvendelsen af bestemmelsen opstår der et særligt forhold for vandforsyningsanlæg, i hvis kendelse der er fastsat en højst tilladelig vandspejls-sænkning, jfr. § 18, stk. 1, nr. 2. Fastsættelsen af en sådan vandspejls-sænkning vil betyde, at anlæggets indvindingsret automatisk reduceres med faldende grundvandstand, og anlægget vil derfor ikke på linje med de mindre anlæg, som ikke har denne regulator, kunne hævde, at deres ved kendelsen givne ret ikke længere kan opfyldes. Da denne for-

skel mellem de større anlæg med vandspejlsregulering og de mindre anlæg vil kunne være urimelig, foreslås det i stk. 2, at der ved anvendelsen af stk. 1 skal bortses fra bestemmelser om højst tilladt grundvandspejls-sænkning.

Over for hensynsløs vandindvinding vil der for anlæg, som kræver tilladelse, kunne skrives ind efter § 28. Lovforslaget indeholder derimod ingen bestemmelser om regulering af hensynsløs indvinding for anlæg, som ikke kræver tilladelse. Situationen er næppe særlig praktisk. De almindelige domstole må kunne skride ind efter naboretlige synspunkter, ligesom erstatning for en sådan hensynsløs indvinding, jfr. bemærkningerne til § 19, må kunne søges for de almindelige domstole.

Til § 34.

Når en brønd eller boring ikke længere benyttes, vil det ofte være ønskeligt, at brønden tilkastes eller boringen lukkes. Der er i så henseende for det første et hensyn til at undgå tilfældig brug af brønden eller boringen; grundejeren er måske gået over til anden vandforsyning, fordi vandet i brønden eller boringen var forurenat eller udsat for forurening, og under alle omstændigheder kan vandet i en brønd eller boring, hvortil der ikke gennem jævnlig brug sker tilstrømning af nyt grundvand, blive af dårlig kvalitet, ligesom en sådan brønd eller boring ofte vil være uden for sundhedsmyndighedernes kontrol. Der er dernæst, navnlig for brøndenes vedkommende, et hensyn til at undgå, at urenheder fra de øverste jordlag — fra sivebrønde eller andet — gennem brøndene løber ned i og forurenar dybereliggende grundvandslag, som benyttes til vandforsyning. De fleste sundhedsvedtægter indeholder en bestemmelse om, at dels alle brønde, der er kon-demneret af sundhedsmyndighederne, dels alle i øvrigt nedlagte brønde skal tilkastes, jfr. normalsundhedsvedtægten for landkommuner § 12, stk. 1 og 2. Efter normalsundhedsvedtægtens § 15, som ændret ved sundhedsstyrelsens cirkulære nr. 117 af 10. maj 1960, kan der i samlede bebyggelser kun gives tilladelse til afledning af spildevand fra wc til sivebrønde, hvis hele bebyggelsen får sin vandforsyning fra godkendt vandværk, og alle brønde i området er tilkastet og alle private boringer sat ud af funktion.

KF indeholder i § 11, nr. 6 b i slutningen, hvortil også § 24, stk. 2, henviser, en bestemmelse om uskadeliggørelse af ikke benyttede brønde.

I § 34 foreslås en almindelig bestemmelse om tilkastning af overflødige brønde og lukning af overflødige boringer. Bestemmelsen omfatter ikke alene tilfælde, hvor grundejeren har mistet retten til ind-

vingning fra det gamle anlæg eller definitivt har opgivet at bruge brønden eller boringen, men også tilfælde, hvor grundejeren må anses for tilstrækkeligt hjulpet ved en anden vandforsyning, men dog gerne vil holde sin tidligere vandforsyning i reserve til f. eks. havevandning i tørkeperioder eller til at lave the og kaffe med særligt blødt vand; afgrænsningen af sundhedsvedtægternes begreb „nedlagte“ har været vanskelig i de sidstnævnte tilfælde.

Bestemmelse om tilkastningen eller lukningen kan efter § 34 træffes af landvæsenstretten eller sundhedskommissionen. Det er tanken hermed, at landvæsenstretten navnlig skal kunne træffe en sådan bestemmelse i forbindelse med en sag om tilbagekaldelse af indvindingsstilladelsen til anlægget, og at bestemmelsen altid skal kunne træffes af sundhedskommissionen.

Til § 35.

1926-lovens § 1, stk. 2, sidste pkt., bestemmer, at hvis påtænkte bygge- og andre foranstaltninger kan forudses at medføre varende videregående indgreb i grundvandsforholdene, kan spørgsmålet herom inden foranstaltningens iværksættelse indbringes for en landvæsenkommission til behandling efter 1926-lovens regler. En noget lignende bestemmelse findes i KF § 3.

1926-lovens regel er i praksis fortolket som kun omfattende byggearbejder m. v., der er led i et vandforsyningsanlæg (U.f.R. 1942.570, 1947.221, 1949.799, 1952.1042 og 1955.121, jfr. 1961-betænkningen side 107 ff., nr. 31, 40, 42 og 51). Indskrænkningen må formentlig ses som et udtryk for, at domstolene har anset det for uheldigt, at egentlige naboretlige erstatningsspørgsmål unddrages de garantier, der følger af almindelig domstolsbehandling, med mindre sikre hensyn taler for det. Man har derfor i retspraksis begrænset reglen til at gælde i de tilfælde, hvor sagen i sin helhed hører under landvæsenkommissionen.

I § 35 har man i overensstemmelse med KF foreslået, at reglen udvides noget ud over det omfang, den har fået i hidtidig praksis, nemlig således, at der ved bygge- og udgravningsarbejde af enhver art skal kunne rejses spørgsmål om afhjælpende foranstaltninger — f. eks. en midlertidig vandforsyning af de nævnte ejendomme — for en landvæsenstret. Spørgsmålet om erstatning for skade ved bygge- eller gravearbejdet skal kun kunne indbringes for landvæsenstret, hvis der samtidig rejses spørgsmål om afhjælpende foranstaltninger; ellers må erstatningsspørgsmålet rejses for de almindelige domstole.

Bestemmelsen omfatter ikke de afvandringsforanstaltninger — dræning, regulering af søer og vandløb m. v. —, som grundejerne har ret til efter vandløbsloven. Dette udtales i KF § 3, sidste punktum, men man har ikke ment det nødvendigt at tage udtrykkeligt forbehold herom i lovtæksten.

Til § 36.

Bestemmelsen svarer til 1926-lovens § 10, jfr. vandløbsloven af 1949 § 50, og til KF § 15.

Vandløbslovens § 50 omfatter ikke indvinding fra de overfladevande, der ikke omfattes af vandløbsloven (f. eks. en dam på en enkelt ejendom). Sådan indvinding skal alene bedømmes efter nærværende forslags regler, men ikke efter vandløbsloven. En begrænset benyttelse efter § 11 kan herefter ske uden tilladelse; kræves der på den anden side tilladelse, skal den på grund af de særlige, sundhedsmæssige vanskeligheder ved overfladevandsforsyningen altid søges efter §§ 13 ff.

Vandløbslovens § 50 omfatter endvidere ikke en række nærmere angivne benyttelser af vandet fra de vandløb, der omfattes af vandløbsloven. Det drejer sig for det første om indvinding af vand i henhold til særlig adkomst, endvidere om bred-ejerens benyttelsesret i mindre omfang efter vandløbslovens § 3, stk. 3, og endelig om vandingsanlæg og dambrug efter vandløbslovens §§ 38-49. Disse indvindinger omfattes ikke af nærværende forslags § 36, men skal fortsat alene bedømmes efter vandløbslovens regler. Indvindingsret til overfladevand ifølge særlig adkomst er opretholdt ved forslagets § 68, stk. 1, men kan dog tilbagekaldes efter forslagets regler.

Indvinding af overfladevand i andre tilfælde end de ovennævnte omfattes både af vandløbsloven og af nærværende lovforslag. Disse indvindinger vil formentlig kræve tilladelse, der altid skal søges efter reglerne i §§ 13 ff. Ved siden af disse regler gælder reglerne i vandløbslovens § 50, men det er ikke fundet nødvendigt at omtale dette i forslaget, da vandløbslovens § 50, stk. 1, er dækket af forslagets § 36, og vandløbslovens § 50, stk. 2, af forslagets § 36, jfr. §§ 14, stk. 2, 15, stk. 2, og 19, jfr. endvidere forslagets § 47, medens vandløbslovens § 50, stk. 3, hvorefter forskellige egentlige vandløbsbestemmelser også skal overholdes, findes naturligt hjemmehørende alene i vandløbsloven.

Man har udeladt bestemmelsen i KF § 15, stk. 2, om, at vandindvindingsstilladelserne skal noteres i vedkommende regulativer og vandløbsbøger. Det foreslås imidlertid i forslagets § 61, stk. 2, at eksemplarer af kendelser efter § 36 og tilhørende kort

F. t. l. om vandforsyning.

skal sendes til vedkommende kommunalbestyrelser og amtsvandinspektører; det følger af vandløbslovens §§ 11 og 12, at tilladelserne herefter skal noteres i regulativer og vandløbsbøger.

Til § 37.

Bestemmelsen, der er ny, er begrundet i ønsket om, at det forud nøje undersøges, hvilke sundhedsmæssige indvendinger der kan rejses mod vedkommende metode til afsaltning af havvand, og at der endvidere tages stilling til eventuelle politiske betænkeligheder ved import af drikkevand. Der må i givet fald kunne knyttes de fornødne betingelser til en tilladelse.

Bestemmelsen skal alene omfatte fremskaffelse af drikkevand her i landet på de nævnte måder og skal altså ikke være til hinder for f. eks. skibes destillation af havvand under rejser eller skibes tankning i udlandet.

Til § 38.

Sundhedsvedtægterne indeholder en række bestemmelser om indretning og placering af brønde, jfr. normalsundhedsvedtægten for landkommuner §§ 9-11.

Dansk Ingeniørforening har udarbejdet forskrifter for udførelsen af private fællesvandværker. I KF § 9, stk. 3, er det foreslået, at sådanne forskrifter fremtidig skal kunne udsendes af indenrigsministeren.

I KF § 23, stk. 4, 2. pkt., foreslås det, at indenrigsministeren skal kunne fastsætte nærmere regler for de materialer, som må anvendes i berøring med vandet i et vandforsyningssystem, der tjener til almen vandforsyning eller bringer drikkevand til et større antal personer eller til levnedsmiddelvirksomheder m. v. Bestemmelsen skal sikre, at ledninger og materialer i vandindlæg ikke indeholder stoffer, der kan være skadelige for vandet.

I medfør af § 14 i lov af 30. november 1857 angående staden Københavns og dens grunds forsyning med vand fra de nye vandværker har indenrigsministeriet udfærdiget et regulativ bl. a. om udførelsen af vandindlæg i København, og det foreslås i KF § 27, stk. 3, at sådanne bestemmelser for kommunale vandforsyningers vedkommende skal udfærdiges af kommunen og stadfæstes af indenrigsministeren.

§ 38, der er ny, giver indenrigsministeren bemyndigelse til at udfærdige regler om bl. a. de ovennævnte forhold og i det hele give sådanne regler om udførelse af vandledninger og vandindlæg i husene, som hensigtsmæssigt kan fastsættes som gældende for hele landet. Der kan herunder træffes bestemmelse om,

at der kun må anvendes materialer, som har været underkastet en særlig prøve. Udgifterne ved en sådan afprøvning må i givet fald betales af vedkommende producent eller importør.

Til § 39.

Bestemmelsen, der er ny, svarer til KF § 16, stk. 3, 1. pkt., og stk. 4.

Stk. 1 angår dels gifte, som omfattes af lov nr. 119 af 3. maj 1961 om gifte og sundhedsfarlige stoffer, dels andre stoffer, for så vidt de ikke eller kun langsomt nedbrydes i undergrunden, herunder benzin og olie og endvidere f. eks. affaldsprodukter fra kemiske fabrikker. Derimod omfatter bestemmelsen ikke wc-spildevand. Forholdsregler over for ikke tilstrækkeligt tætte ledninger, der fører almindeligt kloakspildevand, kan imidlertid tages efter § 42 og efter vandløbsloven. § 39 vedrører ethvert forhold, der *kan* medføre, at grundvandet forurenes med de pågældende stoffer, herunder ikke blot afledning til undergrunden gennem særlige nedrivningsanlæg, men også f. eks. afdrypning på jordoverfladen og afledning gennem ikke tilstrækkeligt tætte kloakledninger, oplagringer af giftige stoffer på lossepladser og efter omstændighederne også oplagring i tanke, idet sådanne tanke *kan* blive utætte og medføre forurening af grundvandet.

Det kan undertiden være vanskeligt at afgøre, hvornår en brug eller opbevaring af et stof, som omfattes af stk. 1, udsætter grundvandet for forurening og derfor strider mod stk. 1, og hvornår den sker under så fyldestgørende sikkerhedsforanstaltninger, at forholdet ikke strider mod stk. 1. For at skabe klarhed i så henseende foreslås det i stk. 2, nr. 1, at indenrigsministeren skal kunne foreskrive, hvilke sikkerhedsforanstaltninger der skal træffes; endvidere skal der kunne foreskrives kontrolforanstaltninger, idet kontrol ofte vil være et nødvendigt led i sikkerhedsforanstaltningerne. Bestemmelsen tager bl. a. sigte på sikkerhedsregler med hensyn til over- eller underjordiske beholdere til brændselsolie og benzin, tanke med imprægneringsvæske og ledninger til og fra disse beholdere og tanke; endvidere afdryp af imprægneringsvæske. Bestemmelsen er til en vis grad en skærpelse af bestemmelsen i stk. 1, idet den giver ministeren adgang til efter sit skøn at stille krav om særlige sikrings- og kontrolforanstaltninger, selv om den faktisk foregående oplagring m. v. måske er så sikker, at forholdet ikke omfattes af forbudet i stk. 1. I andre henseender kan bestemmelsen være et led i en lempelse af stk. 1, nemlig hvis man i medfør af stk. 2 beslutter sig til at tillade oplag m. v. af nogle af stofferne under visse sikringsforanstalt-

ninger, uanset at disse sikringsforanstaltninger ikke kan siges at give fuld sikkerhed:

Hovedhjemlen for sådanne lempelser findes i stk. 2, nr. 2. Denne bestemmelse kan bl. a. få betydning for de nævnte oplag m. v. af brændselsolie og benzin, hvis man skulle finde det rigtigt at tillade dem under forhold, der ikke giver fuld sikkerhed. Endvidere kan bestemmelsen få betydning med hensyn til affaldsgruber for farlige stoffer på steder, hvor man efter konkrete overvejelser finder det givet, at grundvandet aldrig vil blive benyttet, være sig til drikkevand eller på anden måde.

§ 39 gælder også forhold og oplag m. v., der eksisterer ved lovens ikrafttræden, jfr. nærværende forslags § 69 og 1961-betænkningens side 60, spalte 2 øverst.

Et af indenrigsministeriet nedsat udvalg arbejder for tiden med spørgsmålet om at imødegå den risiko for grundvandsforurening, som de mange nedgravede olietanke m. v. medfører. Som et foreløbigt resultat har udvalget foreslået en særlig beskyttelse mod korrosion ved nyfremstillede olietanke. Regler herom er af boligministeriet udfærdiget i henhold til landsbyggeloven. Kontrol med disse reglers overholdelse er foreløbig foreslået henlagt til korrosionscentralen under Akademiet for de tekniske Videnskaber. Udgiften herved er anslået til årlig ca. 25.000 kr., der tænkes afholdt af statskassen (på indenrigsministeriets budget). En mere omfattende kontrol — også vedrørende allerede nedgravede tanke m. v., hvortil det nævnte udvalg endnu ikke har taget stilling — vil utvivlsomt medføre en meget væsentlig større udgift; der er ikke taget stilling til, hvem der skal bære kontroludgifterne på længere sigt.

Til § 40.

Som nævnt i begyndelsen af de almindelige bemærkninger er bestemmelsen i 1926-lovens § 11, stk. 2, om forbud mod at benytte visse nedslivningsanlæg uden tilladelse fra en landvæsenkommission i mange år ikke blevet overholdt i praksis, idet bestemmelsen er blevet fortrængt af sundhedsvedtægternes regler om, at spildevandsafledning til sivebrønde — i jorden nedgravede beholdere uden vandtæt bund — og til samlebrønde — i jorden nedgravede, vandtætte beholdere uden afløb — ikke må indrettes uden tilladelse fra sundhedskommissionen eller dispensationsmyndigheden. De nyeste sundhedsvedtægtsregler om disse forhold findes i normalsundhedsvedtægten for landkommuner § 15 som ændret ved sundhedsstyrelsens cirkulære nr. 117 af 10. maj 1960. Som det fremgår af cirkulæret,

anvendes reglerne om sivebrønde analogisk på sivedræn. Dispensationsmyndigheden ligger for købstadkommunernes vedkommende hos indenrigsministeriet, for landkommunerne hos amtet, hvis der er enig indstilling fra sundhedskommission og sogneråd, og ellers hos indenrigsministeriet (normalsundhedsvedtægten § 65). Reglerne er for sivebrønde vedkommende begrundet i faren for forurening af grundvandet, for samlebrønde i, at de ofte ikke er tætte, at sundhedskommissionerne vanskeligt kan føre kontrol med deres tæthed, og at det spildevand, som oppumpes fra samlebrøndene, ofte ikke kan bortskaffes på acceptabel måde. Siden normalsundhedsvedtægten af 1948 for landkommuner har tilladelser fra sundhedskommissionerne til sive- og samlebrønde kun kunnet gives som midlertidige og altså kunnet tilbagekaldes uden erstatning, og indenrigsministeriet plejer at begrænse sine dispensationer på tilsvarende måde.

I en lang årrække blev også sundhedsvedtægternes regler om pligten til at søge tilladelse til sive- og samlebrønde kun i mindre grad overholdt i praksis. I de senere år har dette ændret sig væsentligt som følge af den skærpede byggekontrol, der har været en følge af landsbyggeloven af 10. juni 1960 og den stigende vætæthed og dermed stigende forureningsfare, bl. a. i sommerhusområder.

§ 40, der er ny, er en videreførelse af den ordning, der i øjeblikket gælder efter sundhedsvedtægterne.

Tilladelser efter § 40 vil normalt blive meddelt for hvert enkelt tilfælde ad gangen, men sundhedskommissionerne vil også kunne give generelle tilladelser, f. eks. til afledning af tagvand og vand fra lyskasser til stendræn. Afledning af vejvand til stendræn er bl. a. et led i kloakeringer efter „filtrationssystemet“, men sådanne dræn bør, bl. a. af hensyn til faren for forurening med spildt benzin og olie, holdes i betydelig afstand fra vandværksboringer (jfr. 1961-betænkningens side 114).

Sundhedskommissionernes afgørelser efter § 40, stk. 2 og 3, vil kunne indbringes for indenrigsministeren, jfr. forslaget § 3, stk. 2.

Der kan ikke i medfør af § 40 gives tilladelse til forhold, som omfattes af § 39.

Til § 41.

Medens 1926-lovens § 11, stk. 2, i mange år ikke har været direkte anvendt i praksis, jfr. bemærkningerne til § 40, har lovens § 11, stk. 3-6, jfr. § 12, om beskyttelsesområder omkring vandforsyningsanlæg, der får tilladelse fra en landvæsenkommission, været anvendt i nogen grad. Efter § 11, stk. 3, skal kommissionen udfærdige bekendtgørelse om et sådant beskyttelsesområde, når det kræves af

vandværksejeren eller sundhedsmyndighederne (og kan formentlig altid gøre det også uden sådant krav). Ved fastlæggelsen af beskyttelsesområdet afbrydes retten til nedsivningsanlæg i området, uanset om de hidtil har været tilladt eller været lovlige uden tilladelse; de skal alle inden 4 uger anmeldes for landvæsenskommissionen, der herefter afgør, om de kan bibeholdes eller må ændres eller nedlægges; ejere af rettidigt anmeldte, lovlige anlæg har efter § 12 krav på en vis erstatning for krav om ændring eller nedlæggelse — for landvæsensretsgodkendte anlæg fuld erstatning for udgifterne ved nedlæggelse af anlægget og tilvejebringelse af ny afledning, for andre anlæg fuld erstatning for udgifterne ved nedlæggelse, men kun eventuelt et rimeligt bidrag til ny afledning —; for anlæg, der anmeldes for sent, ydes kun undtagelsesvis erstatning. Inden for beskyttelsesområdet skal endvidere efter § 11, stk. 6, alle nye nedsivningsanlæg have tilladelse fra en landvæsenskommission. Denne bestemmelse er — i modsætning til § 11, stk. 2, om forholdene uden for beskyttelsesområdet — overholdt i praksis, men yderligere kræves tilladelse efter sundhedsvedtægterne også til sådanne anlæg.

I en årrække udfærdigedes der kun i ret begrænset omfang bekendtgørelser om beskyttelsesområder ved vandforsyningsanlæggene. Ved cirkulærskrivelse af 5. marts 1962 pålagde sundhedsstyrelsen — i tilknytning til nedennævnte forslag i KF — embedslægerne, at der altid skulle begæres beskyttelsesområder ved vandværker til almen vandforsyning og ved levnedsmiddelfabrikker og lign., og dette har siden været fulgt.

Med hensyn til bestemmelsens anvendelse i praksis bemærkes i øvrigt, at nedsivningsanlæggene i beskyttelsesområderne, som det fremgår af bemærkningerne til § 40, i vidt omfang enten vil være ulovlige, fordi de er anlagt i strid med sundhedsvedtægterne, eller vil have fået en genkaldelig tilladelse fra sundhedskommissionerne. Deres ejere har herefter oftest ikke haft mulighed for at få erstatning for deres nedlæggelse, og den spore til anmeldelse, som reglerne om erstatning for rettidigt anmeldte anlæg skulle betyde, har derfor haft ringe virkning. I praksis er anmeldelser inden for områderne kun sket i begrænset omfang. Det bemærkes endvidere, at reglen om, at fremtidige nedsivningsanlæg i et beskyttelsesområde skal godkendes af en landvæsenskommission, virker tungt. Ved fastsættelse af store beskyttelsesområder har nogle landvæsenskommissioner derfor delt beskyttelsesområdet i et indre og et ydre område med den virkning, at myndigheden til at tillade fremtidige nedsivningsanlæg i det ydre område delegeres til sundhedskommissionerne.

I KF § 17, stk. 1, foreslås, at der fremtidig skal fastlægges beskyttelsesområder ved alle vandforsyningsanlæg, der tjener til almen vandforsyning eller til forsyning af virksomheder for fremstilling — herunder ikke dyrkning — og tilberedning af levnedsmidler, lægemidler og lignende. Efter stk. 4 skal der kunne fastlægges ydre områder, hvor allerede givne tilladelser efter sundhedsvedtægten opretholdes, og nye nedsivningsanlæg kan tillades af sundhedsmyndigheden. Bortset herfra kræver nye nedsivningsanlæg inden for beskyttelsesområdet tilladelse fra en landvæsenskommission, jfr. stk. 7, og ældre skal inden 8 uger anmeldes for en landvæsenskommission, der kan forlange dem nedlagt eller ændret, jfr. stk. 3 og 5. Ejerne af rettidigt anmeldte, lovlige anlæg skal efter § 22, stk. 1, have krav på erstatning for udgifterne ved nedlæggelsen, men kun eventuelt et bidrag til dækning af udgifterne ved anden afledning. Sidstnævnte er en indskrænkning i 1926-lovens erstatningsregler, jfr. nærmere bemærkningerne til bestemmelsen i betænkningen side 65-66.

§ 41 er en videreførelse af KFs forslag. Ordet „tilvirkning“ i stk. 1 tænkes at dække det samme som „fremstilling — herunder ikke dyrkning —“ i KF. Man har imidlertid ændret KFs forslag på forskellige punkter.

For det første udvides pligten til at fastsætte beskyttelsesområder til også at gælde for sygehuse, skoler og lign. institutioner. Endvidere fastslås det, at der altid kan fastsættes beskyttelsesområder også for andre vandforsyningsanlæg.

For det andet er det bestemt, at der altid skal fastsættes både et indre og et ydre område. Inden for det indre område skal nuværende og fremtidige nedsivningsanlæg for wc-spildevand — og efter landvæsensrettens bestemmelse også andre særligt forurenende anlæg — ubetinget være forbudt (men der kan dog siden ved særlig landvæsensretssag søges undtagelse herfra, jfr. § 41, stk. 3). Forinden der kan træffes bestemmelse herom, må de grundejere, som kan tænkes omfattet af bestemmelsen, dog indkaldes for landvæsensretten. For andre anlæg i det indre område og for alle anlæg i det ydre område har man fundet det rettest, at tilladelse skal søges hos indenrigsministeren eller sundhedskommissionen. Som ovenfor nævnt vil dette være mere praktisk med hensyn til nye nedsivningsanlæg m. v. i området. For allerede eksisterende nedsivningsanlæg m. v. har man lagt vægt på, at sundhedskommissionen (ministeren) efter § 40 vil have en betydelig rutine i disse sager, og at anmeldelse til landvæsenskommissionen i praksis kun sker i begrænset omfang, og det derfor kan være ønskeligt at foretage

særlig undersøgelse angående tilstedeværelsen af eksisterende anlæg, hvilken undersøgelse vil ligge bedre hos sundhedskommissionerne end hos landvæsenskommissionerne. Bortset fra det særlige forbud i de indre områder får beskyttelsesområderne derfor efter § 41 kun den virkning, at allerede givne tilladelser til nedsivningsanlæg m. v. afbrydes, således at forholdet på ny må forelægges sundhedsmyndighederne. Da virkningen efter stk. 2 er mindre vidtgående end efter stk. 1 og udskyder den endelige afgørelse om nedsivningsanlægget m. v. til en anden myndighed, har man ikke stillet krav om indkaldelse for landvæsenskommissionen af de grundejere, der alene omfattes af stk. 2.

For det tredje har man ikke opretholdt retten til erstatning for krav om nedlæggelse eller ændring af de pågældende anlæg. For nedsivnings- og lign. anlæg indrettet efter lovforslagets ikrafttræden vil dette følge af reglen i § 40, hvorefter anlæggene altid kræver tilladelse, og tilladelsen altid kan tilbagetages uden erstatning. For anlæg indrettet før lovforslagets ikrafttræden har man lagt vægt på, at det drejer sig om ikke særligt investeringskrævende anlæg, der vil kunne være uheldige for vandforsyning, at det siden normalsundhedsvedtægten af 1948 for landkommuner har været en mange steder gældende og efterhånden meget almindelig regel, at tilladelsen til disse anlæg kan tilbagekaldes uden erstatning, og at anlæggene efter vandløbslovens regler uden erstatning vil kunne tvinges ind under en kloakering. I øvrigt ville det formentlig kun være visse, ældre anlæg, der kunne berettiges til erstatning, nemlig anlæg, der er indrettet, før vedkommende kommune fik sundhedsvedtægt med sivebrøndsforbud, og før der var vandforsyningsanlæg i nærheden af nedsivningsanlægget (1926-lovens § 11, stk. 2), og endvidere anlæg, der er tilladt uden forbehold om tilbagekaldelse; langt de fleste ældre anlæg vil ikke falde ind under disse grupper. I overensstemmelse med ovenstående foreslås det i § 41, at tilladelser til nedsivningsanlæg m. v. altid afbrydes uden erstatning i beskyttelsesområderne; i § 69 fastslås det samme for ældre, tilladte eller utilladte anlæg.

Om beskyttelsesområdernes størrelse er det svært at give almindelige anvisninger. Udgangspunktet må være vandværkets indvindingsopland, jfr. bemærkningerne til § 1, stk. 2, men ved store oplande med tætte jordlag og dyb grundvandstand behøver beskyttelsesområdet ikke at dække hele oplandet. I praksis fastlægges beskyttelsesområderne ofte som cirkler med centrum i vandværksboringen, jfr. 1961-betænkningen side 33. I sundhedsstyrelsens cirkulære nr. 117 af 10. maj 1960 er givet nogle vejledende afstandsregler for beskyttelsen.

Til § 42.

Bestemmelsen, der er ny, giver regler om beskyttelse af grundvandet mod forurenende forhold, der ikke omfattes af §§ 39-41. Der kan herunder blive tale om følgende forhold:

a) Forhold, der medfører en nærliggende fare for forurening af vandforsyningen, og som derfor eventuelt vil være ulovlige efter almindelige, nabo-retlige grundsætninger. Der kan herved henvises til højesteretsdom i U.f.R. 1958.365, 1961-betænkningen side 118, nr. 63, om forurening med fenolholdigt spildevand, som en fabrik lod udflyde på sin grund eller aflede gennem en utæt kloak. Et særligt tydeligt eksempel på, at også nærliggende forureningsfare kan gøre et forhold ulovligt efter naboretsgrundsætninger, forelå i en sag, der afgjordes ved kendelse af 10. august 1967 fra landvæsenskommissionen af 10. marts 1927. Sagen drejede sig om en losseplads, der var anlagt tæt ved en større byvandforsynings boring på et sted, hvor jordlagene gav forholdsvis ringe beskyttelse mod forurening. Nogen forurening af vandværksvandet var ikke konstateret, men kendelsen udtalte, at forholdet efter landvæsenskommissionens skøn medførte en så udtalt risiko for forurening af grundvandet, at benyttelsen af lossepladsen måtte ophøre; der kunne om fornødent senere rejses spørgsmål om fjernelse af allerede anbragt affald. Afgørelsen må antages truffet i medfør af 1926-lovens § 11, sidste stk.

b) Forhold, som medfører en fjernere liggende fare for forurening af vandforsyningen, når forholdet findes i en erhvervsvirksomhed og kræver tilladelse efter byggelovgivningen, sundhedslovgivningen eller anden lovgivning eller kan forbydes uden erstatning af sundhedskommissionen — se normalsundhedsvedtægten for landkommuner § 30. Der kan herunder være tale om forurenende spild på en fabrik af væske, der ikke omfattes af nærværende forslags § 39, om forurenende oplag på en fabrik eller på lossepladser og om pelsdyrfarme, hvor dyrenes udtømmelser kan medføre forureningsfare.

c) Spildevandsanlæg bortset fra sive- og samlebrønde og lign., når de medfører fjernere forureningsfare for vandforsyningen. Der kan herunder være tale om kloakeringer gennem utætte ledninger, om kloakeringer med udløb i vandløb på strækninger, hvor der ligger boringer langs vandløbets bred, eller om spildevandsafledning, der ender med udsivning på jordoverfladen. Ofte vil sådanne forhold kræve tilladelse fra en vandløbsret, og vandløbsretten kan optage spørgsmålet til ny overvejelse, hvis forureningsfaren opstår eller oplyses på et senere tids-

punkt, jfr. vandløbslovens § 93, stk. 1. Udledninger på jordoverfladen kræver i almindelighed tilladelse fra sundhedskommissionen, jfr. normalsundhedsvedtægt for landkommuner § 14, stk. 1; efter samme bestemmelse kan spildevandsafledning gennem drænrør forbydes af sundhedskommissionen.

d) Forhold, der medfører fjernere fare for forurening af vandforsyningen, når forholdet ikke er ulovligt eller kan forbydes efter anden lovgivning. Herunder falder visse anvendelser af gødning og gødningsoplæg, muligt visse landbrugsmøddinger og eventuelt løsdriftstalde i nærheden af et vandværk.

§ 42, stk. 1, 1. pkt., jfr. stk. 2, omfatter vandforsyningsanlæg, som efter grundloven kan beskyttes ved ekspropriative indgreb. Bestemmelsen svarer til KF § 21, der viderefører 1926-lovens § 6, stk. 1, nr. 3-4. Det foreslås, at landvæsensretten skal kunne beskytte sådanne anlæg ved — normalt som servitutter — at give forbud eller pålæg med hensyn til forhold på omkringliggende ejendomme. Gøres der herved indgreb i bestående, lovlige forhold, bør der som hovedregel ydes erstatning, men i de under a)-c) nævnte tilfælde vil de der nævnte retsregler kunne føre til, at der ikke gives erstatning. Det kan være tvivlsomt, i hvilket omfang der bør gives erstatning for forbud og pålæg, der ikke griber ind i bestående forhold, men indskrænker den fremtidige rådighed. Også her vil de under a) og b) nævnte retsregler kunne føre til at nægte erstatning. Med hensyn til de under c) nævnte tilfælde har praksis været tilbøjelig til at lade vandforsyningsanlægget betale udgiften ved sådanne særlige sikringsforanstaltninger ved nye kloakanlæg, som kræves af hensyn til beskyttelsen af eksisterende vandforsyningsanlæg, jfr. U.f.R. 1958 B, side 76. Indenrigsministeriet mener ikke at burde lovfæste denne praksis, der f. eks. kunne tænkes gjort afhængig af, hvor omfattende og dyr sikringen er, men man mener at burde stille landvæsenskommissionerne frit på dette punkt. Dette stemmer med den stilling, der er taget i § 44. Med hensyn til de under d) nævnte forhold kan det om § 45, stk. 2, anførte tale imod at give erstatning for fremtidig rådighedsindskrænkning. Rådighedsindskrænkningen efter § 42 kan dog tænkes udstrakt over større områder end indskrænkningen efter § 45, stk. 2, og man har i § 42, stk. 2, i det hele stillet landvæsenskommissionerne frit med hensyn til spørgsmålet om erstatning for rådighedsindskrænkninger.

§ 42, stk. 1, 2. pkt., jfr. stk. 2., omfatter vandforsyningsanlæg, som ikke kan beskyttes ved ekspropriation. De vil kunne beskyttes, når naboretlige hensyn tilsiger det, og man har ment at kunne udstrække dette til alle de under a) omhandlede

tilfælde, hvor der foreligger nærliggende forureningsfare. Bestemmelsen er i så henseende en videreførelse af 1926-lovens § 11, sidste stk., 1. og 2. pkt., og KF § 18, stk. 1. Endvidere bør de pågældende vandforsyningsanlæg, til dels i overensstemmelse med almindelige spildevandsretsregler, kunne beskyttes mod de under c) nævnte forhold. Derimod har man ikke ment, at landvæsensretterne bør kunne gennemtvinge en beskyttelse for de pågældende vandforsyningsanlæg mod de under b) og d) nævnte forhold. Medfører de under b) nævnte regler, at forureningen kan forbydes, må vandforsyningsanlægget henvende sig til vedkommende myndigheder om forbud mod forholdet. Om erstatninger gælder i øvrigt det vedrørende stk. 1 anførte.

Stk. 3 om udredelsen af erstatningen svarer til KF § 22, stk. 6, der er en videreførelse af 1926-lovens § 12, sidste stk.

Reglen i stk. 4 om, at private kun med sundhedskommissionens tilslutning kan rejse sag om beskyttelse efter § 42, stemmer med KF § 9, stk. 1, 3. pkt.

Det er landvæsensretten, der skal afgøre, om der skal gives påbud eller forbud efter § 42 og ydes erstatning herfor. Må der herunder tages stilling til et spørgsmål, der henhører under de almindelige domstole — f. eks. om den under b) nævnte lovgivning — kan dette spørgsmål dog henvises til afgørelse ved de almindelige domstole, jfr. 1926-lovens § 12, stk. 2, og landvæsensretslovens § 26, stk. 3. Indeholder en afgørelse efter § 42 en ekspropriation, vil afgørelsen altid kunne indbringes for de almindelige domstole efter grundlovens § 73.

Til § 43.

Bestemmelsen svarer til 1926-lovens § 11, sidste punktum, og KF § 18, stk. 2. Bestemmelsen svarer i øvrigt til et af landbrugsministeriet udarbejdet forslag til ændret formulering af § 72, stk. 4, i vandløbsloven.

Til § 44.

Den københavnske beskyttelseslov af 30. november 1857 § 2, 1. og 5. punktum, jfr. lov nr. 60 af 24. april 1896 § 1, giver de overfladevande, der benyttes af Københavns Vandforsyning, en ret vidtgående beskyttelse mod forurening. Ingen må lade hunde og andre kreaturer svømme, drukne hunde, katte eller andre dyr, afskylle vogne, vaske klæder i vandvæsenets søer, vandbeholdere eller åbne vandledninger eller på nogen som helst anden måde gøre vandet deri urent. Det er endvidere „uden hensyn til afstanden“ forbudt at danne afløb af urent vand til vandvæsenets beholdere og ledninger.

Sidstnævnte bestemmelse, der udelukker, at selv renset kloakvand udledes i det pågældende overfladevand, omfatter også tilløbene til indtagningsstedet, jfr. Juristens kendelseshefte XVII (1962), side 3. Efter lov nr. 60 af 24. april 1896 § 3 kan regeringen gøre 1857-lovens bestemmelser anvendelige i kommunerne uden for København, men dette er ikke sket med hensyn til noget af de nu eksisterende overfladevandsanlæg.

Loven af 1857 må ses i forbindelse med den daværende vandløbslovgivnings ret svage beskyttelse af vandløbene mod forurening. De almindelige regler i den nuværende vandløbslovgivning giver vandløbene en adskilligt bedre beskyttelse mod forurening end den tidligere vandløbslovgivning, men ikke en så stærk beskyttelse som den særlige københavnske beskyttelseslov af 1857. Hvis en landvæsenskommission måtte træffe beslutning efter vandløbsloven af 1949 om særlig beskyttelse mod forurening af et vandløb, fordi dets vand skal benyttes til vandforsyningsformål, ville udgiften ved de særlige beskyttelsesforanstaltninger ofte kunne lægges på vandforsyningsanlægget, jfr. bemærkningerne til § 42.

De regler, som KF i § 19, jfr. § 22, stk. 3, foreslår om tilladning til overfladevand, der benyttes til vandforsyning, bygger for så vidt angår udledning af spildevand på vandløbslovens regler. Det foreslås dog i § 39, stk. 2, at 1857-lovens regler fortsat skal gælde for de overfladevande, som loven nu gælder for (bl. a. Sønder sø, hvorfra der tages vand til Københavns vandforsyning).

Nærværende forslags § 44 bygger på KF § 19, jfr. § 22, stk. 3, men er omarbejdet under hensyn til det forslag til ændring i vandløbsloven, der er fremsat af landbrugsministeriet på grundlag af betænkningen fra Spildevandskommissionen af 1957 (Betænkning nr. 431, 1966).

Stk. 1 indeholder hovedreglen om beskyttelse af vandet. Beskyttelsesbestemmelser kan træffes af en landvæsensret nedsat efter reglerne i forslagsets §§ 4 eller 5. Der vil dels kunne træffes en række foranstaltninger, som allerede ville kunne træffes som følge af vandløbsloven, herunder mod spildevandsudledning, dels foranstaltninger, som ikke er omfattet af vandløbsloven, f. eks. forbud mod vask i vandløbet. Foranstaltninger, som har hjemmel i vandløbsloven, vil i øvrigt også kunne træffes af de almindelige vandløbsretter, jfr. bemærkningerne til stk. 3 nedenfor.

Regler om det særligt vigtige forhold, der angår spildevandsudledning i vandløbet, er givet i stk. 2. og 3. I lande, herunder bjerglande, med meget

udprægede hovedvandløb og stor afstand til kyst kan det til en vis grad være uundgåeligt at benytte de store vandløb både til vandforsyning og til udledning af — tilstrækkeligt renset — spildevand, og dette vil også være forsvareligt på grund af disse vandløbs vældige vandrigelighed og dermed store selvrensning. I Danmark, hvor vandløbene er betydeligt mindre vandrige, vil det i vidt omfang være nødvendigt at holde de vandløb, der bruges til overfladevandforsyninger, fri for spildevands-tilløb; til gengæld er vandløbene så langt mere spredte over et fladere terræn og kysten så meget nærmere, at det er lettere at finde andre afløb. I hvert fald langs selve indtagningsstedet må der dog i reglen bygges afskærende kloakledninger.

Stk. 2 vedrører foranstaltninger mod de spildevandsudledninger i vandløbet, som findes forud for tilladelsen til overfladevandværket. Det fastsættes i overensstemmelse med gældende praksis, at vandforsyningsanlægget skal betale udgifterne ved ændring af disse spildevandsanlæg, for så vidt de er lovligt bestående, når vandforsyningsanlægget oprettes.

Stk. 3 handler om den stilling, der må tages til ønsker om at lave nye spildevandsudledninger til vandløbet, efter at vandforsyningsanlægget er tilladt. Afgørelsen må normalt træffes af en landvæsenskommission sammensat efter forslagsets §§ 4 eller 5. Ved udledninger i nogen afstand over indtagningsstedet vil det dog kunne være forsvareligt, at spørgsmål om udledning af mindre forurenede spildevand — f. eks. spildevand fra køkkener og vaskekummer — afgøres efter de almindelige regler i vandløbsloven, således at udledningen eventuelt kan ske uden tilladelse og ellers med tilladelse fra en vandløbsret, eventuelt et landvæsensnævn. Tilsvarende kan måske gælde for visse udledninger af mere forurenede spildevand, herunder spildevand fra wc'er, i meget betydelig afstand oven over vandindtagningen. Det foreslås i stk. 3, at landvæsensretten i forbindelse med sin meddelelse af vandindvindingsstilladelsen skal bestemme, i hvilke dele af afstrømningsområdet alle fremtidige spildevandsanlæg, henholdsvis visse arter af fremtidige spildevandsanlæg, skal betinges af godkendelse fra en landvæsensret nedsat i medfør af lovforslaget. Spildevandsager, som ikke på denne måde henlægges til en landvæsensret nedsat efter lovforslaget, vil sædvanligvis kunne fremmes efter vandløbslovens almindelige regler. Kræves der herefter tilladelse fra en vandløbsret, vil vandforsyningsanlæggets ejer og visse andre i vandforsyningen interesserede dog under sagen kunne forlange, at sagen går over til behandling for en kommission

nedsat i medfør af vandforsyningsloven, jfr. landbrugsministeriets forslag til ændring af vandløbslovens § 7 og bemærkningerne til nærværende lovforslags § 60. Endvidere vil der til enhver tid over for en landvæsenret nedsat i medfør af vandforsyningsloven kunne rejses spørgsmål om indgreb over for en sådan udledning i kraft af nærværende forslags § 44, stk. 1. Om den stilling, der bør tages over for ønsker om spildevandsudledning i vandløbet, udtaler stk. 3 sig kun, for så vidt angår de sager, der i forbindelse med vandindvindingsstilladelsen er henlagt til en landvæsenret nedsat i medfør af vandforsyningsloven, men synspunkterne må også komme til anvendelse, hvis sagen behandles i medfør af vandløbsloven. Der kan være tale om helt at forbyde udledningen eventuelt således at der henvises til i stedet at udlede til et andet vandløb eller bygge afskærende ledning, eller om at stille særlige rensningskrav. Landvæsenretten stilles frit med hensyn til, hvem der skal betale udgifterne ved den besværliggørelse af fremtidig spildevandsafledning, som vandforsyningsanlægget medfører. Når vand fra vandløb er inddraget til vandforsyningsformål, bør det næppe anses for en selvfølge, at spildevandsudledning (efter rensning) til vedkommende vandløb er en så naturlig ret for oplandet, at vandforsyningsanlægget altid må bære en væsentlig del af byrden ved den fordyrede etablering af nye spildevandsanlæg i området.

Det vil kunne være et vanskeligt spørgsmål, hvilke vandløbsstrækninger der er grund til at beskytte med forholdsregler efter § 44. Beskyttelsen må i hvert fald omfatte et betydeligt stykke omkring selve indtagningsstedet, d. v. s. i reglen vedkommende sø eller reservoir, medens der oftest næppe er grund til at beskytte vandløbet neden for indtagningsstedet. Tilløbene til indtagningsstedet bør ubetinget beskyttes på den nærmeste strækning før indtagningen. I øvrigt må det bero på et mere konkret hygiejnisk skøn, hvor store krav man må stille til beskyttelsen.

I overensstemmelse med KF omfatter § 44 kun offentlige overfladevandforsyningsanlæg. Beskyttelse af private anlæg — der formentlig altid vil være industrianlæg — må søges efter vandløbslovens regler eller efter § 47, stk. 2.

Efter KF § 19, stk. 3, skal meddelelse om det beskyttede afstrømningsområde for et overfladevandforsyningsanlæg sendes til vedkommende kommunalbestyrelse og amtsvandinspektør, og forholdet skal noteres i de pågældende regulativer og vandløbsbøger. Herom henvises til nærværende forslags § 61 og til vandløbslovens §§ 11 og 12.

KF § 39, stk. 2, hvorefter 1857-loven oprettholdes for de anlæg, den allerede gælder for, findes i nærværende forslags § 71.

Til § 45.

1857-lovens § 2, 2.-4. punktum, og § 3, jfr. lov nr. 60 af 24. april 1896 § 2, giver regler om beskyttelse af Københavns overfladevandsanlæg mod forurening fra visse oplag og næringsbrug på vandløbets bredder. KF § 20, jfr. § 22, stk. 4, viderefører disse bestemmelser og giver endvidere beskyttelse mod afledning til jordlagene på vandløbets bredder. Nærværende forslags § 45 stemmer i væsentlig grad med KF § 20, jfr. § 22, stk. 4. Ligesom § 44 og KF omfatter bestemmelsen kun offentlige overfladevandforsyningsanlæg.

I stk. 1 bestemmes, at landvæsenretten skal fastlægge et beskyttelsesområde omkring vandløbet. Området skal strække sig så langt i vandløbets længderetning, som landvæsenkommissionen finder ønskeligt. Der henvises herom til bemærkningerne til § 44, men området behøver dog næppe at strække sig så langt som beskyttelsen efter § 44. Beskyttelsesområdet skal normalt have en dybde på 100 m, men kommissionen kan dog — efter terrænforholdene — fastsætte en mindre eller større dybde og kan eventuelt fastsætte forskellige dybder for forskellige forholds vedkommende — i stærkt skrånende terræn kan det f. eks. være ønskeligt at fastsætte en særlig stor dybde for forurenende oplagning, medens normaldybden kan tænkes tilstrækkelig for erhvervsvirksomheder.

Stk. 2 handler om drift af visse erhvervsvirksomheder m. v. og anvendelse af visse oplag i beskyttelsesområdet, efter at der er givet tilladelse til vandindvinning. 1857-loven indeholdt i så henseende et absolut forbud mod visse nærmere angivne oplag og mod fremtidig indretning af visse næringsbrug. KF foreslår i § 20, stk. 1, 1. pkt., et absolut forbud mod visse nærmere angivne oplag. I stk. 1, 3. punktum, foreslås, at alle former for næringsbrug skal kunne forbydes af en landvæsenkommission. I nærværende lovforslag foreslås det, at en sådan mere bøjelig regel, hvorefter forholdene kan tolereres, men kun med en nærmere angiven tilladelse, kommer til at omfatte både oplag og næringsbrug. Man lægger herved vægt på, at også oplag er svære at afgrænse nøjagtigt, og at det muligt i visse tilfælde kan være forsvarligt at godkende dem under forudsætning af sikkerhedsforanstaltninger, som da bør kontrolleres af en tilladelsesmyndighed. Efter forslaget omfatter bestemmelsen dels erhvervsvirksomheder, institutioner, campingpladser og lignende, dels oplag af latrin, animalsk

gødning, dagrenovation, gamle klude og ben, affald fra slagterier, giftige stoffer og lignende. Erhvervsvirksomheder må forstås i vid forstand som omfattende alt andet end normal beboelse, således også landbrug, og uanset om de kræver byggeforandringer eller ej. Man har bestræbt sig for at gøre de tilladelsesregler, som gives for de pågældende forhold, meget lidt tyngende. Der skal rettes henvendelse til vandforsyningen, som kan meddele tilladelse med embedslægens tilslutning. Kun hvis der ikke herved opnås en for grundejerens tilfredsstillende ordning, behøver sagen at gå til en landvæsensret, hvorved vandforsyningen har pligt til at indbringe sagen for retten. Vil grundejerens ikke søge tilladelse, må vandforsyningen på egen hånd kunne indbringe spørgsmålet for kommissionen; da det vil dreje sig om en begrænset sag, som skal betales af vandforsyningen, har man ikke ment det nødvendigt at optage en udtrykkelig bestemmelse herom, således som det er sket i forslagens § 13, stk. 3.

Det er et spørgsmål, om grundejerne bør have erstatning for det indgreb i deres fremtidige råden, som reglerne i stk. 2 medfører. I § 44 er der givet mulighed for at lade vandforsyningen betale erstatning for de bånd, der lægges på grundejernes fremtidige muligheder for spildevandsafledning til vandløb, og i § 42 er der givet en tilsvarende mulighed med hensyn til andre rådighedsindskrænkninger, jfr. bemærkningerne til § 42. I øvrigt gives der i sådanne interessenkonflikter ofte kun erstatning for indgreb i allerede bestående forhold, jfr. § 19 og bemærkningerne hertil. Efter 1857-loven gives ikke erstatning for den rådighedsindskrænkning med hensyn til oplag og næringsbrug, som loven pålægger, og efter indenrigsministeriets opfattelse har de bånd, som lægges på den fremtidige rådighed over en ejendom i medfør af stk. 2, en sådan lighed med andre bånd, som lovgivningen uden erstatning lægger på bebyggelsesret, jfr. særlig bekendtgørelse nr. 194 af 16. juni 1961 af lov om naturfredning § 25, stk. 4, at der ikke bør være adgang til at pålægge vandforsyningen erstatning for de nævnte rådighedsindskrænkninger. Er der derimod tale om indgreb i forhold, som findes i beskyttelsesområdet ved områdets etablering, skal vandforsyningen betale erstatning. Dette stemmer med § 2 i lov nr. 60 af 24. april 1896 og med KF § 22, stk. 4. Erstatningen kan dog nedsættes eller bortfalde, hvis forholdet ikke har været lovligt, hensigtsmæssigt og forsvarligt, men nedsættelse behøver ikke at ske — f. eks. kan der være tale om at give erstatning med hensyn til en bygning, hvortil der ikke er søgt

den nødvendige tilladelse fra bygningsmyndigheden, hvis bygningen i øvrigt er anvendelig og forsvarlig, og byggetilladelse ville være blevet givet, hvis den var søgt.

Stk. 3 giver regler om sivebrønde, samlebrønde m. v. i beskyttelsesområdet. Bestemmelsen svarer til § 41 om tilsvarende forhold i beskyttelsesområdet omkring et grundvandsanlæg.

Stk. 4 bygger på KF § 20, stk. 2.

Stk. 5 svarer til forslagens § 41, stk. 3.

Om opretholdelse af 1857-lovens regler for de anlæg, der allerede omfattes af disse regler, henvises til bemærkningerne til § 44.

Til § 46.

Efter §§ 6 og 7 i lov nr. 66 af 23. marts 1965 om ferskvandsfiskeri tilkommer fiskeriretten som hovedregel bredejerne; de vil i almindelighed kunne forlange andres fiskeriret afløst, og fiskeriretten kan, når den først ligger hos bredejerne, i reglen ikke for længere tid skilles fra bredejendomsretten igen. Et vist fiskeri på vande, der går til vandforsyning, vil antagelig ikke skade vandforsyningen, men det er vigtigt, at der kan gøres de begrænsninger i fiskeriet, som måtte vise sig nødvendige, herunder forbud mod motorbådsfiskeri, der kan afsætte benzin i vandet. Muligt bør fiskeriretten i det hele overlades til vandforsyningen, der så til enhver tid kan afgøre, på hvilke betingelser den vil tillade fiskeri. I et vist omfang vil fiskeriretten allerede efter ferskvandsfiskerilovens regler gå til vandforsyningen, nemlig hvis vandforsyningen er udelukkende bredejer, hvad den formentlig ofte vil være.

Det foreslås i § 46, der er ny, at landvæsensretten skal kunne begrænse eller udelukke fiskeriretten på overfladevand, der benyttes af offentlige vandforsyningsanlæg, eventuelt således at den overlades til vandforsyningen. Der må i sådanne tilfælde gives erstatning til allerede eksisterende fiskerier, formentlig i reglen kun for det fiskeri, som da kunne udøves fra vandløbet.

§ 46 gælder ligesom §§ 44 og 45 ikke private vandforsyningsanlæg, jfr. herom § 47, stk. 2.

Til § 47.

Bestemmelsen er ny. Stk. 1 svarer til KF § 21 og stk. 3 til KF § 19, stk. 1, 4. punktum.

På samme måde som § 42 kan § 47, stk. 1 og 2, også anvendes til at beskytte kommende vandforsyningsanlæg mod forurening. Derimod indeholder lovforslaget ingen bestemmelser, der kan forhindre, at vandstanden i et vandløb sænkes, fordi vandløbet må antages af interesse for kommende vandforsyning. En sådan vandstandssænkning vil imidler-

tid kunne forhindres efter reglerne i vandløbsloven. Der henvises herom til 1961-betænkningen side 72, spalte 2.

Til § 48.

Bestemmelsen svarer til § 14 i lov nr. 174 af 28. april 1950 om levnedsmidler.

1. pkt. bygger på KF § 23, stk. 4, 1. pkt. De regler, indenrigsministeren skal give om tilsætning af stoffer til vandet, må antages at komme til at gå ud på dels at visse tilsætninger — f. eks. iltning og kloring — kan ske uden særlig tilladelse, (jfr. 1961-betænkningen side 68, spalte 1), dels at andre tilsætninger kun må ske med særlig tilladelse fra ministeren; i sidstnævnte henseende tænkes bl. a. på de kemikalier, som det har været på tale at sætte til vandet for at undgå tæring i vandrørene.

2. pkt. bygger på KF § 23, stk. 1, sidste punktum. Ministeren skal herved fastsætte standardkrav for vandets fysiske, kemiske og bakteriologiske beskaffenhed.

Om KF § 23, stk. 4, 2. pkt., henvises til nærværende lovforslags § 38.

Medens KF § 23 kun omfatter vandforsyning, der har betydning for et større antal personer, omfatter § 48, i det væsentlige i overensstemmelse med levnedsmiddelloven, al vandforsyning til drikkevand og lignende.

Til § 49.

Med hensyn til stk. 1 bemærkes, at de fleste sundhedsvedtægter pålægger *sundhedskommissionen* mindst 1 gang årligt at lade foretage analyser af vandet fra vandværker, der fører drikkevand til flere ejendomme. Udgifterne skal betales af vandværket; analyseattesten skal tilsendes embedslægen, jfr. normalsundhedsvedtægten for landkommuner § 8, stk. 2. I mange år har de fleste landvæsenskommisionskendelser angående værker til almen vandforsyning indeholdt bestemmelser om, at *vandværket* med givne mellemrum skal lade foretage analyser og sende attesten til embedslægen. I KF § 23, stk. 1, der er ny, foreslås det, at indenrigsministeren skal kunne give nærmere regler om tilsynet med vandets beskaffenhed i vandforsyningsanlæg, der tjener til almen vandforsyning, til levnedsmiddelvirksomheder eller til formål, hvor der kan blive tale om sundhedsfare for et større antal personer; ministeren stilles herved frit med hensyn til, hvem der skal udtage prøver. I KF § 23, stk. 2, der ligeledes er ny, foreslås det, at indenrigsministeren skal kunne autorisere visse laboratorier til at undersøge vandprøverne, uden at disse laboratorier dog

skal være eneberettigede til at undersøge sådanne prøver. Stk. 1 i nærværende forslag svarer til de nævnte bestemmelser i KF, dog at man har udvidet anvendelsesområdet noget, jfr. bemærkningerne til § 48, og at man i overensstemmelse med den svenske ordning (1961-betænkningen side 79, spalte 1), med den finske ordning og med indstilling fra sundhedsstyrelsen har foreslået, at indenrigsministeren skal kunne bestemme, at de påbudte undersøgelser kun skal kunne foregå på autoriserede laboratorier.

Ved siden af de bestemmelser, som indenrigsministeren efter stk. 1 kan træffe om vandanalysernes hyppighed og art, skal landvæsensretterne fortsat kunne træffe bestemmelser herom, jfr. forslagens § 18, stk. 1, nr. 1. Når indenrigsministeren har truffet almindelige bestemmelser om analyserne, vil der dog kun være grund for landvæsensretterne til at fastsætte supplerende bestemmelser, hvis særlige forhold under sagen taler for det.

Stk. 2, 1. pkt., stemmer med, hvad der nu gælder efter sundhedsvedtægter og vandindvindingskendelser, og med KF § 23, stk. 1, 2. pkt.

Stk. 2, 2. pkt., der er nyt, svarer i det væsentlige til KF § 23, stk. 3. Pålæg til forureningsfarlige virksomheder om at bekoste en række ekstra vandundersøgelser vil i en række tilfælde kunne meddeles af landvæsensretterne i medfør af §§ 42 og 47, men man har anset det for rimeligt at give en særlig regel om disse særlige pålæg, og § 49, stk. 2, 2. pkt., går også videre end §§ 42 og 47 ved at give mulighed for at meddele pålægget til fordel for et privat drikkevandsanlæg — f. eks. drikkevandsanlægget på en privat campingplads —, også hvor forureningsfaren ikke anses for nærliggende. Sag for landvæsensretten må formentlig normalt tænkes rejst af vandforsyningsanlæggets ejer, sundhedskommissionen eller kommunalbestyrelsen, men sag vil også kunne rejses af indenrigsministeren og enhver anden med retlig interesse i spørgsmålet; man har ikke fundet det nødvendigt i § 49 at give en særlig regel herom.

Til § 50.

Sundhedsvedtægterne giver i almindelighed sundhedskommissionerne hjemmel til at skride ind over for og om fornødent forbyde sundhedsfarlige vandforsyningsanlæg, jfr. § 8, stk. 1, og § 12, stk. 1, i normalsundhedsvedtægten for landkommuner. Dette foreslås udvidet til at omfatte vandforsyningsanlæg, hvor der er nærliggende fare for, at vandet bliver sundhedsfarligt. Herved tænkes f. eks. på et vandforsyningsanlæg, der ligger umiddelbart i nærheden af en kirkegård. Derimod vil den omstændighed, at vandforsyningsanlægget ikke ligger i forskrifts-

mæssig afstand fra en sivebrønd, ikke nødvendigvis medføre nærliggende sundhedsfare.

Foranstaltninger i anledning af sundhedsfaren bør i reglen gå ud på at fjerne forureningskilden, eventuelt fjerne en forureningsmulighed uden for vandforsyningsanlægget efter reglerne i kapitel V. Hvis dette ikke kan ske, eller indtil det kan ske, kan der blive tale om foranstaltninger over for vandforsyningsanlægget, herunder om udskylning og desinfektion af ledningsanlægget, kloring af vandet, særlig hyppig prøveudtagning eller standsning af anlæggets virksomhed midlertidigt eller endeligt. Der kan også blive tale om påbud til det vandforbrugende publikum, f. eks. om kogning af drikkevandet.

En medicinsk-hygienisk doktordisputats (Per Jensen: Drikkevandsundersøgelser, København 1966) understreger nødvendigheden af at sikre hygiejniske forhold ved drikkevandsforsyning — ikke mindst ved brønde og borer på landet.

I modsætning til §§ 48 og 49 gælder § 50 også vandforsyningsanlæg, der ikke tjener til drikkevandsforsyning.

Til kapitel VII.

Som det fremgår af de almindelige bemærkninger, blev der ved lov af 30. november 1857 angående staden Københavns og dens grunds forsyning med vand fra de nye vandværker givet regler om forholdet mellem Københavns Vandforsyning og kommunens beboere. Efter lovens § 14 kan yderligere regler for København om de private vandledningers indretning m. m. gives i et af indenrigsministeriet stadfæstet regulativ, jfr. nu regulativ af 15. maj 1945. Lovens regler om vandafgifter er senere afløst af regler i lov af 19. februar 1861 om en omordning af de kommunale skatter i staden København og de senere kommunale ejendomsskattelove, jfr. senest bekendtgørelse nr. 13 af 19. januar 1967 af lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme. Lov nr. 14 af 28. januar 1876 angående tilvejebringelse af vedtægter for benyttelsen af vandet fra kommunale vandværker bestemte, at de købstæder og handelspladser, der drev vandværker, med indenrigsministeriets stadfæstelse skulle kunne udfærdige vedtægter, hvorved 1857-lovens regler om uberettiget brug og utilbærligt spild af vand med eventuelle fornødne forandringer sattes i kraft i vedkommende kommune. Langt de fleste af de pågældende kommuner fik i den derefter følgende årrække vedtægter af denne begrænsede rækkevidde. Herudover indeholder lovgivningen ingen bestemmelser, der bemyn-

diger ministeren til at stadfæste regler om forholdet mellem vandværkerne og forbrugerne, ligesom lovgivningen bortset fra loven af 1857 ikke indeholder direkte regler af denne karakter. Heller ikke i landvæsenskommissionskendelserne angående indvindingsret for vandværker findes i reglen bestemmelser om forholdet til forbrugerne, bortset fra de kortfattede bestemmelser om forsyningspligt for private vandværker, der i reglen optages i kendelserne på grundlag af cirkulærene af 10. oktober 1941, jfr. bemærkningerne til § 23. Imidlertid har en lang række kommuner med kommunal vandforsyning på egen hånd udfærdiget vandværksregulativer, og mange private vandværker har regulativer; siden 1948 har der eksisteret et normalregulativ for private fællesvandværker, udarbejdet af Dansk Ingeniørforening. En stor del af disse regulativer, herunder Ingeniørforeningens normalregulativ, har væsentlige lighedspunkter både indbyrdes og med den københavnske lov af 1857.

KF foreslår for offentlige vandværkers vedkommende, at der i selve vandforsyningsloven optages regler om forholdet mellem vandværket og forbrugerne, jfr. KF §§ 25-27. Reglerne er udarbejdet bl. a. på grundlag af loven af 1857 og det københavnske vandforsyningsregulativ af 15. maj 1945. Yderligere regler skal kunne gives i et regulativ, der skal stadfæstes af indenrigsministeren, jfr. § 25, stk. 1 og 2, og § 27, stk. 1 og 3. For private vandværker foreslås det, at en regel om forsyningspligt, svarende til den hidtidige regel i kendelserne, optages i selve loven, jfr. KF § 28, stk. 1. I øvrigt tænkes reglerne om forholdet til de private vandværkers forbrugere overladt til vandværkernes regulativer, jfr. KF § 28, stk. 4.

Nærværende lovforslags §§ 51-56 bygger på KF's forslag.

Man foreslår dog, at reglerne for de offentlige vandværker i større omfang overlades til regulativ.

Endvidere foreslås det, at reglerne om offentlige vandværker — i overensstemmelse med indholdet af KF §§ 25-27 — begrænses til at angå *kommunale vandværker*. Reglerne henlægger en række beføjelser til „kommunalbestyrelsen“. Dette vil ikke give anledning til tvivl, når vedkommende kommune er ene-ejer af den pågældende vandforsyning. Ejes en vandforsyning af flere kommuner i fællesskab, vil forholdet i praksis oftest være det, at den fælles vandforsyning leverer vandet til de enkelte kommuner, som eventuelt tillige hver for sig indvinder vand fra egne, ældre værker, og som står som den direkte leverandør til kommunens beboere; også i dette tilfælde vil lovforslaget regler være direkte anvendelige. Skulle der være tilfælde, hvor det

kommunale fællesskab står som direkte leverandør over for forbrugerne, må reglerne kunne anvendes analogisk. Man har ikke fundet det nødvendigt at give tilsvarende regler om *statsvandværker* til almen vandforsyning, da sådanne værker ikke hidtil har haft nogen praktisk betydning.

Til § 51.

Bestemmelsen svarer til KF § 27, stk. 1, 1. pkt., der bygger på § 3 i det københavnske regulativ af 15. maj 1945. Tilsvarende regel findes bl. a. i Ingeniørforeningens normalregulativ. Det følger af bestemmelsen, at kommunalbestyrelsen ikke behøver at afholde udgifterne ved forsyningsledninger over vandafgiften eller den almindelige ligning, således som det normalt sker med hensyn til selve vandværksanlægget. Det er dog ikke meningen, at bestemmelsen modsætningsvis skal forhindre, at også udgifter ved selve vandværksanlægget dækkes ved bidrag fra en grundejer, f. eks. fra et udstykningsforetagende. Med hensyn til den nærmere fordeling af udgifterne ved forsyningsledninger på grundejerne henvises til bemærkningerne til § 54.

Til § 52.

Stk. 1 svarer til KF § 25, stk. 1. Bestemmelsen er almindelig i kommunale og private vandværksregulativer, og findes også i Ingeniørforeningens regulativ. Der må i reglen træffes særlig aftale om levering af vand til industriel brug.

Stk. 2 svarer til KF § 25, stk. 5, der er nyt. KF's bestemmelse om pålæg fra sundhedsmyndighederne er dog udeladt, da den dækkes af nærværende forslags § 50. Vandindlægsarbejder, der foranstaltes af grundejeren, skal udføres af autoriseret vandmester, jfr. lov nr. 132 af 13. april 1962 om visse tekniske installationer § 2.

Stk. 3, 1. pkt., svarer til 1857-lovens § 6, 2. pkt. og KF § 25, stk. 3, 1. pkt. Lignende bestemmelse findes bl. a. i Ingeniørforeningens regulativ. Om udførelse af arbejdet ved autoriseret vandmester henvises til bemærkningerne til stk. 2. § 52, stk. 3, 2. pkt., svarer til KF § 25, stk. 4, der er nyt.

Stk. 4 svarer til 1857-lovens § 6, næstsidste pkt., og KF § 27, stk. 4. Forskellige regulativer har tilsvarende bestemmelser, således Ingeniørforeningens regulativ.

Til § 53.

Stk. 1 stemmer med § 25 i lovbekendtgørelse nr. 13 af 19. januar 1967.

Stk. 2 svarer til KF § 26, stk. 1, der bygger på 1857-lovens § 8, første og sidste pkt. Tilsvarende bestemmelser findes bl. a. i Ingeniørforeningens regulativ.

Stk. 3, 1. pkt. svarer til KF § 27, stk. 2, 1. pkt., der er i overensstemmelse med 1857-lovens § 12 og med § 9, 1. pkt., i det københavnske vandværksregulativ af 15. maj 1945. Tilsvarende bestemmelser findes bl. a. i Ingeniørforeningens regulativ.

Stk. 3, 2. pkt., svarer til KF § 27, stk. 2, 2. pkt., der stemmer med § 9, 2. pkt., i det københavnske vandværksregulativ; også denne bestemmelse findes bl. a. i Ingeniørforeningens regulativ. Bestemmelsen sigter bl. a. til forbud mod havevanding og bilvask med slange i tørkeperioder. Det er fundet unødvendigt at udtale, at kommunalbestyrelsen ikke bliver erstatningspligtig i anledning af sådanne indgreb i vandforbruget.

Til § 54.

Bestemmelsen fastslår i overensstemmelse med KF § 27, stk. 3, der bygger på 1857-lovens § 14, at der for hvert kommunalt vandværk skal udfærdiges et regulativ, der skal være stadfæstet af indenrigsministeren.

Regulativet skal for det første, som foreslået i KF § 27, stk. 1, sidste pkt., indeholde nærmere regler om grundejernes pligt til at betale for vandforsyningsledninger. I praksis anvendes for tiden stærkt varierende ordninger med hensyn til opkrævning af bidrag til forsyningsledninger, og det er tanken, at der fortsat skal være en betydelig frihed med tilrettelæggelsen af opkrævningen, men man finder det rigtigt, at betalingsprincippet på forhånd slås fast. Om de forskellige, mulige ordninger kan anføres:

Når en forsyningsledning trækkes ud til en ny udstykning, vil det ofte ligge klart, at den del af ledningen, der ligger nærmest ved udstykningen, alene vil komme udstykningen til gode, således at udgiften ved denne del af ledningen før eller siden helt vil kunne pålægges udstykningen. For den fjernere del af ledningen vil det kunne være tvivlsomt, om den senere også vil kunne komme andre udstykninger til gode og herefter ikke fuldt ud bør betales af den første udstykning.

Med hensyn til selve fordelingen på udstykningen kan der være tale om helt eller delvis at lade udgiften til forsyningsledningen forrente og afdrage over vandværkets drift, således at renter og afdrag opkræves hos alle forbrugere i forbindelse med de øvrige vandafgifter. Og der kan være tale om helt eller delvis at indkræve heløbet særligt som anlægsudgift. I så fald kan der være tale om at indkræve hele vedkommende anlægsudgift hos grundejerne ved vejen, beregnet efter grundenes fulde udstrækning, uanset om grundejerne på det tidspunkt ønsker tilslutning eller ej. Eller om at indkræve hele ud-

giften alene hos de grundejere, der ønsker tilslutning. Eller kun at indkræve anpartsvis hos de grundejere, der ønsker tilslutning, og lade kommunen stå i forskud med resten. I sidstnævnte tilfælde må grundejere, der senere tilslutter, til den tid betale deres part af anlægsudgiften, og det kan af lighedsgrunde også være rimeligt at lade den senere tilsluttede grundejer betale indskud, hvis de i første omgang tilsluttede grundejere har betalt hele anlægsudgiften, eller noget af den nu er dækket over driften. Derimod bør der næppe afkræves den senere tilsluttede grundejer beløb, som en tidligere ejer i forvejen har dækket for hans grunds vedkommende.

Udover regler om betaling for forsyningsledninger skal regulativet, som foreslået i KF § 25, stk. 1, indeholde nærmere regler om grundejerens ret til at få vandforsyning fra en forsyningsledning. Der kan herunder være tale om at give regler om eventuelle begrænsninger i forbruget; endvidere om anbringelse af måler på indlægget (jfr. KF § 25, stk. 6, 1857-lovens § 9, sidste pkt., Ingeniørforeningens regulativ) og om anbringelse af trykforøgelses anlæg (jfr. KF § 25, stk. 7); sidstnævnte kan bl. a. få betydning ved højhuse og ved udvidelse af de sanitære installationer i gamle huse med snævre ledninger.

Regulativet skal endvidere indeholde regler om andre forpligtelser, som grundejeren kan have med hensyn til indlægget, herunder om eventuelt forbud mod elektriske forbindelser til vandindlægget og vandindlæggets isolering mod forbindelse til jord (jfr. KF § 25, stk. 8), hvilket kan være af betydning for at hindre elektrolytisk korrosion, og om forandringer og fjernelse af vandindlægget (jfr. KF § 25, stk. 9 og 10, 1857-lovens § 8, 3. pkt. og § 13, og Ingeniørforeningens regulativ).

Regulativet skal endelig indeholde regler om, hvorvidt indlægget eller arbejder på indlægget skal udføres af vandværket eller ved grundejerens foranstaltning, og om de skal endeligt betales af kommunen eller af grundejeren.

Sidstnævnte spørgsmål har bl. a. betydning med hensyn til *udgifterne ved stikledninger* fra forsyningsledninger til de enkelte ejendomme. 1857-lovens § 6, 1. pkt. pålægger grundejeren at afholde alle udgifter ved stikledninger (bortset fra de stikledninger, der afløste en vandlevering fra det ældre vandforsyningssystem). Efter Ingeniørforeningens regulativ § 5, stk. 1, gælder det samme, med mindre vandværket har truffet anden bestemmelse. Det bemærkes herved, at udgiften til stikledninger i det omfang, stikledninger ligger i vej, kan være særligt tyngende for grundejeren, fordi de medfører vejarbejder, og at byrden ved anlæg af

stikledninger i vej kan være ulige fordelt mellem grundejerne på grund af vejenes forskellige bredde, og fordi forsyningsledningerne ikke altid ligger i vejenes midte. Under hensyn bl. a. hertil er det ved § 7 i den svenske lov af 3. juni 1955 om almännans vatten- och avloppsanläggningar fastsat, at stikledninger hører til det offentlige anlæg, medmindre vandværksbestyrelsen bestemmer andet. I Danmark er det dog vistnok det sædvanlige, at første anlæg af stikledning til en ejendom betales af grundejeren; reparationer af stikledninger betales derimod uden for København ofte i et vist omfang af vandværket. I KF § 25, stk. 2 og 3, er det foreslået, at udgifterne ved vandindlæggene (herunder første anlæg af stikledninger) skal påhvile grundejerne, for så vidt ikke andet er fastsat i vedkommende vandværksregulativ eller „ifølge lov“.

Udgifter ved vandmålere og trykforøgelses anlæg betales formentlig efter praksis ofte af grundejeren.

Udover de ovennævnte regler kan regulativet indeholde andre bestemmelser af almindelig betydning for vandforsyningen, herunder tekniske forskrifter af lokal betydning — idet almindelige tekniske forskrifter må antages udfærdiget i medfør af forslaget § 33 — og om vandafgiften skal beregnes pr. ejendom, pr. hane, efter måler eller ved en kombination af disse ting, og om vandafgifter skal opkræves sammen med ejendomsskatter eller særskilt.

Til § 55.

Efter 1857-lovens § 7 kunne de københavnske vandafgifter og de udgiftsbeløb, som Københavns Vandforsyning havde udredet for vedkommende grundejeres regning, opkræves og inddrives på samme måde og med samme fortrinsret som kommunale skatter. Bestemmelsen ophævedes ved en fejltagelse ved § 26 i lov nr. 83 af 31. marts 1926 om kommunale ejendomsskatter og er ikke siden på ny indføjet i lovgivningen, men i praksis har det været antaget, at Københavns kommune desuagtet fortsat kunne opkræve og inddrive sine vandafgifter efter reglerne for kommunale ejendomsskatter.

Den adgang, der således for Københavns vedkommende eksisterede til at opkræve og inddrive vandafgifter og andre ydelser til vandforsyningen efter reglerne for kommunale ejendomsskatter, antoges ikke at gælde for kommunale vandforsynings anlæg uden for København (eller for private vandforsynings anlæg), jfr. U.f.R. 1954, side 534 (1961-betænkningen side 115, nr. 54). I de kommunale vandværksregulativer uden for København og i de private vandværksregulativer er i stedet som inddrivelsesmiddel hjemlet en adgang for

kommunalbestyrelsen eller vandværksbestyrelsen til at lukke for vandet i tilfælde af restance fra den pågældende ejendoms side, jfr. for private vandværker Ingeniørforeningens regulativ § 12.

Ved KF § 27, stk. 6, foreslås det, at afgifter og ydelser til vandværket for samtlige offentlige vandværkers vedkommende skal kunne *inddrives* efter reglerne for kommunale ejendomsskatter. Det foreslås endvidere at give kommunerne adgang til at *opkræve* beløbet sammen med de kommunale ejendomsskatter; men det foreslås ikke gjort til en uden videre gældende regel, at beløbene skal opkræves sammen med ejendomsskatterne.

Indenrigsministeriet er enigt i, at afgifter og andre ydelser til en kommunal vandforsyning bør kunne *inddrives* efter reglerne for ejendomsskatter, d. v. s. med prioritet forud for pantegæld og med udpantningsret. Man lægger herved vægt på, at det af sundhedsmæssige grunde vil være ønskeligt at give det kommunale vandværk *pligt* til at forsyne sit område med husholdningsvand, men at det i denne forbindelse også vil være rimeligt at give kommunen en inddrivelsesmæssig gunstig stilling, og at endvidere afgifter for vandforbruget m. v. i praksis ofte optages på den kommunale ejendomsskatteblanket, og beløbene ofte vil være så små, at en udsondring af dem under en inddrivelses sag næppe vil være besvaret værd.

En regel herom er optaget i § 55. Man har ikke ment det nødvendigt udtrykkeligt at bestemme, at kommunalbestyrelsen, hvis den ønsker det, kan *opkræve* vandafgiften sammen med skatterne.

Til § 56.

Efter KF § 28, stk. 4, der er ny, skal private vandværker lade udarbejde regulativmæssige bestemmelser for vandværket og vilkårene for forsyningen og indsende bestemmelserne til kommunalbestyrelsens godkendelse, hvorefter bestemmelserne får gyldighed i den affattelse, kommunalbestyrelsen vedtager. Kommunalbestyrelsens afgørelse skal dog kunne indbringes for højere kommunal myndighed.

§ 55 bygger på KF § 28, stk. 4. Under hensyn til, at interessentskabsformen i reglen vil give forbrugerne en vis garanti, har man dog ikke ment det nødvendigt at fastsætte, at alle private vandværker skal have et godkendt regulativ, men man har ment det tilstrækkeligt at give kommunalbestyrelsen adgang til at udfærdige et regulativ. For at undgå et muligt større antal klagesager har man endvidere ment det forsvarligt at undlade bestemmelser om, at kommunalbestyrelsens afgørelse kan

indbringes for højere myndighed. Har kommunalbestyrelsen udfærdiget et regulativ for et privat vandværk, kan vandværket herefter kun virke på de vilkår, der er angivet i regulativet. Vandværket vil imidlertid kunne standse sin virksomhed, hvis det ikke ønsker at virke efter regulativet.

I regulativet kan optages bestemmelser om de forhold, der for kommunale vandværker er fastsat i §§ 51-53 eller skal eller kan fastsættes i deres regulativ efter § 54; derimod kan det ikke som i § 55 bestemmes, at ydelserne til vandværket inddrives efter reglerne for ejendomsskatter. Endvidere kan der optages bestemmelser om forhold, der er særlige for private vandværker, herunder om tilslutning skal være forbundet med medlemskab af interessentskab eller kan ske som almindeligt kundeforhold, jfr. bemærkningerne til § 19, stk. 2, og § 25, stk. 1. Regulativet må ikke indeholde bestemmelser, som begrænser landvæsenrettens myndighed til at træffe afgørelse om værkets forsyningsområde, leveringspligt og vilkårene for leveringen efter § 23 eller fastsætte leveringsvilkår i de særlige situationer efter § 19, stk. 2, og § 25.

Til § 57.

Stk. 1 er ny. Oplysningspligten efter 1. pkt. for ejere af vandforsyningsanlæggene skal kun omfatte tilgængelige oplysninger om det pågældende anlæg. Hvad særligt angår oplysninger om indvundne vandmængder, henvises tillige til nærværende forslags § 12, stk. 4, og § 15, stk. 3. — 1. punktum har navnlig betydning for private vandforsyningsanlæg, idet der for kommuner gælder en noget videregående oplysningspligt efter 2. pkt. 2. pkt. giver kommunalbestyrelserne oplysningspligt vedrørende alle vandforsyningsanlæg, der forsyner kommunens beboere, og der skal gives ikke alene i forvejen tilgængelige oplysninger, men også oplysninger, som kommunen f. eks. først må indhente ved rundspørge eller inspektion hos vandforsyningsanlæggene. Oplysningerne skal dog fra forespørgeren være nærmere angivne, og det forudsættes, at kommunen — bortset fra tilfælde, hvor der gives pålæg efter forslaget § 7, stk. 2, — ikke mod sin vilje sættes til meget omfattende undersøgelser. Kommunalbestyrelsen skal endvidere give oplysning om foreliggende undersøgelser og planer vedrørende kommunens vandforsyning, jfr. forslaget § 2.

Stk. 2 stemmer med 1857-lovens § 9, 4. pkt., og forskellige regulativer, jfr. § 10, stk. 2, i Ingeniørforeningens regulativ, og svarer til KF § 26, stk. 2, men omfatter også de i § 56 omhandlede private vandværker.

Til § 58.

Stk. 1 er nyt, men svarer for sundhedskommissionernes vedkommende til en lang række sundhedsvedtægtsbestemmelser, jfr. normalsundhedsvedtægten for landkommuner § 5. Tilsynsbestemmelsen omfatter også tilsyn med autoriserede laboratorier.

Stk. 2 stemmer med 1857-lovens § 9, 1. og 2. pkt., og forskellige regulativer, jfr. § 10, stk. 1, i Ingeniørforeningens regulativ, og svarer til KF § 26, stk. 3, men omfatter også de i § 56 omhandlede private vandværker.

Da undersøgelser af betydning for vandforsyningen næppe vil nødvendiggøre dyberegående indtrængen i private forhold på den undersøgte ejendom, har man ikke ment det nødvendigt at udbygge bestemmelsen i overensstemmelse med § 91 a i forslag til lov om ændring af vandløbsloven.

Til § 59.

1926-lovens § 1, stk. 4, giver regler om adgang for vandforsyninger til mere indgribende undersøgelser på fremmed grund. Noget mere udførlige bestemmelser i denne retning er givet i vandløbslovens § 90. KF § 29 sammenarbejder disse bestemmelser, men fraviger vandløbslovens regel ved at fastsætte, at undersøgelsesarbejderne så vidt muligt skal varsles forud ved særlig meddelelse til de enkelte grundejere. Dette er i overensstemmelse med den senere, i øvrigt noget lignende bestemmelse i § 3 i lov nr. 186 af 4. juni 1964 om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

I § 59 har man i noget højere grad bygget på bestemmelsen i § 3 i ekspropriationsloven af 1964.

Til § 60.

Efter 1926-lovens § 13, stk. 1, skal den vandløbsret, der behandler sagen om et nyt vandafledningsanlæg, overgive sagen til en landvæsenskommission nedsat efter vandforsyningsloven, hvis ejeren af et vandforsyningsanlæg eller sundhedsmyndighederne i henhold til 1926-lovens bestemmelser nedlægger protest mod vandafledningsanlægget for at hindre grundvandets forurening eller fare for sænkning af grundvandstanden. Efter § 13, stk. 2, skal vandløbsretten endvidere overgive sagen til en landvæsenskommission nedsat efter 1926-loven, hvis den selv skønner, at der er mulighed for, at afledningsanlægget kan blive i strid med 1926-loven.

1926-lovens § 13, stk. 3, bestemmer på den anden side, at hvis der under en sag for en landvæsenskommission, der er nedsat i medfør af 1926-loven, fremkommer spørgsmål, der berører vandløb m. v., kan den landvæsenskommission, der er nedsat i anledning af vandforsyningssagen, afgøre disse

spørgsmål efter den gældende vandløbslovgivning. Bestemmelsen giver kun landvæsenskommissionen en ret, men ikke en pligt til at behandle sådanne vandløbsspørgsmål; opstår der i forbindelse med vandforsyningssagen større vandløbsspørgsmål, f. eks. om en større kloakering, kan kommissionen henvise spørgsmålet til en vandløbsret.

KF har i § 33, stk. 1, 2 og 4, foreslået regler, der viderefører 1926-lovens § 13.

En regel svarende til 1926-lovens § 13, stk. 1, er nu optaget i landbrugsministeriets forslag til lov om ændring i vandløbsloven, jfr. dette forslags affattelse af vandløbslovens § 7, stk. 2. Det er ikke fundet nødvendigt at have en udtrykkelig bestemmelse svarende til 1926-lovens § 13, stk. 2. Nærværende forslags § 60 svarer til 1926-lovens § 13, stk. 3, jfr. KF § 33, stk. 4.

Til § 61.

Efter 1926-lovens § 2, stk. 7, skal akterne i vandforsyningssager sendes til amtet til registrering og opbevaring. En genpart af kendelsen, ledsaget af kort med angivne oplandsgrænser, skal indsendes til indenrigsministeriet til opbevaring.

De oplandsgrænser, der indtegnes på kortene, er i sager om grundvandforsyning undertiden grænserne for indvindingsoplandet, jfr. herom forslagets § 1, stk. 2, og bemærkningerne hertil. Som det fremgår af bemærkningerne, er det dog tit vanskeligt at fastlægge indvindingsoplandet med større sikkerhed. I praksis beregnes ofte i stedet omkring vandindvindingsanlægget et i reglen cirkulært område af en sådan størrelse, at den grundvandsmængde, som dannes ved nedregning på området, svarer til den grundvandsmængde, anlægget har lov til at oppumpe. Området ligner indvindingsoplandet deri, at det vokser med indvindingens størrelse, men det er i øvrigt ikke identisk med indvindingsoplandet; det kan imidlertid være nyttigt at beregne et sådant område, fordi det giver en god oversigt over, hvor stor en del af egnens grundvandsdannelse der beslaglægges af indvindingen. Undertiden beregnes der ved siden af eller i steder for sådanne indvindingsoplande eller områder beskyttelsesområder for vandværkerne, jfr. bemærkningerne til § 41.

De kendelser og oplandskort, som indsendes til indenrigsministeriet i medfør af 1926-loven, arkiveres — efter endt ekspedition i ministeriet og sundhedsstyrelsen — hos Danmarks geologiske Undersøgelse under former, der giver en udmærket oversigt over det ved kendelser tilladte vandforbrug i Danmark.

1926-lovens § 2, stk. 7, er videreført i KF § 34, stk. 1, der også bestemmer, at der skal sendes gen-

parter af analysesattester til indenrigsministeren, og at ministeren kan give nærmere regler for amternes registrering af kendelser.

§ 61 svarer til KF § 34, stk. 1.

Det er i stk. 1 bl. a. anført, at indsendte kort skal give oplysning om opland eller afstrømningsområde og om eventuelt beskyttelsesområde. Ved „opland“ må forstås indvindingsopland eller det ovennævnte, særlige område.

Efter stk. 2 skal kendelser og kort vedrørende vandløb tillige sendes til vedkommende kommunalbestyrelser og amtsvandinspektører. Dette vil få betydning for kendelser efter forslaget §§ 36 og 44-47 og kendelser, der skrider ind over for spildevandsudledning i vandløb efter § 42. Forholdene skal derefter noteres i vedkommende vandløbsbøger og regulativer, jfr. vandløbslovens §§ 11 og 12.

Efter stk. 3 kan indenrigsministeren bl. a. bestemme, at andre myndigheder — f. eks. embedslægen — skal underrettes.

Til § 62.

Bestemmelsen, der er ny, svarer til KF § 34, stk. 2. De pågældende oplysninger vil være af betydning for folk, der ønsker at projektere nye vandindvindingsanlæg på den pågældende egn, og for folk, der mener at have lidt skade på grund af bestående anlæg. Bestemmelsen går videre end parts-offentlighedslov nr. 141 af 13. maj 1964, idet de pågældende ikke behøver at være parter.

Til § 63.

Stk. 1 svarer til KF § 35, stk. 1, der stemmer med vandløbslovens § 89, stk. 1, sidste punktum.

Efter 1926-lovens § 6, 2. og 3. stk., skal landvæsenskommissionen fordele erstatninger mellem ejere og brugere af den skadelidende ejendom; fordeling mellem ejere og panthavere skal foretages efter reglerne i § 18, stk. 3, i lov nr. 50 af 3. april 1900 om indlemmelse under staden København af en del af Hvidovre sogn; herefter skal udbetaling af en erstatning ske til panthaverne i det omfang, de ikke samtykker i, at udbetaling sker til ejeren. For vandløbssagers vedkommende giver vandløbslovens § 89, stk. 2 og 3, nu udførlige regler om fordeling af erstatninger mellem ejere, brugere og panthavere; herefter kan en erstatning uden panthaverens samtykke udbetales til ejeren, når han fremlægger attest efter lov nr. 111 af 31. marts 1926 om tinglysning § 23, stk. 2, om, at udskillelse af pågældende areal kan ske uden nogen som helst fare for pantsikkerheden. KF § 35, stk. 2, foreslår, at vandløbslovens regler kommer til anvendelse ved udbetaling af erstatninger efter vandforsynings-

loven. Nærværende lovforslags § 64, stk. 2, svarer i realiteten til KF § 35, stk. 2.

Man har ikke medtaget nogen bestemmelse svarende til 1926-lovens § 19, 2. punktum, og KF § 35, stk. 3, idet udlægsadgangen efter landvæsensretslovens § 35, stk. 1, jfr. § 27, stk. 5, skønnes tilstrækkelig.

Til § 64.

Ved betænkning af 31. maj 1960 vedrørende revision af stempel- og tinglysningsafgiftslovgivningen (betænkning nr. 265, 1960) er det foreslået, at en række lovregler om stempelbegunstigelser, herunder reglerne i 1926-loven og i vandløbsloven, skal bortfalde. Under hensyn hertil har indenrigsministeriet ikke ment at burde foreslå nogen udvidelse af vandforsyningslovens nuværende afgiftsfritagelsesregler. Derimod foreslås i overensstemmelse med KF § 36 de nugældende fritagelsesregler opretholdt — jfr. 1926-lovens § 15 og § 6, stk. 3, sidstnævnte sammenholdt med § 18, stk. 3, næstsidste og sidste punktum, i lov nr. 50 af 3. april 1900 om indlemmelse under staden København af en del af Hvidovre sogn —; det skønnes rimeligt, at disse fritagelsesregler fortsat gælder, indtil andet måtte blive bestemt ved en kommende ny afgiftslov, der må antages at komme til at indeholde visse almindelige fritagelsesregler til afløsning af hidtil gældende fritagelsesordninger.

Til § 65.

Bestemmelsen er ny.

Stk. 1 giver nærmere regler om den autorisationsordning for brøndborere, som kan gennemføres i medfør af forslaget § 9, stk. 1.

Stk. 2 giver nærmere regler om den autorisationsordning for laboratorier, som kan gennemføres i medfør af forslaget § 49, stk. 1. 2. punktum svarer til KF § 23, stk. 2, 2. og 4. pkt. Tilsynsreglen i KF § 23, stk. 2, 3. pkt., er optaget i nærværende forslags § 58.

Stk. 3-6 svarer til lignende bestemmelser i anden lovgivning, f. eks. § 4 i lov nr. 217 af 8. juni 1966 om statsautoriserede vejere og målere.

Til § 66.

1926-loven hjemler kun bødestraf for nogle enkelte overtrædelser af loven. Efter § 17, stk. 1, er der bødestraf for overtrædelse af forbud fra en landvæsenskommission mod benyttelse af et afledningsanlæg til undergrunden og for unndladelse af at anmelde bestående afledningsanlæg, når oplysninger om sådanne anlæg er indkaldt ved beskyttelsesbekendtgørelse. Og efter § 18, stk. 3, er der bøde-

straf for at undlade at udføre de foranstaltninger, der er påbudt af en landvæsenskommission i henhold til loven. Loven af 30. november 1857 angående staden Københavns og dens grunds forsyning med vand fra de nye vandværker hjemler i §§ 8 og 9 bødestraf for vandspild, utilladte forandringer ved vandledningerne og modstand mod vandværkspersonalets inspektion og i § 10 straf af bøde eller under skærpende omstændigheder hæfte indtil 4 uger for utilladt aftapning fra vandforsyningens ledninger, åløb eller reservoirer; i medfør af lov nr. 14 af 28. januar 1876 gælder reglen om straf for vandspild også i de fleste købstæder og handelspladser. Loven af 30. november 1857 om beskyttelse af de til Københavns vandvæsen hørende værker, anlæg og beholdere m. v. hjemler i §§ 2 og 3 bødestraf for de i loven omhandlede foreninger af overfladevandet og dets omgivelser.

I KF § 37 foreslås — i overensstemmelse med en række moderne særlove, herunder vandløbsloven, jfr. dennes § 104 — bødestraf for et større antal overtrædelser af lovforslaget. Det drejer sig dels om overtrædelse af en nærmere opregnet række af lovforslagets bestemmelser, dels om overtrædelser af påbud og forbud givet efter 1926-loven eller lovforslaget af en landvæsenskommission, dels endelig overtrædelse af påbud eller forbud givet efter lovforslaget af indenrigsministeren eller en kommunalbestyrelse (i København magistraten).

Indenrigsministeriet mener, at det for at håndhæve en lang række bestemmelser i loven vil være nødvendigt — om fornødent — at kunne rejse tiltale mod den, der overtræder lovens bestemmelser. Ofte vil en trussel om tiltalerejsning være tilstrækkelig til at sikre, at lovens regler iagttages.

Nærværende forslags § 66 stemmer i det hele med KF § 37.

Med hensyn til overtrædelse af vilkår efter stk. 1, nr. 1, henvises til bemærkningerne til § 28. Efter § 27 vil indehaveren af en vandindvindingsret efter omstændighederne kunne ændre formålet med indvindingen uden at søge ny tilladelse, og formålsændring kan derfor ikke anses for stridende mod vilkårene for en vandindvindingsret, men undladelse af at søge tilladelse i de tilfælde, hvor tilladelse til formålsændring skal søges, kan stræffes som en overtrædelse af den særlige pligt efter § 27, stk. 1, 1. pkt.

De påbud eller forbud, der omfattes af stk. 1, nr. 2, kan være meddelt i forbindelse med en tilladelse til vandindvinding eller nedsivning eller i medfør af §§ 11, stk. 2, 12, stk. 4, 1. pkt. 13, stk. 3, 19, stk. 2, 25-28, 32-36, 41, 42, 44-47, 50, 53, stk. 3, sidste pkt., eller 68, stk. 2.

Stk. 1, nr. 5, er i overensstemmelse med § 3,

stk. 4, i lov nr. 186 af 4. juni 1964 om fremgangsmåden ved ekspropriation vedrørende fast ejendom.

Til § 67.

I stk. 2 har man fundet det forsvarligt at lægge vægt på afgifternes og forpligtelsernes forfaldstid i stedet for på deres opståen, der er sværere at konstatere.

Stk. 3 svarer til KF § 40. Med hensyn til ophævelsen af lov nr. 14 af 27. januar 1872 om hegn, hegnsynsmænd og oversynskommissioner for København m. m. bemærkes, at loven for så vidt angår dens bestemmelser om hegn allerede er ophævet ved § 76 i byggelov for staden København nr. 148 af 29. marts 1939.

Med hensyn til stk. 4 bemærkes, at visse sundhedsvedtægtsbestemmelser, f. eks. normalsundhedsvedtægten for landkommuner § 8, stk. 1, vil kunne bortfalde straks, medens andre først kan bortfalde, når indenrigsministeren har udfærdiget de fornødne bekendtgørelser. Det foreslås i det hele at lade indenrigsministeren træffe nærmere bestemmelser om bortfald af sundhedsvedtægtsbestemmelser. Ved bortfald af bestemmelser om pligt til vandværkstilslutning, svarende til bestemmelsen i § 9, stk. 1, i mønstervedtægten for Københavns omegnskommuner, kan der være spørgsmål om at lade bestemmelserne afløse af landvæsenskommissionsafgørelser efter nærværende forslags § 25.

Til § 68.

Stk. 1, hvorefter alle tidligere givne eller fastsatte vandindvindingsrettigheder opretholdes, stemmer med KF § 39, stk. 1, 1. punktum. Det fremhæves dog, at rettighedernes indhold til en vis grad ændres som følge af lovforslagets bestemmelser, herunder at lovforslagets bestemmelser om ændring og bortfald af rettighederne kommer til anvendelse på de ældre rettigheder. Hvad særligt angår § 30, stk. 2, hvorefter landvæsenskommissionernes tilladelser til at benytte grundvand til landbrugsvanding og dambrug kan tilbagekaldes uden erstatning efter mindst 15 års forløb, bemærkes, at den tilsvarende bestemmelse i KF § 13, stk. 2, fremtrådte ikke som en regel om bortfald af indvindingsret, men som en regel om, at landvæsenskommissionerne fremtidig skulle tidsbegrænse sådanne rettigheder til 15 år. Som følge heraf ville bestemmelsen ikke få virkning for allerede givne tilladelser til landbrugsvanding og dambrug, og 1961-betænkningen udtaler i denne forbindelse side 75, spalte 1, at man ikke har ment at burde lade tidsbegrænsningen gælde for de allerede givne rettigheder, da dette „synes at kunne komme i strid med gældende ret“. Efter

F. t. l. om vandforsyning.

ministeriets opfattelse kan det lovligt bestemmes, at tilbagekaldelsesmuligheden efter 15 år skal omfatte også tidligere landbrugsvandings- og dambrugsrettigheder, og det kan ikke udelukkes, at spørgsmålet om sådant bortfald kan få betydning f. eks. for store jyske byers vandforsyning. Det vil, navnlig som årene går, være naturligt at gøre forskel på rettigheder meddelt før og efter cirkulære nr. 248 af 10. december 1959, hvorfor indenrigsministeriet har fundet det rettest at foreslå, at også denne bortfaldsregel omfatter allerede givne rettigheder.

Efter stk. 2, 1. pkt., er allerede foregående vandindvinding, som hverken skulle have tilladelse efter den tidligere lov eller efter lovforslaget, vedblivende lovlig, men er underkastet forskellige af reglerne i lovforslaget. Om resten af stk. 2 bemærkes:

Som det fremgår af bemærkningerne til § 13, stk. 3, var der et større antal vandforsyningsanlæg, som i strid med 1926-lovens regler undlod at søge tilladelse fra en landvæsenskommission. I de senere år har en række af disse anlæg af sig selv søgt tilladelse, enten i forbindelse med udvidelse af deres vandindvinding, eller fordi oprettelsen af nye vandværker i nærheden gjorde det sikrest for dem at få deres indvindingsret fastslået. Der findes imidlertid stadig et stort antal i strid med loven ikke tilladte anlæg fra de pågældende år. Noget forsøg fra det offentlige side på at få disse anlæg til at søge tilladelse er der som helhed ikke blevet gjort. I ganske enkelte tilfælde har indenrigsministeriet dog gjort skridt til civilretligt sagsanlæg mod vandværker, der fandtes sundhedsmæssigt særligt utilfredsstillende.

Det var tanken bag KF, at der for disse anlæg burde søges landvæsenskommissionstilladelse efter den nye lov, hvis de også efter den nye lov skulle have sådan tilladelse. Det var vel begrænset, i hvilket omfang landvæsenskommissionen under en tilladelsessag kunne indvirke på disse allerede oprettede anlæg, men en vis teknisk og sundhedsmæssig gennemgang med rettelse af udpræget uheldige forhold ville dog kunne ske, og det ville endvidere under nutidens pres på vandforbruget mange steder kunne være af værdi at få opgjort, hvor stor en del af vandbeholdningen de pågældende anlæg beslaglagde. Man ville dog, jfr. bemærkningerne til KF § 38 in fine, ikke stille forslag om en regel, hvorefter anlæggene skulle indhente tilladelse inden en vis frist efter lovens ikrafttræden, idet man ikke ønskede at udstyre anlæggene med nogen legalitet i tiden indtil fristens udløb.

Indenrigsministeriet er enig i, at det vil være af værdi at få disse anlæg behandlet ved landvæsenskommission, eller — hvis de er af den i nær-

værende forslag § 12 nævnte art — af kommunalbestyrelsen, hvilket nu vil kunne gennemtvinges ved straffesag efter § 66, stk. 1. Man mener dog, at dette i hvert fald ikke uden betydelige administrative vanskeligheder vil kunne gennemføres inden for en kort frist. Det bør dog ubetinget ske, når særlige sundhedsmæssige forhold gør det påkrævet.

Imidlertid findes der en gruppe vandforsyningsanlæg, som har været lovlige efter 1926-loven, uanset at de efter deres art krævede landvæsenskommissionsgodkendelse, men ikke har fået godkendelse, nemlig anlæg, som eksisterede allerede ved 1926-lovens ikrafttræden. Efter 1926-lovens § 7 havde disse anlæg ret til at fortsætte deres indvinding i hidtil udnyttet omfang, hvis de inden 2 år efter lovens ikrafttræden søgte indvindingen fastlagt af en landvæsenskommission. De havde imidlertid også ret til at fortsætte uden at søge landvæsenskommissionsbehandling inden for 2-års fristen, men hvis de senere søgte om landvæsenskommissionsgodkendelse, eller andre klagede over deres indvirkning på grundvandet, skulle de i så henseende betragtes som nye anlæg. Bl. a. af de grunde, der er anført ovenfor vedrørende anlæg, som er oprettet efter 1926-lovens ikrafttræden uden at efterkomme deres pligt til at søge godkendelse, finder KF det rigtigt, at anlæg, som er oprettet før 1926-loven, og som hidtil ikke er landvæsenskommissionsbehandlet som følge af reglen i 1926-lovens § 7, nu kommissionsbehandles, hvis de efter den nye lov skulle have kommissionstilladelse, og det foreslås i KF § 38, stk. 2, at der inden 1 år efter forslagets ikrafttræden skal søges om vandindvindingsret for sådanne anlæg.

Indenrigsministeriet er enig i, at det er ønskeligt, at disse anlæg kan blive kommissionsbehandlet — eller, hvis de er af den i § 12 nævnte art, behandlet af kommunalbestyrelsen —, men man har taget til de efter hensyn til den stilling, man har taget til de efter 1926 oprettede, ulovlige vandforsyningsanlæg, ikke ment at kunne sætte en absolut frist på et år for ansøgningen om kommissionsbehandling. Herudover svarer § 68, stk. 2, 3. pkt., til KF § 38, stk. 2.

Stk. 2, 4. punktum, svarer til KF § 38, stk. 3, men omfatter kun de af § 12 i nærværende lovforslag omfattede anlæg, som tidligere var lovlige uden tilladelse i medfør af reglen om grundejerens begrænsede indvindingsret; endvidere har man heller ikke her villet sætte nogen absolut frist.

Til § 69.

I 1. punktum fastslås i overensstemmelse med KF § 39, 1. punktum, at tidligere givne tilladelser til afløb, nedslivning, beholdere og lignende bevarer deres gyldighed. Tilladelserne skal dog efter 3.

punktum være undergivet lovforslaget § 39 og lovforslagets regler om ændring og bortfald af tilladelserne — herunder § 40, stk. 3, om fri tilbagekaldelighed for de tilladelser, der omfattes af § 40.

I 2. punktum fastslås, at forhold af denne art, som var lovlige uden myndighedsgodkendelse ved lovens ikrafttræden, men som ved oprettelse efter lovens ikrafttræden ville kræve tilladelse, fortsat er lovlige. Sådanne forhold ville meget ofte kræve tilladelse, hvis de var oprettet efter lovens ikrafttræden; jfr. lovforslagets § 40, men man har under hensyn til, at også disse rettigheder er undergivet bl. a. lovforslagets regler om tilbagekaldelse, herunder reglen i § 40, stk. 3, og der på dette grundlag kan skrives ind over for dem, ikke fundet det nødvendigt at foreslå en regel svarende til § 68, stk. 2, 3.-4. punktum, om, at det skal kunne pålægges rettighedernes indehavere at søge tilladelse.

Til § 70.

Stk. 1 er i overensstemmelse med KF § 39, stk. 1, 1. punktum.

Stk. 2 svarer til en vis grad til KF § 39, stk. 1, 2. punktum. Bestemmelsen fastslår, at aftaler, som under den tidligere lovgivning, se bl. a. 1857-lovens § 8, er truffet mellem vandværker og forbrugere om vandforbrugets nærmere omfang m. v. — f. eks. aftaler om begrænsning af industriens vandforbrug — bevarer deres gyldighed. Der tages dog forbehold om, at vandværkerne kan begrænse det aftalte forbrug, hvis der i vandværksregulativer gennemføres almindelige regler om, at aftaler om et bestemt vandforbrug kun gælder indtil videre.

Til § 71.

Bestemmelsen svarer til KF § 39, stk. 2.

Til § 72.

Stk. 1 svarer i det væsentlige til KF § 39, stk. 3. Med hensyn til stk. 2 og 3 henvises til bemærkningerne til § 4.

Til § 73.

Vandforsyning n på Færøerne er en overfladevandforsyning; der findes både kommunale og private anlæg. Loven af 24. april 1896 om beskyttelse af vandforsyningsanlæg gælder på Færøerne. Efter 1926-lovens § 21 kan regeringen ved kgl. anordning sætte 1926-loven i kraft på Færøerne med de lempelser, der findes hensigtsmæssige; loven, der navnlig omfatter grundvandsforsyning og således ikke ville være af større betydning for Færøerne, er imidlertid ikke sat i kraft på Færøerne. Fremtidige bestemmelser om vandforsyning på Færøerne må formentlig antages i et sådant omfang at angå kommunale forhold, at spørgsmålet må være et færøsk særanliggende efter lov nr. 137 af 23. marts 1948 om Færøernes hjemmestyre. Det foreslås derfor, at nærværende lovforslag ikke skal gælde for Færøerne. Heraf følger, at heller ikke ophævelsesbestemmelserne i § 67 gælder, og at loven af 1896 derfor fortsat vil gælde på Færøerne.

I Grønland bygger vandforsyningen på overfladevand og i et vist omfang på smeltning af is fra bræer. Den hidtidige vandforsyningslovgivning omfatter ikke Grønland, og det foreslås, at heller ikke nærværende lovforslag skal omfatte Grønland.

Bilag 1.

**Lov af 30. November 1857 ang. Staden Kjøbenhavns og dens Grunds Forsyning
med Vand fra de nye Vandværker §§ 1, 6 og 8-16.**

(Lovens §§ 2-5 og 7 er ophævet ved § 26 i lov nr. 83 af 31. marts 1926 om kommunale ejendomsskatter).

§ 1. Enhver Grundeier i Staden Kjøbenhavn og paa dens Grund er berettiget til i sin Eiendom at erholde indlagt Vand fra det nye Vandværk i Overensstemmelse med de i det Følgende givne Forskrifter. Forsaavidt Nogen, der ikke er Grundeier i Staden eller paa dens Grund, maatte attraae at faae indlagt Vand fra det nævnte Værk, tilkommer det Vandvæsenets Bestyrelse at afgjøre, om og paa hvilke Vilkaar Saadant kan indrømmes.

§ 6. Alle med Indlægning af Huusledninger, hvilke finde Sted fra den nærmeste offentlige Forsyningsledning, forbundne Udgifter afholdes af Grundeierne, dog at herfra undtages de, der vedkomme den i Loven af 20de August 1853 §§ 3 og 4 omhandlede første Indlægning til Gaardsrum ved Afløsningen af det hidtilværende Vandforsynings-system, hvilke Omkostninger imidlertid ikkun udredes af Vandvæsenet, forsaavidt betræffer den Deel af Ledningen, som fører til de Steder i Eiendommene, hvor Pumpe eller Vandkam tidligere har været. Det paaligger Grundeieren forsvarligt at vedligeholde Huusledningen med Tilbehør, og han er pligtig uopholdelig at anmelde Mangel, der maatte vise sig ved samme, for en autoriseret Vandmester, for at den paa Grundeierens Bekostning kan blive afhjulpen. Saafremt den paagældende Eier viser Forsømmelighed i fornævnte Henseende, foranstalter Vandvæsenets Bestyrelse det Fornødne iværksat for hans Regning. Udgifterne ved de Undersøgelser, som fra Vandvæsenets Side maatte blive foretagne for at opdage Feil ved private Ledninger, udredes af den, paa hvis Ledning Feilen befindes.

§ 8. Ingen maa, Ildebrandstilfælde undtaget, benytte Vand fra Vandværket til andet Brug eller i større Mængde, end denne Lov eller Overenskomst med Vandvæsenets Bestyrelse hjemler ham. Den, der forseer sig herimod, straffes med Bøder fra 20 til 200 Rd. Under lige Straf er det forbudt, uden dertil erholdt Tilladelse fra Vandvæsenets Bestyrelse, at foretage nogen- somhelst Forandring ved en Vandleedning. Den, der ved ikke at affukke en Hane eller ved anden uforsvarlig Adfærd, enten det skeer af Forsæt eller Skjødesløshed, bevirker, at Vand fra Vandværket utilbørligt gaer til Spilde, ansees med Bøder fra 5 til 20 Rd.

§ 9. For at Vandvæsenet kan være istand til at kontrollere Vandforbruget, samt paasee, at alt til Vandleedningerne Henhørende er i Orden, og at ingen Forandring ved dem er foretagen uden dertil forud erhvervet Samtykke, skal Vandinspecteuren og hans Assisterter uden foregaaende Varsel til Vedkommende have uhindret Adgang til alle Steder i en Bygning, hvorhen Vandindlæget er forgrenet. For at kunne gjøre Brug af denne Bemyndigelse skulle de legitimere sig ved et dem af Vandvæsenets Bestyrelse meddeelt Skilt. Den, der formener Vandinspecteuren og hans Assisterter saadan Adgang eller hindrer dem i at undersøge Vandindlæget, ansees, forsaavidt det i saa Henseende udviste Forhold ikke fra anden Side medfører større Strafansvar, med Bøder fra 10 til 50 Rd. Enhver, til hvis Forbrug Vand er indlagt i en Eiendom, er under lige Mulct forpligtet til at meddele Vandinspecteuren al Oplysning, som forlanges for at kunne have Kundskab om Vandforbrugets Omfang, i

hvilket Øiemed Vandvæsenets Bestyrelse ogsaa i Lighed med hvad i § 4 er bestemt kan fordre en Vandmaaler anbragt paa vedkommende Grundeiers Bekostning.

§ 10. Ingen maa, Ildebrandstilfælde undtaget, uden Tilladelse af Vandvæsenets Bestyrelse benyttede Vand fra dets Ledninger, Aaløb eller Reservoirer. I overtrædelsestilfælde anvendes Bøder fra 10 til 200 Rd. eller under skjærpene Omstændigheder simpelt Fængsel indtil 4 Uger eller Fængsel paa Vand og Brød indtil 2 Gange 5 Dage. Er Paagjældende alt tidligere dømt for samme Forseelse, kan Straffen stige indtil 6 Gange 5 Dages Fængsel paa Vand og Brød.

§ 11. Til de Arbejder, der udføres af Vandvæsenet, og til Forfærdigelsen af de dertil hørende Apparater kan dets Bestyrelse benytte hvem den vil, uden Hensyn til de angaaende Laugs- og Næringsforholdene gjældende Bestemmelser.

§ 12. Enhver, til hvem Vand leveres fra Vandværket, er pligtig, uden derfor at kunne gjøre Fordring paa Godtgjørelse, at underkaste sig de Ulemper, som maatte kunne indtræde paa Grund af en Mangel ved en offentlig Vandledning og dens Afhjælpning, af en saadan Lednings Udskyldning og deslige.

§ 13. Saafremt Nogen skulde ønske et anbragt Vandindlæg borttaget, har han derom at henvende sig til Vandvæsenets Bestyrelse, som afgjør, om det kan tilstedes. I bekræftende Fald foranstalter Vandinspecteuren paa den Paagjældendes Bekostning Vandindlægget borttaget.

§ 14. Med Indenrigsministeriets Stadfæstelse kan der udfærdiges et Regulativ med Hensyn til de private Vandledninger Indretning m. m. og senere deri gjøres de Forandringer, der maatte findes nødvendige.

§ 15. Sager om Overtrædelser af denne Lov blive at behandle som offentlige Politisager, naar der fra det Offentliges Side ikkun nedlægges Paastand om Straf af Bøder, hvorimod de behandles som Iustits-sager, naar der bliver Spørgsmaal om Straf af Fængsel. Bøderne tilfalde vedkommende Fattigkasse.

§ 16. Denne Lov gjælder i dens fulde Omfang, saasnart det nye Vandværk er traadt i regelmæssig Virksomhed, og fra samme Tid ophæves de i Anordningen af 21de April 1812, Reglement af samme Dato og de Bestemmelser, som dertil knytte sig, indeholdte Forskrifter angaaende Kjøbenhavns Spring- og Pumpevand.

Bilag 2

**Lov af 30. November 1857 om Beskyttelse af de til Kjøbenhavns Vandvæsen
henhørende Værker, Anlæg og Beholdere m. v. §§ 2-6.**

(Lovens § 1 er ophævet ved § 3 i lov nr. 127 af 15. april 1930 om ikrafttræden af borgerlig straffelov m. m.).

.....
§ 2. Ingen maa lade Hunde og andre Kreaturer svømme, drukne Hunde, Katte eller andre Dyr, afskylle Vogne, vadske Klæder i Vandvæsenets Søer, Vandbeholdere eller aabne Vandledninger eller paa nogensomhelst anden Maade gjøre Vandet deri ureent. Det forbydes indenfor en Afstand af 200 Alen fra bemeldte Vandværker at oprette Oplag af Dagrenovation, Feieskarn, Ko- og Hestegjødning, Affald fra Slagterier, gamle Klude og Been eller andet deslige. Der maa herefter ikke uden Vandvæsenets Samtykke anlægges Oplag af Latringjødning paa saadanne Strækninger, der ligge Vandværkerne nærmere end 500 Alen. De i Loven af 10de Marts 1852 § 1 nævnte for Sundheden skadelige Næringsbrug maae fremtidig ikke anlægges indenfor en Afstand af 200 Alen fra meerbemeldte Vandværker. Det skal, uden Hensyn til Afstanden, være forbudt at danne Afløb for ureent Vand til Vandvæsenets Beholdere og Ledninger, samt, forsaavidt Vandvæsenets Samtykke ikke dertil haves, til Vandvæsenets Skjelgrøfter. Enhver, som gør sig skyldig i Overtrædelse af nogen af de i denne § indeholdte Bestemmelser, straffes med Bøder fra 10 til 200 Rd.

§ 3. Dersom Oplag af Ureenligheder af den i § 2 nævnte Beskaffenhed nu forefindes indenfor den bestemte Afstand af resp. 200 og 500 Alen fra Vandværkerne, skulle de Vedkommende være pligtige, inden 3 Maaneder efter denne Lovs Bekjendtgjørelse, at fjerne disse Oplag til Steder, der ligge udenfor bemeldte Afstand. Dog maa det, hvis nogen Iordbrugers Gaardsplads allerede skulde ligge Vandværkerne nærmere

end 200 Alen, være Eieren tilladt, som hidtil, at lade den paa Gaarden producerede Gjødning oplægge ved Gaarden, under Betingelse af, at han inden samme Frist af 3 Maaneder efter nærværende Lovs Bekjendtgjørelse træffer behørig Foranstaltning til Forebyggelse af, at Udflodet fra Møddingen, Stalde, Latriner, Kjøkkener m. v. faaer Udlob i Vandvæsenets Beholdere og Ledninger, eller, forsaavidt Vandvæsenets Samtykke ikke erhverves, til Vandvæsenets Skjelgrøfter. Hvo, som ikke efterlever Bestemmelserne i denne §, maa, foruden at ansees med Bøder fra 10 til 200 Rd., taale, at Vandvæsenet paa hans Bekostning lader de Foranstaltninger udføre, som det agter fornødne til Iværksættelsen af Paragraphens Bud.

§ 4. De for Tiden eksisterende Spildevandsafløb til Vandvæsenets Beholdere, Ledninger og Skjelgrøfter skal det staae sammes Bestyrelse frit for, saavidt skee kan, at lade give en anden Retning paa sin Bekostning, imod at de nye Løbs Vedligeholdelse tilfalder vedkommende Grundeiere.

§ 5. Den, som gør sig skyldig i nogen af foranførte Overtrædelser, skal, foruden at være de i §§ 1-3 ommeldte Straffe underkastet, tillige erstatte Vandvæsenet alt derved foranlediget Tab og Skade.

§ 6. Sager i Anledning af denne Lov blive at behandle som offentlige Politisager, naar der ikkun nedlægges Paastand om Straf af Bøder, hvorimod de behandles som Iustitssager, naar der bliver Spørgsmaal om Straf af Fængsel. Bøderne tilfalde vedkommende Fattiggasse.

Bilag 3.

Lov Nr. 14 af 23. Januar 1876 angaaende Tilveiebringelse af Vedtægter for Benyttelsen af Vand fra kommunale Vandværker.

§ 1. De i Lov angaaende Staden Kjøbenhavns og dens Grunds Forsyning med Vand fra de nye Vandværker af 30te November 1857 indeholdte Bestemmelser med Hensyn til uberettiget Brug og utilbørligt Spild af Vand skulle med de Forandringer, som særegne stedlige Forhold maatte medføre, kunne udvides til ogsaa at gjælde for Kjøbstæder, i hvilke der for Kommunens Regning drives Vandværker.

De hertil sigtende Bestemmelser blive af Byraadet at optage i en Vedtægt, der, forinden den kan træde i Kraft, maa være stadfæstet af Indenrigsministeren.

§ 2. Paa lignende Maade skulle de ovennævnte Lovbestemmelser kunne gjøres gjældende for Frederiksberg, Frederiksværk, Marstal, Nørre-Sundby, Løgstør og Silkeborg.

Bilag 4.

Lov Nr. 60 af 24. April 1896 om Beskyttelse af Vandforsyningsanlæg §§ 1—3.

(Lovens § 4 er ophævet ved § 20 i lov nr. 54 af 31. marts 1926 om vandforsyningsanlæg).

§ 1. Klager over, at Samtykke til Dan- nelsen af Afløb for urent Vand til Kjøben- havns Vandvæsens Skelgrøfter i Henhold til Lov 30te November 1857 § 2, jfr. § 3, 2det Punktum, er nægtet af Vandvæsenet, kunne forelægges Indenrigsministeren, der afgør, hvorvidt og paa hvilke Betingelser den ommeldte Benyttelse af Skelgrøfterne kan tilstedes.

§ 2. Naar der som Følge af Bestemmel- serne i Lov af 30te November 1857 § 3 fremtidig bliver at træffe Foranstaltninger, hvorved der paaføres vedkommende Ejere

Tab eller Skade, bliver der herfor af Vand- væsenet at yde disse fuld Erstatning. I Mangel af mindelig Overenskomst fastsæt- tes Erstatningen af uvillige, paa sædvanlig Maade af Retten udmeldte, Mænd.

§ 3. Bestemmelserne i Lov af 30te No- vember 1857, jfr. foranstaaende §§ 1 og 2, kunne med de fornødne Lempelser helt eller delvis af Regeringen gøres anvendelige paa Vandforsyningsanlæg i Kommunerne uden for Kjøbenhavn.

.....

Bilag 5.

Lov Nr. 54 af 31. Marts 1926 om Vandforsyningsanlæg.

§ 1. Enhver Grundejer er berettiget til at gøre Brug af det Grundvand, der kan indvindes paa hans egen Grund, til Brug i Husholdningen, til Landbrug, mindre Næringsdrift eller anden almindelig Anvendelse. Saafremt han ved saadan Benyttelse af Grundvandet volder Skade paa andre Ejendomme, det være sig ved Sænkning af Grundvandstanden eller ved Opstemning af naturlige Kilder, kan den skadelidende forelægge Sagen for de i §§ 2 og 3 omhandlede Myndigheder, for at der ved disses Foranstaltning kan finde en Regulering Sted af Benyttelsen af det paagældende Grundvand.

Videregaaende Raadighed over Grundvandet end den i 1ste Stykke ommeldte samt Ret til Erhvervelse af Ejendom og Servitutpaalæg i Anledning af Indvinding af Grundvand, dettes Udnyttelse og Beskyttelse kan kun udøves efter de i denne Lov givne Regler. Den kan som Regel kun erhverves af Staten eller af Kommuner; i særlige Tilfælde kan dog — efter indhentet Erklæring fra vedkommende Kommunalbestyrelse — saadan Tilladelse til videregaaende Brug af Grundvand, indvundet paa egen Grund, også meddeles private. Saafremt paatænkte Bygge- og andre Foranstaltninger kan forudses at medføre værende videregaaende Indgreb i Grundvandsforholdene, kan Spørgsmaalet herom, forinden Foranstaltningens Iværksættelse, indbringes for en Landvæsenskommission til Behandling i Overensstemmelse med Reglerne i §§ 2—6.

Enhver Grundejer har — dog under Forbehold af Bestemmelserne i § 11 — Ret til at udføre Prøveboringer og Prøvepumpninger paa sin egen Grund.

Staten eller Kommunerne har Ret til paa anden Mands Grund, mod fuld Erstatning af den derved foraarsagede Skade, at lade foretage alle de til Udarbejdelsen af Planerne for et Anlæg fornødne Maalinger, Undersøgesarbejder — derunder dog ikke boringer —, Nivelleringsarbejder og midlertidige Afsætninger, hvorfor alle Grundbe-

siddere og Brugere skal tilstede vedkommende Adgang til at foretage disse Arbejder. Lignende Ret tilkommer efter fornøden Sikkerhedsstillelse og efter Bemyndigelse fra Indenrigsministeriet eller vedkommende Kommune Vandforsyningsanlæg, som tjener offentlige Formaal.

Ved Udførelsen af Boringer, der anbringes i Vandindvindingsøjemed, skal den, der lader Boringen udføre, til Danmarks geologiske Undersøgelse indsende Meddelelse om Boringernes Beliggenhed, de forefundne Jordlag, Vandstanden og Resultatet af afholdte Prøvepumpninger.

§ 2. Den, der fremtidig ønsker en videregaaende Vandindvindingsret end i § 1, 1ste Stykke, ommeldt eller Ret til paa anden Mands Grund at udføre Prøveboringer og Prøvepumpninger, eller Ret til Erhvervelse af Ejendom og Servitutpaalæg i Anledning af Indvinding af Grundvand, dettes Udnyttelse eller Beskyttelse eller ønsker tidligere givne Rettigheder udvidet, har herom at indgive Andragende til Amtmanden i det paagældende Amt — eller, hvis Sagen skønnes at berøre mere end en enkelt Amtsraadskreds, til Indenrigsministeriet — der foranlediger Sagen henvist til Behandling af en Landvæsenskommission i Overensstemmelse med Reglerne i Lov af 30. December 1858 og § 27 i Lov Nr. 14 af 27. Januar 1872.

Andragendet skal være ledsaget af en Begrundelse for Muligheden af at fremskaffe de Vandmængder, der paatænkes indvundet, endvidere af en Beskrivelse af og Oplysning om det paatænkte Anlæg, samt en Angivelse af, indenfor hvilket Omraade det paagældende Anlæg maa antages at paavirke Grundvandsforholdene, Angivelse af de Arealer og Brugsrettigheder, som ønskes eksproprieret, samt, saa vidt paa dette Tidspunkt muligt, Oplysning om Vandets Beskaffenhed og Forslag om, hvorledes eventuel Skade, der maatte opstaa ved Anlægget,

Bilag til f. t. l. om vandforsyning.

antages at kunne afhjælpes, herunder særlig, om der til Afhjælpning af Skaden paatænkes leveret Vand til de skadelidende.

Hvis det under Sagens Behandling viser sig, at den mod Forventning berører Arealer i mere end een Amtsraadskreds, indberettes dette af Landvæsenskommissionen til Indenrigsministeriet, der herefter træffer Bestemmelse om, hvorvidt der skal udnævnes et nyt Medlem til Supplering af Kommissionen.

Saafrømt København, Frederiksberg, en eller flere Købstæder eller Flækker er Part i eller interesseret i Anlægget, tiltrædes Landvæsenskommissionen af 2 Byrepræsentanter, der udnævnes af den paagældende Landsret. Landsretten udvælger disse blandt en Række Repræsentanter, der efter opfordring fra Indenrigsministeriet udpeges af „Den danske Købstadforening“, 2 for hver Amtsraadskreds, og af Københavns Magistrat og Frederiksberg Kommunalbestyrelse, henholdsvis 6 og 4 Repræsentanter. De paagældende maa ikke være Magistratsmedlemmer, Kommunalbestyrelsesmedlemmer eller kommunale Tjenestemænd i Kommuner, der er Part i eller interesseret i Anlægget.

Landvæsenskommissionen skal antage teknisk kyndig Medhjælp, der skal deltage i Behandlingen af Sagen og vejlede Kommissionen, for saa vidt angaar Sagens tekniske Spørgsmaal. Disse sagkyndige, der ikke deltager i Afsigelse af Landvæsenskommissionens Kendelser, vælges blandt en Række af Indenrigsministeriet efter Indstilling respektive fra Den polytekniske Læreanstalt, Danmarks geologiske Undersøgelse og Sundhedsstyrelsen udpegede særlig sagkyndige. Deres Honorar fastsættes af Landvæsenskommissionen og henregnes til Sagens Omkostninger.

Kommissionen kan af Andrageren kræve deponeret et Beløb til Bestridelse af dens Udgifter.

Over Forhandlingerne føres en særlig Protokol, som udelukkende bliver at anvende til Sager ifølge denne Lov; denne Protokol tillige med Sagens Akter skal indsendes til Amtet for at registreres og opbevares dér, medens en Genpart af Kendelsen ledsaget af et Generalstabskort, hvorpaa Anlæggets Op- landsgrænser er angivne, indsendes til Indenrigsministeriet til Opbevaring.

De af Landvæsenskommissionen afsagte Kendelser kan i Overensstemmelse med

Reglerne i Lov af 30. December 1858 og § 27 i Lov Nr. 14 af 27. Januar 1872 af de interesserede Parter, af Landbrugsministeriet eller af Indenrigsministeriet indankes for en Overlandvæsenskommission (jfr. § 3).

§ 3. Ved Appel af de af Landvæsenskommissionen efter nærværende Lov afsagte Kendelser til Overlandvæsenskommissionen ændres dennes Sammensætning derhen, at den foruden Formanden kommer til at bestaa af 2 af Landbrugsministeriet udmeldte Landvæsenskommissærer og 2 henholdsvis i Vandløbsforhold og i Vandværksanlæg sagkyndige, der begge udnævnes af Indenrigsministeriet (jfr. § 2). Med hensyn til Forhandlingernes Indførelse i Protokol og Indsendelse af Sagens Akter m. v. forholdes som i § 2 angivet for Landvæsenskommissioner.

Kommissionen er berettiget til at tilkalde sagkyndig Assistance. Udgifterne herved henregnes til Sagens Omkostninger.

§ 4. Naar Landvæsenskommissionen, ved Appel Overlandvæsenskommissionen, har modtaget Sagen og gjort sig bekendt med samme, kan den, forinden videre foretages, hvis den finder det fornødent, forlange yderligere Oplysninger, og skal derefter, for saa vidt den efter det saaledes foreliggende finder Anledning til at fremme Sagen, foretage en Besigtigelse af Forholdene i Marken. Om denne Besigtigelsesforretning skal Kommissionen indrykke Kundgørelse i Stats-tidende og i stedlige Dagblade med mindst 14 Dages forudgaaende Varsel samt, for saa vidt angaar den første Forretning, udsende Meddelelse i anbefalet Brev til de Grundejere, som skønnes særlig interesserede. Tid og Sted for senere Møder bekendtgøres i de stedlige Dagblade og, hvis Kommissionen finder det hensigtsmæssigt, ved Opslag, medmindre Kommissionen allerede under Besigtigelsesforretningen paa fyldestgørende Maade kan bekendtgøre Tid og Sted for nyt Møde.

Ved Forhandlinger med de interesserede Parter kan Kommissionen repræsenteres ved Formanden og et af de beskikkede Medlemmer.

Saa snart som muligt skal Landvæsenskommissionen gøre vedkommende Kommunalbestyrelse og Sundhedskommission samt Kredslægen bekendt med, at en sådan

Sag er indbragt for Landvæsenskommissionen, og at de vil modtage Indvarsling til Møderne.

§ 5. Ved Besigtigelsen gives af Andrageren fornøden Oplysning om Anlægget og dets sagkyndige Indvirkning paa bestaaende Forhold, og der gives de interesserede Lejlighed til at fremsætte Indsigelse og Krav om Erstatning for Skade og Ulemper ved Foretagendet samt til at fremkomme med Forslag, der antages at kunne afhjælpe den eventuelle Skade.

For så vidt Kommissionen skønner, at Skadens Rækkevidde ikke kan bedømmes straks, eller at den Skade og Ulempe, som Anlægget vil forvolde, ikke kan afhjælpes, som af Andrageren foreslaaet, konstateres ved Besigtigelsen de eksisterende Forhold.

Kommissionen afgør selv, om senere Møder skal afholdes paa Aastedet eller ej. Dog bør saadanne Møder stedse afholdes paa et for Parterne og særlig for de indkaldte bekvemt sted.

Kommissionen skal, inden Kendelse afsiges, søge at tilvejebringe Forlig angaaende alle for den indbragte Spørgsmål.

§ 6. Ved Kendelse — der er undergivet Appel til Overlandvæsenskommissionen — afgør Kommissionen:

- 1) Om Anlægget bør nyde Fremme i uforandret eller ændret Skikkelse.
- 2) Hvilke aarlige Vandmængder det kan tillades Anlægget at indvinde under de givne Forudsætninger (Vandspejlssænkning).

Hvis der indenfor det samme begrænsede Grundvandsområde findes flere Indvindingsanlæg, tilhørende samme Ejer, skal disse betragtes som eet Anlæg, for hvilket den samlede Indvindingsmængde vil være at fastsætte under eet, medens det staar Ejeren frit, hvorledes han vil fordele Indvindingen paa de forskellige Anlæg.

- 3) Hvilke Jordafstaaelser, blivende eller midlertidige, og hvilke Servitutpaalæg der skal finde sted som fornødne for Anlæggets fulde tekniske Gennemførelse, omfattende saavel Undersøgelsesforanstaltninger og Beskyttelsesforanstalter som selve Vandforsyningsanlægget med

alle dertil hørende Enkeltheder, idet det holdes aabent at supplere de trufne Bestemmelser med tillægskendelser.

- 4) Hvilke Erstatninger der bør udredes for de ved Anlægget forarsagede midlertidige eller blivende Afstaaelser eller Servitutter.

I Tilfælde af Appel af Landvæsenskommissionens Afgørelse angaaende Erstatning for Afstaaelse af Grunde eller for Servitutter, henviser Indenrigsministeriet disse Andragender til endelig Afgørelse af en Taksationskommission i Overensstemmelse med § 6 i Lov af 30. November 1857 om Afstaaelse af Grunde til Vandafledning eller Kloakanlæg, jfr. nævnte Lovs §§ 10—13. Udenfor København bliver de samme Regler at anvende med de fornødne af Indenrigsministeren bestemte Lempelser, dog saaledes, at af de i § 6 ommeldte 4 Mænd de 2 udnævnes af Indenrigsministeren, medens de 2 andre, efter som det paatænkte Vandforsyningsanlæg er beliggende i en Landkommune eller paa Købstadgrund, bliver at udnævne henholdsvis af Amsraadet eller af Amtmanden.

Saafremt andre af Landvæsenskommissionens Afgørelser i Sagen er appelleret til Overlandvæsenskommissionen, skal dennes Kendelse foreligge, forinden Taksationskommissionen træffer sin Afgørelse.

- 5) Hvilke Erstatninger der bør udredes for den Skade, som voldes ved Forandring af Grundvandstanden under Udførelsen af Anlægget eller ved dettes Drift, for saa vidt Billighed udkræver, at saadan Erstatning ydes.

Ved Fastsættelsen af Erstatning for Skade, der er en Følge af Anlægget eller dettes Drift, bliver heri at afkorte den Forøgelse i Værdi, som den skadelidendes Ejendom skønnes at opnaa herved, saaledes at Erstatningens Udredelse endog ganske kan bortfalde. I Tilfælde, hvor Kommissionen skønner, at Skade, der er en Følge af Anlægget eller dettes Drift, kan afhjælpes eller Erstatningen fastsættes endeligt, træffes Afgørelse herom, og Erstatningsspørgsmaalet kan herefter kun optages til senere Overvejelse, hvis nye Momenter fremdrages af den paa-gældende skadelidende. I andre Tilfælde

kan Kommissionen tage Bestemmelse om, at Erstatningsspørgsmålet kun afgøres foreløbigt eller helt udskydes, og at Sagen med Hensyn til den endelige Fastsættelse af Erstatning optages efter Udløbet af en af Kommissionen nærmere fastsat Frist, indenfor Udløbet af hvilken de paagældende skadelidende maa fremsætte deres Krav. Samtidig med at saadan Udsættelse bestemmes, træffer Kommissionen Bestemmelse om, hvilke Arbejder der skal foretages af Andragerne, for at det fornødne Grundlag for Bedømmelsen af Skaden kan komme til at foreligge.

Erstatning for Uddragelse af Vand bør saa vidt det af økonomiske Hensyn lader sig gøre, formes som en Pligt for Andrageren til at levere Vand til de skadelidende med et Kvantum, der fastsættes i Forhold til hidtidigt Forbrug, og saaledes at der tages Hensyn til paaregnelig Udvidelse af Forbruget, hvorved iagttages, at der saa vidt muligt sikres de skadelidende det Kvantum Vand, der til enhver Tid vil udkræves til almindelig Anvendelse. For saa vidt den skadelidende ved Levering af Vand opnaar Fordele fremfor hans hidtidige Vandforsyning, kan Kommissionen paalægge den skadelidende at udrede en efter Forholdene fastsat Betaling til Andrageren. Betalingen kan fastsættes dels som en Sum en Gang for alle, dels som en aarlig Ydelse, afhængig af det til den skadelidende leverede Kvantum Vand.

- 6) Hvilken Sikkerhed — udover den før Kommissionens Nedsættelse deponerede Sum — Andrageren, inden Anlægget paa-begyndes, bør stille for de i Anledning af Anlægget paaløbende Erstatninger, Omkostninger m. v.

Erstatninger fordeles af vedkommende Kommission mellem Ejer og Bruger af den skadelidende Ejendom.

Udbetaling af Erstatninger kan, hvis Ejendommen er behæftet med Pantegæld, kun ske til Ejeren med Panthaverens Samtykke i det hele i Overensstemmelse med de i Lov om Indlemmelse under Staden København af en Del af Hvidovre Sogn Nr. 50, 3. April 1900 § 18, 3die Stykke, om saadan Udbetaling givne Regler.

§ 7. De ved Lovens Ikrafttræden eksisterende Vandindvindingsanlæg anerkendes som havende erhvervet den i § 1, 2det Stykke omhandlede videregaaende Raadighed over Grundvandet. Ejere af saadanne Anlæg kan inden 2 Aar efter Lovens Ikrafttræden efter nærværende Lovs § 2 indsende Andragende om Nedsættelse af en Landvæsenskommission til Fastsættelse af de aarlige Vandmængder, som de paagældende Anlæg har Ret til at indvinde.

Kommissionen skal, inden Kendelsen afsiges, afkræve de Kommuner, hvori findes Anlæg, der ikke tilhører den paagældende Kommune, men har deres Opland i samme, en Udtalelse angaaende de om Anlægget givne Oplysninger. Kommunerne er pligtige at fremkomme med saadanne Udtalelser indenfor den af Kommissionen i hvert Tilfælde angivne Frist.

Hvis der indenfor det samme begrænsede Grundvandsområde findes flere Indvindingsanlæg tilhørende samme Ejer, skal disse være at betragte som eet Anlæg, for hvilket den samlede Indvindingsmængde vil være at fastsætte under eet, medens det staar Ejeren frit, hvorledes han vil fordele Indvindingen paa de forskellige Anlæg.

Rettidig indsendt Andragende og efter Kommissionens Skøn rigtige og fyldestgørende Oplysninger medfører, at eksisterende Anlæg, som er taget i Drift ved nærværende Lovs Ikrafttræden, faar Ret til at indvinde Grundvandet i det omfang, i hvilket Anlægget har været udnyttet, dog med de i de to følgende Stykker angivne Indskrænkninger.

Anlægget bliver erstatningspligtigt i Henhold til § 6, dels hvis de fastsatte Vandmængder overskrides, dels hvis Anlægget efter Lovens Ikrafttræden foraarsager en større Grundvandspejlsænkning end tidligere konstateret, dog kun for den ved den forøgede Sænkning forvoldte Skade.

Saaftremt en saadan tidligere Vandspejlsænkning ikke kan dokumenteres af Vandværksejeren, fritages anlægget kun for Erstatningspligt, hvis Vandværksejeren, kan godtgøre, at Grundvandstanden efter vedvarende Udnyttelse af de fastsatte Vandmængder ikke er synkende.

Fremkommer der fra Anlæg, der eksisterer ved Lovens Ikrafttræden, ikke noget Andragende om Fastsættelse af Indvindings-

mængden indenfor den angivne Frist, vil ved senere Indsendelse af Andragendet eller ved Klager over Skader forvoldte af Anlægget Sagen være at behandle som for et nyt Anlægs Vedkommende.

Ved paabegyndt Anlæg, der ikke er taget i Drift ved denne Lovs Ikrafttræden, skal de Kommissioner, som faar saadanne Anlæg til Behandling, ved deres Afgørelser saa vidt muligt tage Hensyn til, at der ikke paaføres Andrageren unødvendig økonomisk Tab ved, at der forlanges Ændringer i de Foranstaltninger eller Dispositioner, som Andrageren før denne Lovs Ikrafttræden har truffet vedrørende disse Anlæg.

Alle ved Lovens Ikrafttræden indgaaede Overenskomster om Erstatninger, Foranstaltninger til Afhjælpning af Skader forarsagede af eksisterende Anlæg og om Levering af Vand forbliver uændret uanset nærværende Lov.

§ 8. Hvis flere indsender Andragende til Amtet om Erhvervelse af videregaaende Vandindvindingsret for det samme Grundvandsopland, eller der sker Henvendelse om Indvindingsret indenfor et Opland, hvor saadan Ret alt indehaves af andre, jfr. § 7, bestemmer Kommissionen, hvem der bør have Fortrinsret, hvis alle Andragender ikke kan imødekommes. Herved iagttages, at der først maa tages Hensyn til de lokale Anlæg og til de Anlæg, der forsyner de nærmestliggende Kommuner, og derefter til mere fjerntliggende, dog saaledes, at de lokale Interesser ikke maa træde hindrende i Vejen for Anlæg, der har større Betydning for Almenvellet, og som derfor eventuelt bør have Fortrinet mod fuld Erstatningspligt, jfr. § 6. Ved Fordelingen af Vandet mellem de lokale Interesser og andre Ansøgere maa der endvidere tages Hensyn til, om nogen af disse mod rimelig Bekostning kan skaffe sig det nødvendige og til Formaålet tjenlige Vand fra andre Steder end fra det omhandlede Grundvandsomraade. For øvrigt bør Kommissionen gennem Forlig eller ved Kendelse stræbe at tilvejebringe en Ordning, der, saa vidt muligt, fyldestgør alle Parters Interesse.

§ 9. Hvis en Grundejer uden erhvervet Tilladelse foretager skadevoldende Indgreb i de bestaaende Grundvandsforhold, eller

han overskrider en erhvervet Tilladelse saaledes, at han derved forvolder Skade paa Arealer, hvor saadant ikke har været forudset, eller det viser sig, at de Oplysninger, paa Grundlag af hvilke Tilladelsen har været givet, ikke har været fyldestgørende, kan de skadelidende til enhver Tid indsende Andragende om Nedsættelse af en Landvæsenskommission til Behandling af Sagen. Kommissionen gør den skadevoldende Grundejer bekendt med Klagen for at give ham Lejlighed til at redegøre for de paagældende Forhold og eventuelt at fremsende Andragende om Udvidelse af sin Vandindvindingsret, i hvilket Tilfælde han betragtes som Rekvirent.

§ 10. Vandforsyningsanlæg, der udnytter Overfladevand, er underkastet de i denne Lovs §§ 1—8 og nedenfor i §§ 14—21 givne Regler, for saa vidt disse kan finde Anvendelse.

Med Hensyn til Anvendelse af Overfladevandet til Vandforsyningsanlæg forholdes i Overensstemmelse med Reglerne i Lov Nr. 63 af 28. Maj 1880, særlig Lovens § 78. De Kommissioner, der behandler Sagen, skal dog i Tilfælde hvor det drejer sig om kommunale Vandforsyningsanlæg eller Vandforsyningsanlæg, der tjener offentlige Formaal, have den i nærværende Lovs §§ 2 og 3 angivne Sammensætning.

§ 11. Enhver Grundejer har Ret til at sænke Grundvandet paa sin Ejendom til den for Dyrkning nødvendige Dybde ved almindelig Dræning med Afløb til aabent Vandspejl i Overensstemmelse med den gældende Vandløbslov.

Ingen maa uden forud erhvervet Tilladelse fra de i §§ 2 og 3 nævnte Myndigheder gennem Brønde eller Boringer eller paa nogen anden Maade, hvorved der kan opstaa en Fare for Forurening af Grundvandet, aflede Overfladevand, Drænvand, Husspildevand eller andre forurenende Vædsker til Grundvandet indenfor Omraader, hvor dette benyttes af Vandforsyningsanlæg.

Naar en i Medfør af § 2 nedsat Landvæsenskommission tildeler en Andrager Ret til videregaaende Raadighed over Grundvandet eller fastsætter den aarlige Vandmængde, som et ved Lovens Ikrafttræden

eksisterende Anlæg har Ret til at indvinde, skal Kommissionen efter Forlangende af Vandværksejeren eller Sundhedsautoriteterne ved Bekendtgørelse i de stedlige Dagblade eller, hvis det findes hensigtsmæssigt, ved Opslag udstede Paabud om, at det fremtidig indenfor nærmere angivne Omraader er forbudt uden Tilladelse fra en efter § 2 nedsat Landvæsenskommission at udføre eller udvide noget Vandafledningsanlæg af den i § 11, 2det Stykke, angivne Art. Samtidig skal Kommissionen udstede Paabud om, at Ejere af Vandafledningsanlæg af den foran angivne Art indenfor de paagældende Omraader inden en Frist af 4 Uger skal anmelde disse for Kommissionen.

Efter Fristens Udløb og efter nærmere Undersøgelse optager Kommissionen Spørgsmaalet om de anmeldte Vandafledningsanlægs Godkendelse eller Uskadeliggørelse til Kendelse.

Vandafledningsanlæg af den ovenangivne Art, som ikke anmeldes inden den fastsatte Frist, betragtes som ulovlige, og i Tilfælde af Paaklage fra skadelidende eller fra Sundhedsautoriteterne kan Ejeren af de i §§ 2 og 3 nævnte Myndigheder forpligtes til at fjerne de paagældende Anlæg paa egen Bekostning og uden Erstatning under en nærmere fastsat Dagsmulkt for Overskridelse af den for Bortfjernelsen fastsatte Tidsfrist.

Den, som ønsker at udvide et godkendt eksisterende eller at udføre et nyt Afledningsanlæg af den her omhandlede Art indenfor et i Henhold til foranstaaende Bestemmelse fredet Omraade, skal, forinden Arbejdet paabegyndes, indsende Andragende om Nedsættelse af en Landvæsenskommission til Afgørelse af, om Anlægget i den paatænkte eller i ændret Skikkelse kan blive gennemført. Det paahviler Kommissionen at indvarsle de Vandforsyningsanlæg, hvis Vandindvindingsomraade maa formodes at kunne berøres af Afledningsanlægget, til Forretningen.

Enhver Grundejer har Ret til at anvende de for Jordens Dyrkning nødvendige Gødningsstoffer og til, for saa vidt dette ikke er forbudt ved kommunale Vedtægter eller ved Love, til eget Brug at have Oplag af disse henliggende paa sin Jord, jfr. dog Lov af 30. December 1857 om Beskyttelse af de til Københavns Vandvæsen henhørende Værker, Anlæg og Beholdere m. v.

I Tilfælde, hvor Forurening af Grundvandet antages at finde Sted gennem et Vandafledningsanlæg eller et ubeskyttet Oplag af opløselige Stoffer (herunder ogsaa Gødningsstoffer) kan Sundhedsautoriteterne eller de, der mener at lide Skade som Følge af det nævnte Forhold, gennem Sundhedsautoriteterne andrage om Nedsættelse af en Landvæsenskommission og overfor denne begære nedlagt Forbud herimod. En saadan Sag behandles efter Reglerne i § 2. Hvorvidt der skal svares Erstatning til den skadelidende, afgøres i Mangel af Forlig ved almindelig Retssag.

§ 12. Ved rettidig Anmeldelse af de ved denne Lovs Ikrafttræden eksisterende Vandafledningsanlæg af den i § 11 omhandlede Art opnaar Ejeren af Anlægget Sikkerhed for, at der, hvis Anlægget skal uskadeliggøres, ydes ham Erstatning, saaledes at han, hvis Anlægget ikke i Henhold til de hidtil gældende Regler maa anses som ulovligt, kan faa Dækning for Omkostningerne ved dets Fjernelse og eventuelt et efter Forholdene rimeligt Bidrag til Tilvejebringelse af en uskadelig Vandafledning.

Landvæsenskommissionen kan i Tvivlstilfælde paalægge Ejeren af Anlægget, forinden Erstatning for Lukning af Anlægget fastsættes, at søge Domstolens Afgørelse af, hvorvidt det paagældende Anlæg efter den hidtil gældende Lovgivning kan betragtes som lovligt.

Hvis Anlægget er udført i Overensstemmelse med et for Vandløbsretterne indgaaet Forlig eller efter afsagt Kendelse i Henhold til Lov Nr. 63 af 28. Maj 1880 om Vands Afledning og Afbenyttelse, jfr. Lov Nr. 128 af 19. April 1907, eller Lov af 30. November 1857 og Lov Nr. 123 af 28. April 1906 om Afstaaelse af Grunde til Vandaflednings- eller Kloakanlæg, eller hvis Anlægget efter nærværende Lovs Ikrafttræden er tilladt af en i Henhold til § 2 nedsat Landvæsenskommission, ydes der fuld Erstatning for Tilvejebringelse af en uskadelig Vandafledning under den Forudsætning, at Anlægget er forsvarligt udført og vedligeholdt. Er dette ikke Tilfældet, kan Erstatningen udover Udgifterne til Uskadeliggørelse nedsættes, eventuelt helt bortfalde.

For ikke anmeldte eller for sent anmeldte Afledningsanlæg kan kun undtagelsesvis til-

kendes Erstatning, naar det for Kommissionen sandsynliggøres, at Mangelen af rettidig Anmeldelse skyldes en Ejeren af Anlægget utilregnelig Aarsag.

Erstatninger for de i § 11 omhandlede Afledningsanlæg eller Oplag af opløselige Stoffer udredes af de Brugere af Grundvandet, til Fordel for hvem det omhandlede Anlæg uskadeliggøres. Saafremt vedkommende Kommune ikke som Følge heraf er pligtig at udrede Erstatningen, kan Kommissionen efter Omstændighederne og særlig i Tilfælde, hvor Sagen er rejst af Sundhedsautoriteterne, indstille til vedkommende Kommunalbestyrelse, at Udgifterne helt eller delvis afholdes af Kommunekassen. Nægter et Sogneraad eller et Byraad Bevilling af Udgifterne ved en saadan af vedkommende Kommission foreslaaet Erstatning, kan Kommissionen forebringe Spørgsmaalet til henholdsvis Amtsrådets og Indenrigsministeriets Afgørelse.

§ 13. Hvis der ved nye Vandafledningsanlæg, der ifølge gældende Ret behandles af Vandløbsretten, af en Ejer af et Vandindvindingsanlæg eller af Sundhedsautoriteterne nedlægges Protest mod det paa-tænkte Anlæg i Henhold til nærværende Lovs Bestemmelser til Hindring af Grundvandet Forurening eller Fare for Sænkning af Grundvandstanden, skal Vandløbsretten, naar der afsiges Kendelse i Sagen, have den i nærværende Lovs §§ 2 og 3 angivne Sammensætning.

Hvis Vandløbsretterne selv skønner, at der er Mulighed for, at et dem forelagt Afledningsanlæg kan faa en saadan Indflydelse paa Grundvandet, at Afledningsanlægget bliver i Strid med denne Lovs Bestemmelser, skal de, inden Kendelse afsiges indberette Sagen til Amtmanden — eller, hvis Sagen skønnes at berøre mere end en enkelt Amtsrådskreds, til Indenrigsministeriet, og Sagen undergives Behandling efter nærværende Lov.

Fremkommer der under en Sags Behandling for en Landvæsenskommission, nedsat efter nærværende Lov, Spørgsmaal, der berører Vandløb m. v., kan disse Spørgsmaal afgøres af Kommissionen efter den gældende Vandløbslovgivning. Kommissionen vil ved Behandlingen af disse Spørgsmaal for Hovedvandløbenes Vedkommende have

at indvarsle de paagældende Amtsråd og for andre Vandløbs Vedkommende have at indvarsle de paagældende Vandsynsmænd og kommunale Bestyrelser. Med Hensyn til Spørgsmaal, der ikke berøres af Hovedvandløb, vil Kommissionen have at indføre en Bemærkning i Kommunernes Vandsynsprotokoller om, hvorledes Sagen er afgjort.

§ 14. Forlig indgaaede for Kommissioner af den i nærværende Lovs §§ 2 og 3 angivne Sammensætning har samme Gyldighed og Kraft som Forlig indgaaede for en Forligskommission.

§ 15. Til Begæringer, Indkaldelser, Indlæg, Udskrifter, Beskrivelser og andre Udfærdigelser, der bruges til de i nærværende Lov omhandlede Sager, kan benyttes ustempelt papir.

§ 16. I særdeles paatrængende Tilfælde kan Landvæsenskommissionen — Overlandvæsenskommissionen — tillade Gennemførelsen af et Vandforsyningsanlæg, uanset at Kendelsen ikke er afsagt eller Appelfristen ikke er udløbet, eller at Sagen er appelleret, naar Andrageren overfor Kommissionen, eventuelt ved Sikkerhedsstillelse, indestaar for at udrede alle af Gennemførelsen følgende Erstatninger, eventuelt for Genoprettelse af de bestaaende Forhold.

§ 17. Enhver, som uden lovlig Hjemmel har tilvejebragt eller benytter et af de i § 11 omhandlede Afvandingsanlæg eller forurenende Oplag, skal uvægerlig ophøre med Brugen efter et Paalæg af en Landvæsenskommission, men har Adgang til at søge Brugen genoptaget ved Prøvelse af Landvæsenskommissionens Kendelse for en Overlandvæsenskommission eller efter Reglerne i § 11, jfr. § 2. I Tilfælde af, at Gyldigheden af det givne Paalæg underkendes, har den paagældende Adgang til at søge sig Erstatning tilkendt efter Reglerne i § 2. Overtrædelse af Forbudet kan medføre Bøder fra 50—1 000 Kr., der tilfalder Statskassen. Sager angaaende saadanne Overtrædelser behandles som Politisager. Samme Straf ifalder den, som sidder et af Landvæsenskommissionen udstedt Paabud om Anmeldelse for Kommissionen af eksisterende Af-

vandingsanlæg af den i § 11 omhandlede Art overhørig.

For den, som har lovlig Hjemmel eller foreløbig Ret til Brug af et saadant Anlæg — jfr. § 11 —, kan Brugen standses ved en Kendelse af en Landvæsenskommission; ved Afgørelse af Spørgsmaalet om Erstatningen behandles Sagen i Overensstemmelse med Reglerne i § 2 med eventuelt paafølgende Appel.

§ 18. Den ved Forlig for eller Kendelse af en Landvæsenskommission — ved Appel Overlandvæsenskommissionen — opnaaede videregaaende Vandindvindingsret eller Aflædningsret fortabes, hvis den ikke udnyttes indenfor den fastsatte Frist.

For saa vidt en given Vandindvindingsret indenfor et Tidsrum af mindst 10 Aar kun delvis er udnyttet, har Vandværksejeren ikke Krav paa stedsevarende Beskyttelse af sin Ret udover det Omfang, i hvilket han faktisk har udnyttet den, bestemt ved sidste Aars eller Gennemsnittet af de 3 sidste Aars Forbrug.

Indtil Afslutningen af de fastsatte Arbejder har den Kommission, som har afsagt Kendelsen, eller for hvem Forliget er indgaaet, Ret til at kontrolere Anlæggenes Gennemførelse og kan dertil paakalde de lokale Sundhedsautoriteters Hjælp. For Undladelse af Udførelsen af Foranstaltninger, der af Kommissionen er paabudt i Henhold til denne Lov, kan der ved en Politisag idømmes Bøder fra 50 til 1 000 Kr., der tilfalder Statskassen, og Kommissionen kan eventuelt lade Arbejdet udføre for den paagældendes Regning eller tilbagetage Tilladelsen.

Saafernt det oplyses, at den paagældende Tilladelse er givet paa Grundlag af meddelte urigtige Oplysninger af væsentlig Betydning, eller saafremt Indehaveren i væsentlig

Grad misligholder de for Tilladelsen fastsatte Vilkaar, kan Kommissionen tilbagekalde Tilladelsen uden Erstatning.

Med Hensyn til Tilbagekaldelse mod Erstatning henvises til Bestemmelserne i § 8.

Kommissionen kan, saavel under Sagens Behandling som under Kontrollen ved Gennemførelsen, indkalde, afhøre og om fornødent edfæste som Vidner saadanne Personer, der kan antages at have Kendskab til Forholdene, efter de for Straffesager gældende almindelige Regler, jfr. Lov om Rettens Pleje af 11. April 1916, Kap. 18.

§ 19. Bøder, der skal udredes i Henhold til nærværende Lov, kan, naar de ikke udredes frivilligt, paa vedkommende Kommissions Foranledning ved Fogeden inddrives ved Udpantning og kan, naar der da ikke erholdes Dækning, forlanges afsonede i Overensstemmelse med de i Lov om Afsoningen af Bøder af 16. Februar 1866 fastsatte Regler. Erstatninger og Omkostninger, der ikke dækkes ved det stillede Depositum, kan, hvis de ikke betales frivilligt, inddrives ved Udpantning af rette vedkommende.

§ 20. Ved nærværende Lovs Ikrafttræden bortfalder Bestemmelserne i § 4 i Lov Nr. 60 af 24. April 1896, jfr. midlertidig Lov Nr. 113 af 13. Juni 1914, og Lov Nr. 63 af 23. April 1897, dog saaledes, at Sager, der er under Behandling i de paagældende Kommissioner, kan bringes til Afslutning efter disse Love.

§ 21. Regeringen bemyndiges til ved kongelig Anordning af sætte denne Lov i Kraft paa Færøerne med de Lempelser, som ifølge disse Øers særlige Forhold maatte findes hensigtsmæssige.

Uddrag af normalsundhedsvedtægten af 1960 for landkommuner.

.....

§ 5. Under udøvelsen af den sundhedskommissionen påhvilende tilsynspligt har kommissionen eller den, hvem kommissionen bemyndiger dertil, adgang til såvel på offentlige som private ejendomme at undersøge alle forhold, som omhandles i denne vedtægt, eller som det i øvrigt efter loven påhviler den at føre tilsyn med. Undersøgelse af private beboelseslejligheder kan dog kun foretages mod forevisning af skriftlig bemyndigelse fra sundhedskommissionen.

.....

Vandforsyningen.

§ 8. Sundhedskommissionen fører tilsyn med vandforsyningen i kommunen og skal snarest muligt søge eventuelle hygiejniske mangler herved afhjulpet. Medfører manglerne efter sundhedskommissionens skøn umiddelbar fare for forbrugernes sundhed, skal sagen indberettes til politimesteren, og vandet må da ikke benyttes, forinden manglerne er afhjulpet, eller der er truffet foranstaltninger til sikring af, at vandet kan anvendes uden sundhedsfare.

Stk. 2. Vandforsyningsanlæg eller vandværker, der fører drikkevand til flere ejendomme, skal underkastes regelmæssige eftersyn. De skal være omgivet af et efter kredslægens skøn passende fredningsbælte, inden for hvilket der hverken på eller i jorden må anbringes stoffer, som kan udsætte drikkevandet for forurening. Sådanne anlæg må fremtidig ikke indrettes, tages i brug eller ændres, forinden planerne har været forelagt kredslægen og er godkendt af politimesteren og sundhedskommissionen. Det påhviler sundhedskommissionen på vandværkets bekostning mindst 1 gang årligt at foranledige drikkevandet fra vandværket undersøgt ved kemiske og bakteriologiske

analyser; resultatet af undersøgelsen skal af kommissionen skriftligt forelægges kredslægen til udtalelse*). Sundhedskommissionen tager stilling til, om der af vedkommende landvæsenskommission skal kræves udstedt bekendtgørelse om beskyttelse mod grundvandets forurening, jfr. § 11, stk. 3, i lov nr. 54 af 31. marts 1926 om vandforsyningsanlæg, og overvåger et sådant påbuds overholdelse.

Stk. 3. Enhver forurening af vandet i brønde, vandbeholdere og vandledninger såvel som beskadigelse af sådanne indretninger er forbudt.

§ 9. ALLE brønde til husbrug skal holdes forsvarligt rensset og fri for alt tilløb fra overfladen og for urent underjordisk tilløb. Hvis de er lukkede, skal de være forsynet med et stærkt, tæt dæksel; i dækslet på brønde med stærkt skiftende vandstand kan der af hensyn til fornyelsen af luften i brønden anbringes en ventil af en sådan konstruktion, at forurening ikke derigennem kan trænge ned i brønden. Er brøndene åbne, skal de have en forsvarlig og mindst 1 m høj omgærdning og skal være omdannet til lukkede brønde og forsynet med pumpe inden 10 år efter nærværende sundhedsvedtægts ikrafttræden eller efter ikrafttrædelsen af tilsvarende regler i tidligere sundhedsvedtægter for kommunen.

Stk. 2. For ALLE brønde til husbrug gælder endvidere, at brøndens øverste kant skal rage mindst 20 cm op over brøndens nærmeste omgivelser, og disse skal i en bredde af mindst 2 m til alle sider ud fra brøndkanten være forsynet med brolægning i cement eller en stærk belægning af cementbeton. Brolægningens overflade skal have jævnt fald udefter og skal ved brøndkanten ligge mindst 20 cm over jordlinien.

*) Sundhedskommissionens skrivelse til kredslægen bilægges med en genpart til brug for kredslægen ved besvarelsen.

Bilag til f. t. l. om vandforsyning.

§ 10. Nye brønde til husbrug skal være lukkede (jfr. § 9, stk. 1) og forsynet med forsvareligt pumpeværk. Såfremt pumpen er anbragt på dækslet, bør den så vidt muligt placeres ude til siden på dette. Spildevandet fra pumpen skal bortledes på en sådan måde, at det ikke kan sive ned i brønden, og denne skal i indtil en dybde af 2,5-5 m efter jordbundens beskaffenhed opføres af helbrændte mursten, muret i og indvendigt pudset (berappet) med cement, støbes af cement eller opføres af cementringe, som er sammenføjede ved en fæls og sammenkittet. Cementringenes materiale skal være fuldstændig uigennemtrængeligt for vand og må ikke afgive opløselige stoffer til brøndvandet. Hvis det er muligt at fremskaffe ler på egnen, skal brøndsætningen i alle tilfælde i ovennævnte dybde omgives af et mindst 35 cm tykt lag faststampet ler.

Stk. 2. Sundhedskommissionen kan dog tillade anvendelsen af andre brøndkonstruktioner, når disse efter sundhedskommissionens og kredslægens skøn er lige så betryggende som den ovenfor foreskrevne. Cementsten må ikke tillades anvendt til brøndsætningen.

Stk. 3. Ingen brønd til husbrug må anlægges, forinden sundhedskommissionen har godkendt dens beliggenhed og indretning som overensstemmende med sundhedsvedtægtenes krav. Sundhedskommissionen bør lægge vægt på, at brønden er frit beliggende. En brønd må ikke anbringes i hus, udhus, stald eller lignende og skal ligge i en sådan afstand fra træer og buske, at disses rødder ikke kan komme til at beskadige brøndvæggen.

§ 11. Stalde, svinestier, svinegårde, hønsegårde og ensilagebeholdere samt latriner, ajebeholdere, møddinger og lignende samlinger af affaldsstoffer skal være fjernet mindst 15 m fra brønde til husbrug. Såfremt brønden er indrettet som foreskrevet for nye brønde (§ 10), er sundhedskommissionen dog berettiget til at nedsætte afstanden fra stalde, svinestier, svinegårde, hønsegårde og ensilagebeholdere indtil 5 m samt fra latriner, ajebeholdere, møddinger og lignende samlinger af affaldsstoffer indtil 10 m. Ved nybygninger skal en afstand af 15 m dog så vidt muligt iagttages. Latringødning må ikke nedgraves i jorden nærmere end 30 m

fra brønde. Sundhedskommissionen kan dog, hvor jordbundens sammensætning eller grundvandstandens højde motiverer det, fastsætte større afstand.

Stk. 2. Nye brønde må ikke anbringes nærmere end 100 m fra ibrugværende kirkegårde, medmindre sundhedskommissionen på grundlag af indstilling fra kredslægen giver særlig tilladelse dertil.

Stk. 3. Lukkede afløbsledninger og åbne rendestene for spildevand må ikke passere brønde i mindre afstand end 15 m, medmindre sundhedskommissionen finder, at der ikke kan tilvejebringes så stor afstand. Afstanden må dog ikke være mindre end 5 m. Når afstanden med sundhedskommissionens godkendelse er mindre end 15 m, skal de lukkede ledninger udføres af saltglasserede ler-rør med asfaltstøbte samlinger.

§ 12. Sundhedskommissionen har ret til, eventuelt under medvirken af kredslægen, at undersøge eller lade undersøge vandets og vandapparaternes beskaffenhed på offentlig og privat grund. Dersom det må antages, at vandet i brønde er af sundhedsfarlig beskaffenhed eller forurenes på en sundhedsfarlig måde, skal sundhedskommissionen ved passende forholdsregler forhindre dets brug til mennesker og dyr, indtil manglerne er afhjulpet, og vandets uskadelige beskaffenhed er godtgjort. Hvis manglerne ved en brønd efter kredslægens og sundhedskommissionens skøn ikke kan afhjælpes, skal kommissionen påbyde brøndens tilkastning. Tilkastningen skal foretages med rent sand eller ler under vanding og stampning. For så vidt vandledninger findes i ejendommens nærhed, kan kommissionen samtidig påbyde, at der indlægges vand fra vedkommende vandværk på ejerens bekostning.

Stk. 2. Nedlagte brønde skal straks tilkastes. Tilkastningen skal foretages som angivet i stk. 1.

§ 13. Om alle offentlige og private vandingssteder, vandløb, søer og strande, skal der fredes. De skal således holdes fri for urene tilløb fra møddinger, stalde og lignende, ligesom det er forbudt at henkaste affaldsstoffer, ådsler og deslige i dem. Damme

kær og vandløb, der ligger beboede huse nærmere end 100 m, skal forsvarligt oprensnes, så ofte det efter sundhedskommissionens skøn er fornødent. Det optagne dynd skal bortføres og anbringes således, at det ingen ulemper forvolder.

Stk. 2. Såfremt spildevand fra fabrikker, mejerier, slagterier, vaskerier eller andre virksomheder forurener offentlige eller private vandingssteder eller vandløb eller søer og strande i en sådan grad, at dette medfører sundhedsfare eller frembyder væsentlig ulempe for de omboende, skal sundhedskommissionen anmode sognerådet om at indbringe spørgsmålet for vandløbsretten i overensstemmelse med vandløbslovgivningen. Skulle sådant spildevand eller afløb fra møddinger, stalde og lignende trænge ind på anden mands grund, kan sundhedskommissionen påbyde de fornødne foranstaltninger til forhindring heraf.

Stk. 3. I tilfælde, hvor der er fare for, at eksisterende eller påtænkte vandafledningsanlæg kan forurene vandet i brønde eller borer og grundvandet, der løber til sådanne anlæg, påklager sundhedskommissionen forholdet i overensstemmelse med reglerne i lov nr. 54 af 31. marts 1926 om vandforsyningsanlæg § 11, stk. 5 og 8, og § 13, stk. 1.

§ 15. (Som affattet ved sundhedsstyrelsens cirkulære nr. 117 af 10. maj 1960).

Stk. 1. Afløb til sivebrønde (i jorden nedgravede beholdere uden vandtæt bund) må kun indrettes med sundhedskommissionens tilladelse og efter dennes nærmere bestemmelse. Tilladelsen kan kun gives som midlertidig, og kun for så vidt andre bestemmelser ikke er til hinder herfor. Tilladelse kan endvidere kun meddeles, når sivebrønden ikke er over 3 m dyb, og når derhos sundhedskommissionen i overensstemmelse med indhentet erklæring fra embedslægen anser anvendelsen af sivebrønde for forsvarlig under hensyn til spildevandets mængde, jordbundens beskaffenhed og dybden af de vandførende jordlag, som forsyner brønde og andre vandindvindingsanlæg for drikkevand. Sivebrønde skal være fjernet mindst 50 m fra drikkevandsbrønde eller drikkevandsboringer, medmindre såvel embedslægen som sundhedskommissionen finder mindre afstand forsvarlig. Nye sive-

brønde skal have en diameter af mindst 1 m og en dybde af mindst 1 m under tilløbet. De skal være forsynet med tætsluttende dæksel.

Stk. 2. Afløb til samlebrønde (i jorden nedgravede, vandtætte beholdere uden afløb) må kun indrettes med sundhedskommissionens tilladelse og efter dennes nærmere bestemmelse. Samlebrønde må ikke anbringes nærmere end 15 m fra en drikkevandsbrønd. Indholdet af afløbsrender og samlebrønde må ikke spredes på jorden eller nedgraves nærmere drikkevandsbrønde end 30 m.

Stk. 3. Sivebrønde og samlebrønde må ikke anbringes nærmere ved beboelseshuse eller naboskel end 5 m.

Stk. 4. Der må ikke føres afløb fra vandkloset eller latrin til samlebrønde.

Stk. 5. Tilladelse til at føre afløb fra vandkloset eller latrin til underjordisk dræn eller sivebrønd kan kun meddeles af sundhedskommissionen efter indhentet udtalelse fra embedslægen, og sådan tilladelse kan kun meddeles, hvor betingelserne for anlæg af sivebrønde er til stede, jfr. stk. 1 og 3, og — bortset fra enligt beliggende ejendomme på landet — kun inden for en bebyggelse, hvor al vandforsyning sker fra fællesvandværk, som har fået vandindvindingsstilladelse ved *landvæsenskommissionskendelse*, og hvor den pågældende landvæsenskommission har tilladt, at der anlægges underjordisk dræn eller sivebrønd med tilløb fra vandkloset eller latrin. Sundhedskommissionens tilladelse er midlertidig og kan tilbagekaldes, såfremt anlægget efter sundhedskommissionens skøn medfører gener, eller så snart der foreligger mulighed for tilslutning til offentlige spildevandsledninger.

Sundhedsfarlige virksomheder.

§ 30. Sundhedskommissionen fører tilsyn med, at fabriker, slagterier, destruktionsanstalter, mejerier og lignende næringsbrug ikke medfører sundhedsfare eller andre væsentlige ulemper for de omboende ved udvikling af sundhedsfarlige luftarter, ved udbredelse af røg, støv eller stank, ved jordbundens forurening med urene vædsker, ved fremkaldelse af rystelser og larm eller på anden lignende måde. De påbud, som

kommissionen med politimesterens billigelse skønner det nødvendigt at give for at undgå sådanne ulemper, skal efterkommes. Såfremt virksomhedens indehaver ikke inden en nærmere fastsat frist har afhjulpet manglerne, såvel som når ulemperne ikke lader sig afhjælpe, er kommissionen berettiget til om fornødent at nedlægge forbud mod virksomheden.

Stk. 2. Efter vedtægtens ikrafttræden må intet anlæg af ovennævnte art påbegyndes, indrettes, ombygges eller udvides, forinden sundhedskommissionen efter indhentet erklæring fra kredslægen og fra vedkommende fabrikinspektør har godkendt beliggenheden og indretningen. For mejeriers vedkommende skal bestemmelserne i § 43 iagttages.

.....

Dispensation og anke.

§ 65. Dispensation fra vedtægtens bestemmelser kan meddeles af amtmanden, når andragende herom anbefales af sundhedskommissionen og sognerådet, i modsat fald af indenrigsministeriet eller — for så angår bestemmelserne i §§ 50—52 — af boligministeriet.

Stk. 2. Sundhedskommissionens beslutninger kan med undtagelse af de i stk. 3 og 4 omhandlede beslutninger indankes for inden-

rigsministeriet. Sådan anke skal indgives senest 14 dage efter, at sundhedskommissionens afgørelse er kommet til vedkommendes kundskab.

.....

Overtrædelser af vedtægten.

§ 66. Når nogen overtræder denne vedtægt eller undlader inden en fastsat tidsfrist at efterkomme et ham af sundhedskommissionen i medfør af lovgivningen eller af denne vedtægt givet pålæg, vil han være at tiltale og drage til ansvar efter lov af 12. januar 1858 § 2.

Stk. 2. I sådanne sager, der behandles som politisager, bliver de i lovgivningen hjemlede almindelige tvangsmidler at bringe til anvendelse ved dommen. Bøder for overtrædelse af vedtægten tilfalder politikassen.

Stk. 3 Grundejere er personlig ansvarlige for opfyldelsen af de dem ifølge denne vedtægt påhvilende pligter og skal ikke kunne undskylde sig med forsømmelse fra deres folks eller lejerers side.

Stk. 4. For så vidt sundhedsvedtægten i nogen henseende er strengere end andre vedtægter eller love, skal sundhedsvedtægtens regler følges, medmindre det af lovgivningen fremgår, at loven skal gælde uanset bestemmelser i sundhedsvedtægten.

Bilag 7.

§ 9, stk. 1, i mønstersundhedsvedtægten for Københavns omegnskommuner.

Enhver helårsbeboelse, som efter denne vedtægts ikrafttræden opføres til ophold for mennesker, skal have vand indlagt i bygningen fra kommunens eller et af sundhedskommissionen godkendt vandværk. Det samme gælder i alle andre tilfælde, hvor sundhedskommissionen skønner, at indlæggelse af vand er nødvendigt. Ved bygninger med et tilliggende af mindst 3.000 m² kan der med kommunalbestyrelsens tilladelse dispenseres herfra og gives tilladelse

til anlæg af drikkevandsbrønd (boring). Hvor forholdene efter sundhedskommissionens skøn gør det nødvendigt, og for så vidt der findes vandleddninger i ejendommen nærhed, kan sundhedskommissionen forlange vand indlagt fra kommunens vandværk på ejerens bekostning, uanset at der ved ejendommen måtte forefindes en af sundhedskommissionen godkendt drikkevandsbrønd eller boring.

.....